

Strategjia Ndërsektorale për Mbrojtjen e Konsumatorëve dhe Mbikqyrjen e Tregut 2007-2013

PJESA I – Hyrja

Tabela e Përmbajtjes

1. Hyrja
  - 1.1 Vizioni
  - 1.2 Prioritetet strategjike dhe objektivat
  - 1.3 Struktura e strategjisë ndërsektoriale

2. Kuadri kohor dhe buxheti

3. Monitorimi dhe vlerësimi
  - 3.1 Monitorimi
  - 3.2 Vlerësimi
  - 3.3 Indikatorët

4. Kuadri ligjor ekzistues, projektet më të fundit dhe ato në vijim

5. Referencat

1. Hyrje

Bazuar në një kuadër ligjor solid (shih hyrjet dhe anekset e dokumentave strategjike të sektorëve) dhe në përputhje me kuadrin rregullator të BE-së, veçanërisht me Strategjinë e BE-së për Mbrojtjen e Konsumatorit 2007 – 2013, “Fuqizimin e Konsumatorëve, rritjen e mirëqënies së tyre, mbrojtjen efektive të tyre, Bruksel, 13.03.2007, Ministria e Ekonomisë Tregtisë dhe Energjitikës, Ministria e Bujqësisë Ushqimit dhe Mbrojtjes së Konsumatorit dhe Ministria e Shëndetësisë të Republikës së Shqipërisë zhvilluan përkatësisht strategjitë e sektorëve të tyre në lidhje me mbrojtjen e konsumatorëve për periudhën 2007-2013 të cilat janë paraqitur në mënyrë të përmbledhur në këtë dokument të përbashkët të strategjisë duke paraqitur vizionin, prioritetet strategjike dhe strukturën, duke paraqitur kërkesat për buxhetin dhe afatin kohor, duke orientuar procesin e monitorimit dhe të vlerësimit dhe duke iu referuar projekteve më të fundit dhe atyre në proces.

1.1 Vizioni

Vizioni i Strategjisë Ndërsektoriale të mbrojtjes së konsumatorit dhe mbikqyrjes së tregut në Shqipëri për periudhën 2007 – 2013 është që konsumatorët shqiptarë të jenë individë më të mirë informuar dhe vetëpërcaktues dhe që zotërojnë vetbesim në raport me tregun. Ata do të kenë një pozicion të mirë në vlerësimin e situatës së tregut që rrjedh nga mbikqyrja bashkëkohore dhe transparencja e tregut. Ata gjithashtu do të zotërojnë një vetbesim të fortë që rrjedh nga mbrojtja efektive e bazuar në një kuadër ligjor solid dhe në një bazë institucionale të mbikqyrur nga qeveria. Ky kuadër ligjor gjithnjë e më shumë do të harmonizohet me atë të BE-së, do të fuqizojë kapacitetet administrative në Shqipëri dhe do të nxisë aktivitetet e koordinuara ligjëbërëse. Konsumatorët Shqiptarë do të mbrohen në mënyrë efektive nga risqet dhe kërcënimet serioze të cilat ata s’mund t’i trajtojnë si individë.

Spektori i shitjes me pakicë dhe niveli i mbrojtjes së konsumatorëve do të përgatiten më mirë për integrimin Europian me implementimin e kësaj strategjie ndërsektoriale. Tregjet do të hapen gjithnjë e më shumë dhe do të garantohet lëvizja e lirë e mallrave. Kuadri strategjik do të përgatisë zinxhirin e furnizimit në Shqipëri për gjurmueshmërinë e plotë të të gjithë llojeve të mallrave. Sektorët, veçanërisht pjesa e lidhur me eksportet, por dhe ato me tregun e brendshëm, do të jenë plotësisht të përputhur me kuadrin ligjor të OBT-së.

1.2 Prioritetet strategjike dhe objektivat

Prioritetet strategjike të strategjisë ndërsektoriale janë:

- (1) Të fuqizojë konsumatorët Shqiptarë (zgjedhje reale e bazuar mbi një informacion të saktë, vetëvendosje e fortë, besim që rrjedh nga mbrojtja efektive).
- (2) Të mbrojnë interesat ekonomike të konsumatorëve Shqiptarë në çështjet e sigurisë, zgjedhjes, cilësisë, çmimit, llojshmërisë, disponibilitetit etj.
- (3) Të ofrojnë për konsumatorët Shqiptarë mbikqyrje bashkëkohore dhe transparencë të tregut.
- (4) Të mbrojnë konsumatorët Shqiptarë në mënyrë efektive nga risqet dhe kërcënimet të cilat ata nuk mund t’i trajtojnë e zgjidhin në mënyrë individuale.

(1) Të fuqizojë konsumatorët Shqiptarë (zgjedhje reale e bazuar mbi një informacion të saktë, vetëvendosje e fortë, besim që rrjedh nga mbrojtja efektive).

Objektivi është të furnizojë konsumatorët me informacionin e përshtatshëm dhe të saktë mbi cilësinë e mallrave në shitjen me pakicë.

Informacioni dhe komunikimi i mjaftueshëm i mbështetur nga kuadri ligjor janë kyçi për të mbështetur vetëvendosjen e konsumatorëve në përzgjedhje. Ata duhet të vendosen në pozitën në të cilën ata të jenë në gjendje për të vlerësuar mallrat si dhe cilësitë pëkatëse dhe çmimet respektive për këto mallra.

Konsumatorët gjithashtu duhet të kenë besim i cili rrjedh nga mbrojtja efektive dhe të jenë të aftë të vetëvendosin në lidhje me qëndrimin e tyre ndaj mallrave në treg. Duhet të konsolidohet një kuadër ligjor solid për të forcuar të drejtat e konsumatorëve. Ky kuadër do të jetë si rezultat i aktiviteteve të koordinuara të ligjbërjes nga të gjitha ministritë respektive dhe duhet të përmbajë veçoritë e trajtimit të risqeve, të kontrollit të mallrave të importuar, të obligimeve të operatorëve të biznesit (ndërgjegjësimit më i mirë mbi përgjegjësinë e tyre shoqërore ndaj konsumatorëve), etiketimit dhe promovimit të mallrave, masat e kontrollit siç është sistemi i mbikqyrjes së tregut dhe autorizimi i laboratorëve të kontrollit, menaxhimi i krizave dhe situatave të emergjencës. Ky kuadër duhet të mbrojë nga kushte jo korrekte të kontratave dhe gjithashtu duhet të organizojë organizmat qeveritare për mbrojtjen e konsumatorëve.

(2) Të mbrojë interesat ekonomike të konsumatorëve Shqiptarë në çështjet e sigurisë, zgjedhjes, cilësisë, çmimit, llojshmërisë, disponibilitetit etj.

Duhet të garantohet që rregullat e vendosur janë implementuar efektivisht, dukshëm nëpërmjet forcimit të bashkëpunimit, informimit, edukimit dhe dëmshpërblimit. Parakushte për këtë janë; një kuadër ligjor i thjeshtë, evidentim i përmirësuar, konsultim më i mirë dhe përfaqësim më i mirë i interesave të konsumatorëve. Një parakusht tjetër për këtë është një konkurrencë e mjaftueshme në tregjet e mallrave ushqimore. Konsumatorët gjithashtu duhet të jenë të mbrojtur nga praktikat jo të ndershme kontraktuale. Sistemi i mbikqyrjes së tregut që do të implementohet nga autoritetet kombëtare nën mbikqyrjen e METE do të kontribuojë fuqishëm në mbrojtjen të konsumatorit.

(3) Të ofrojë për konsumatorët Shqiptarë mbikqyrje bashkëkohore dhe transparencë të tregut.

Konsumatorët shqiptarë duhet të kenë transparencë bashkëkohore të tregut dhe mundësi reale zgjedhjeje; kjo do të thotë që ekziston një konkurrencë e mjaftueshme dhe partnere tregtarë e në veçanti tregtarët janë të detyruar të ofrojnë informacion rreth çmimeve dhe cilësive respektive. Një sistem solid i mbikqyrjes së tregut do të implementohet nga autoritetet kombëtare nën mbikqyrjen e METE. Monitorimi dhe kontrolli do të jenë instrumente të rregullt të verifikimit të faktit nëse produktet dhe shërbimet që janë hedhur në treg janë në përputhje me legjislacionin respektiv aktual dhe gjithashtu mbështesin si masat parandaluese dhe ato korrigjuese ndaj produkteve ose shërbimeve që nuk janë në konformitet me të.

(4) Të mbrojë konsumatorët Shqiptarë në mënyrë efektive nga risqet dhe kërcënimet të cilat ata nuk mund t'i trajtojnë e zgjidhin në mënyrë individuale.

Një nivel i lartë mbrojtjeje ndaj të gjitha kërcënimeve në të gjitha llojet e tregjeve kudo në Shqipëri është thelbësore për besueshmërinë e konsumatorëve. Konsumatorët bëhen gjithnjë e më tepër individë për të cilët si vlerësimet ashtu dhe gjykimet bëhen gjithnjë e më të vështira. Një strukturë organizative që përfshin standardet, paisjet e matjes dhe instrumentat duhet të ofrohen qoftë si sisteme kontrolli ashtu edhe si procedura të menaxhimit të riskut dhe të informacionit. Sistemi i mbikqyrjes së tregut do të kontribuojë fuqishëm në mbrojtjen e konsumatorit nëpërmjet (i) konfirmimit të bazës ligjore për aktivitetet e mbikqyrjes, (ii) ngritjes së një kuadri adekuat institucional, (iii) dhënies së fuqisë së nevojshme autoriteteve respektive, dhe (iv) zhvillimit të procedurave të shkëmbimit të informacionit dhe të bashkëpunimit. OJF aktive duhet të ndihen të detyruara për të mbështetur konsumatorët në kuptimin e përfaqësuesit të konsumatorëve që kujdeset për të drejtat e tij respektive.

Prioritet i lartë duhet t'u jepet që të katër këtyre objektivave.

1.3 Struktura e strategjisë ndërsektoriale

Strategjia ndërsektoriale bazohet në tre strategji sektoriale të hartuara nga:

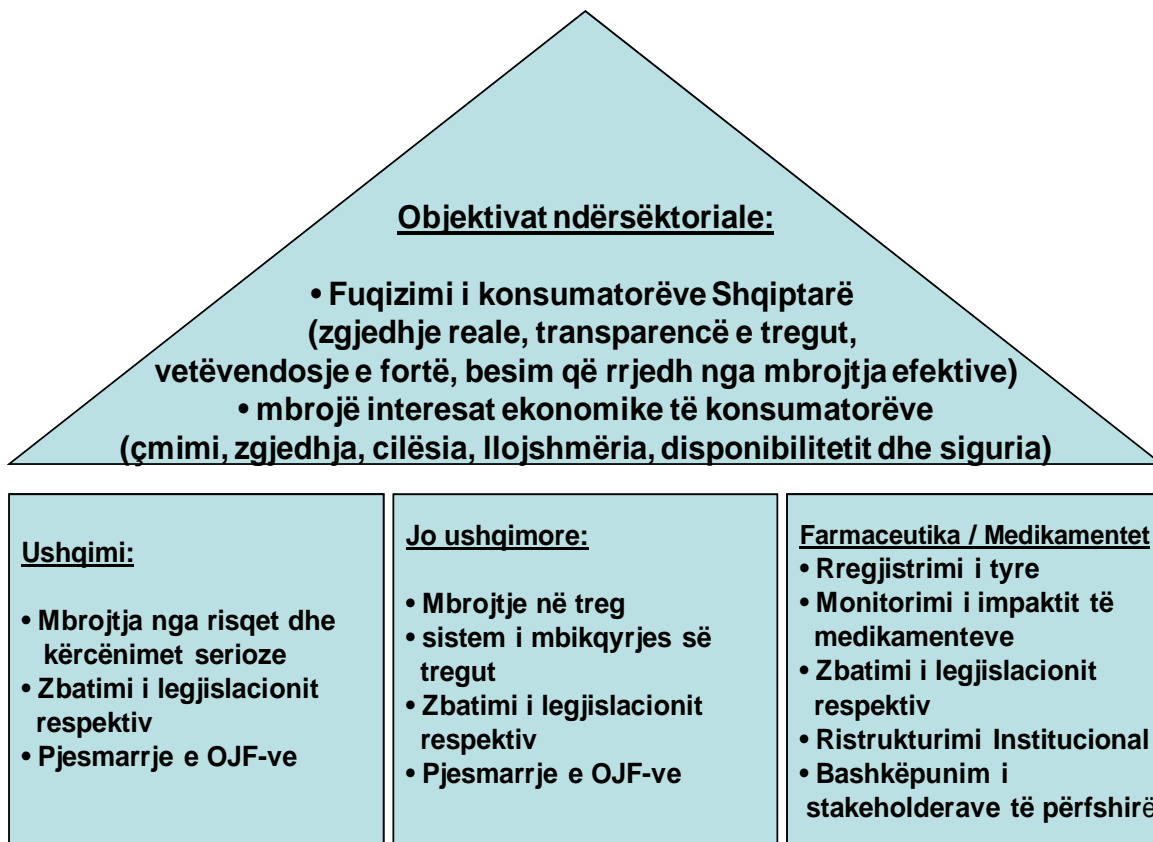
- Ministria e Ekonomisë, Tregtisë dhe Energjitikës (METE),
- Ministria e Bujqësisë, Ushqimit dhe Mbrojtjes së Konsumatorit (MBUMK),
- Ministria e Shendetësisë (MSH).

Strategjitë sektoriale janë pjesë integrale e strategjisë ndërsektoriale.

Çështjet kryesore të Ministrive të angazhuara në këtë proces janë; produktet jo ushqimore (Ministria e Ekonomisë, Tregtisë dhe Energjitikës (METE)), produktet ushqimore (Ministria e Bujqësisë, Ushqimit dhe Mbrojtjes së Konsumatorit) dhe produktet farmaceutike (Ministria e Shendetësisë).

Skema e mëposhtme tregon se Ministrinë respektive bashkërisht ndjekin prioritetet ndërsektoriale por kanë dhe objektivat e tyre specifike.

Objektivat e strategjisë së mbrojtjes së konsumatorit

2. Afati kohor dhe buxheti

Kjo strategi ndërsëktoriale është e vlefshme për periudhën 2007 - 2013 njelloj si dhe strategjitë individuale. Burimet e nevojshme financiare janë kuotuar në dokumentat e strategjive sektoriale si dhe afatet e impleentimit dhe pergjegjësitë përkatëse.

3. Monitorimi dhe vlerësimi

Për vlerësimin e rezultateve të arritura të strategjive sektoriale duhet të ngrihet nje sistem i monitorimit dhe i vlerësimit. Indikatorët e rezultateve të nivelit të lartë do të përcaktohen me qëllim për të ofruar mundësi për një monitorim dhe vlerësim sistematik.

3.1 Monitorimi

Institucionet administrative respektive ngarkohen me mbikqyrjen e cilësisë së implementimit të strategjisë mbi bazën e indikatorëve financiarë dhe atyre të impaktit. Për këto detyra duhet të zhvillohet sistemi i monitorimit. Raporte vjetore duhet të dërgohen në kryeministri dhe duhet të miratohen nga Ministri.

3.2 Vlerësimi

Vlerësimi duhet të jetë një proces i përhershëm gjatë gjithë horizontit kohor të strategjisë. Ekspertë të pavarur duhet të vlerësojnë në mënyrë të vazhdueshme cilësinë, eficiencën dhe impaktin e strategjisë së implementuar. Duhet parashikuar rishikime afatmesme dhe Ex-post.

3.3 Indikatorët

Indikatorët duhet të jenë të lidhur ngushtë me politikat, veprimet dhe masat dhe të përfshijnë indikatorët e outputeve, të rezultateve dhe të impaktit. Indikatorët duhet të përcaktohen nga pikpamja sasiore në përputhje me pjesën e buxhetit të caktuar për sejcilën masë.

Përsa i përket çështjes së mbrojtjes së konsumatorëve duhen marrë në konsideratë indikatorët e mëposhtëm:

- Plotesimi i kuadrit perkates ligjor dhe institucional
- Numri i fushatave, kurseve të trainimit, seminareve etj, dhe numri i pjesmarrësve,
- Numri i akseseve në informacionin online mbi mbrojtjen e konsumatorëve,
- % e kurrikulave të shkollave që trajtojnë çështjet e mbrojtjes së konsumatorit,
- Zhvillimi i indeksit të çmimit të konsumatorëve,
- Buxhetet / stafi i OJF-ve,
- Numri i ankesave të konsumatorëve,
- Pjesa e produkteve të eksportuara,
- Numri i pikave të informacionit,
- Numri i çertifikatave të cilësisë në bizneset e përpunimit dhe të shitjes me pakicë,
- Pjesmarrja e firmave shqiptare në panaiet ndërkombëtare.

Këto indikatorë duhet të përcaktohen sipas buxhetit të alokuar.

4. Kuadri ligjor ekzistues, projektet më të fundit dhe ato në vijim

Disa projekte me mbështetje ndërkombëtare kontribuojnë në zhvillimin dhe implementimin e kuadrit ligjor dhe të strategjive. Këto projekte janë përmendur në aneksin 3.

5. Referencat

Referencat perkatese jane pasqyruar ne Aneksin 4, bashkengjitur strategjise.

6. Tabela e planit te veprimeve me kostot indikative

Tabelat e planit te veprimit se bashku me kostot indikative perkatese pasqyrohen ne Aneksin 5 te strategjise.

PJESA II – Siguria e Produkteve Ushqimore

Tabela e Përmbajtjes

- (1) Hyrja, qëllimi, sfidat dhe parimet udhëzuese të zhvillimit të strategjisë
- (2) Vështrimi i përgjithshëm, situatë aktuale, dhe SWOT-i
- (3) Vizioni, Prioritetet strategjike dhe objektivat strategjike
- (4) Politikat / veprimet dhe masat e planifikuara
- (5) Implementimi, monitorimi dhe vlerësimi
- (6) Perspektivat
- (7) Referencat
- (8) Anekset

(1) Hyrja, qëllimi, sfidat dhe parimet udhëzuese të zhvillimit të strategjisë

1.1 Hyrja

Konsumatorët dhe Siguria ushqimore janë çështje të lidhura ngushtë dhe tepër të ndjeshme.

Hapat e rëndësishëm që duhen ndërmarrë nga qeveria Shqiptare në kuadrin e reformave social – ekonomike në lidhje me fushat e rëndësishme të mbrojtjes së konsumatorit dhe të sigurisë ushqimore janë implementimi i ligjit për mbrojtjen e konsumatorëve i vitit 2003 dhe ligjit të Ushqimit të vitit 2007.

Ligji Shqiptar Nr 9135, datë 11.9.2003 “Mbi Mbrojtjen e Konsumatorëve” ofron rregullime të qarta mbi:

- Sigurinë e mallrave dhe shërbimeve,
- Obligimeve të prodhuesve, tregtarëve dhe ofruesve të shërbimeve,
- Kushtet jo korrekte në kontratat,
- Tregëtia elektronike.

Ai organizon organizmat shtetërore në fushën e mbrojtjes së konsumatorit.

Ligji i ri Shqiptar i ushqimit aktualisht ka hyrë në stadin final të diskutimit dhe pritet që së shpejti të miratohet nga parlamenti shqiptar. Ky ligj ofron kuadrin për sigurinë ushqimore dhe mbrojtjen e konsumatorëve. Temat kryesore që trajton ky ligj përfshijnë:

- Trajtimin e risqeve,
- Çështje të importit dhe të eksportit, veçanërisht kontrollin e ushqimit të importuar,
- Miratimin dhe rregjistrimin e ndërmarrjeve,
- Obligimet e operatorëve të bizneseve të ushqimit,
- Çështjen e produkteve të reja ushqimore dhe të ushqimit për blegtorinë,
- Etiketimin dhe promovimin e ushqimit,
- Kontrollin e ushqimit dhe autorizimin e laboratorëve të kontrollit,
- Menaxhimin e krizave dhe të situatave të emergjencës dhe
- organizon organizmat shtetërore për mbrojtjen e konsumatorëve.

Ky dokument i strategjisë përshkruan situatën aktuale të Sektorit Shqiptar të bujqësisë dhe të ushqimit, tregon anët e forta, dobësitë, mundësitë dhe kërcënimet (SWOT) e këtyre sektorëve dhe nga prioritetet dhe objektivat e tyre strategjike janë zhvilluar dhe politikat specifike përkatëse. Pohime mbi implementimin dhe aplikimin, alokimin e buxhetit gjatë tërë periudhës dhe politikat, mbi monitorimin dhe vlerësimin dhe së fundi paraqiten perspektivat.

1.2 Qëllimi

Kjo strategji për mbrojtjen e konsumatorit dhe sigurinë ushqimore e Ministrisë së Bujqësisë, Ushqimit dhe Mbrojtjes së Konsumatorit mbulon objektivat, prioritetet dhe politikat që lidhen me mbrojtjen e konsumatorit dhe sigurinë ushqimore.

Konsumator, sipas ligjit të mbrojtjes së konsumatorëve të vitit 2003, është përcaktuar si një individ, i cili blë ose përdor mallra dhe shërbime për përmbushjen e nevojave të tij personale, për qëllime që nuk lidhen me tregëtinë, biznesin apo ushtrimin e profesionit të tij. Në kuptimin e këtij ligji edhe organizatat jo fitimprurëse (OJF) konsiderohen si konsumatorë.

Ushqim, sipas ligjit të Ushqimit të vitit 2007, është përcaktuar çdo mall, substancë ose produkt i përpunuar, pjesërisht I përpunuar ose I papërpunuar, që synohet të përdoret për konsum nga njerëzit.

Termi “ushqim” duhet gjithashtu të përfshijë pijet, çamçakëzat, shtesat ushqimore dhe çdo substance tjetër që me dashje inkorporohet në ushqim gjatë procesit të prodhimit, përgatitjes apo trajtimit të tij.

Termi “ushqim” duhet gjithashtu të përfshijë ujin (ujin e pijshëm, ujin e përfshirë në ushqim, ujin e paketuar si ujë mineral tavoline dhe ujin e burimit).

Termi “ushqim” nuk duhet të përfshijë ushqimin për blegtorinë, kafshët e gjalla, dhe zogjtë, bimët dhe frutat para korrjes/vjeljes produktet mjeksore, produktet kozmetike, duhanin dhe produktet e tij, narkotikët ose substancat psikotrope, mbetjet që janë të rrezikshme për shëndetin e njerëzve.

Siguria ushqimore është një pjesë thelbësore e politikës së mbrojtjes së konsumatorëve dhe temat e sigurisë ushqimore dhe të asaj të mbrojtjes së konsumatorëve janë të lidhura të lidhura ngushtë. Për shkak të niveleve të larta të ndjeshmërisë dhe rëndësisë për shëndetin human, këto tema kanë nevojë për një politikë dhe strategji të veçantë në përputhje me procedurat në BE dhe në politikën kombëtare.

1.3 Sfidat

Shqipëria përballet me sfidat që vijnë në realizimin e mbrojtjes së konsumatorëve në kuptimin e standardeve të sigurisë ushqimore:

- Tregjet ushqimore janë tregje shumë të mëdha të shitjes me pakicë.
- Nuk është arritur akoma një nivel i lartë i sigurisë ushqimore.
- Aktualisht nuk ka këshillim shkencor të pavarur në disa aspekte që lidhen me sigurinë ushqimore.
- Mungesë besimi nga ana e konsumatorëve.
- Komunikimi dhe dialogu me konsumatorët mbi sigurinë ushqimore dhe çështjet e shëndetit akoma nuk është konsoliduar.

- Duhet ngritur e bërë funksional networku me autoritetet kombëtare, OJF-të, institutet shkencore.
- Nivele të ulta të arsimimit dhe të trainimit në kuptimin e temave të cilësisë dhe të sigurisë ushqimore të stafit në të gjitha nivelet në këtë sektor si dhe konsumatorëve.
- Duhet ngritur sisteme kontrolli që garantojnë që standarde të pranueshme nga BE për sigurinë ushqimore janë arritur.
- Aktualisht nuk ka marrëveshje të qarta për përgjegjësi të qarta primare mbi prodhimin e ushqimit të sigurtë për industrinë, prodhuesit e lëndëve të para dhe furnitorët.
- Nuk është ngritur akoma sistemi i gjurmueshmerisë në të gjithë zinxhirin ushqimor.
- Në përputhje me ligjin e ushqimit të vitit 2007, akoma janë për t'u implementuar masa të shpejta dhe efektive të sigurta dhe të vlerësimit të riskut në lidhje me sigurinë e ushqimeve dhe të ushqimeve për blegtorinë.
- Shërbimet aktuale të kontrollit dhe të inspektimit nuk janë eficient aq sa duhet.

1.4 Parimet udhëzuese të zhvillimit të strategjisë

Hartimi i një strategjie duhet të marrë në konsideratë hapat e njëpasnjëshëm që vijojnë:

- Grumbullimin e informacionit / analizën dhe përshkrimin e situatës aktuale.
- Bërjen e SWOT-it = anët e forta, dobësitë, mundësitë dhe kërcënimet / përcakton barrierat dhe identifikon shkaqet / zhvillon dhe përzgjedh zgjidhjet e mundëshme.
- Hartimin e draftit të strategjisë dhe konsultimin e saj të gjerë / përfshirjen e stakeholderave.
- Kryerjen e vlerësimit të impaktit potencial të strategjisë / vlerësimin paraprak.
- Modifikimin dhe publikimin e strategjisë.
- Implementimin e strategjisë (kufizimet buxhetore, prioritetet, etj.).
- Rishikimin sipas nevojës / vlerësim afatmesëm dhe Ex post.

Si hap i parë paraqitet dhe vlerësohet informacioni dhe të dhënat disponibël me qëllim për të siguruar një bazë të qëndrueshme për një përshkrim bashkëkohor të situatës aktuale të sektorit të bujqësisë dhe të ushqimit.

Analiza e anëve të forta, dobësive, mundësive dhe kërcënimeve (SWOT-i) garanton informacion të cilit mund t'i referohen objektivat dhe prioritetet dhe më tej politikat dhe masat.

Versionet draft të dokumentit të strategjisë duhet t'u komunikohen stakeholderave respective për t'i involvuar ata në një stad të hershëm, për të përfshirë komentet e ofruara nga këta të fundit dhe që çon në një pranueshmëri dhe adaptim më të gjërë.

Për vlerësimin e arritjeve të strategjisë së mbrojtjes së konsumatorëve dhe të sigurisë ushqimore duhet ngritur sistemi i monitorimit dhe të vlerësimit të strategjisë.

Në përputhje me rezultatet dhe rekomandimet e ofruara nga monitorimi dhe vlerësimi, strategjia modifikohet dhe publikohet.

Implementimi i politikave dhe masave kryhet në përputhje me prioritetet dhe kufizimet e buxhetit.

Monitorimi dhe vlerësimi duhet vërejtur si një process i përhershëm që shoqëron strategjinë përgjatë gjithë periodës. Rishikime dhe përshtatje duhet të jetë i mundur në çdo kohë që kërkohet.

(2) Vështrimi i përgjithshëm, situatë aktuale, dhe SWOT-i

2.1 Vështrimi i përgjithshëm, situatë aktuale në sektorin e bujqësisë dhe të industrisë të përpunimit të ushqimit

Toka bujqësore në Shqipëri perlloraget të zërë 24% të sipërfaqes totale të tokës, pyjet zenë 36%, kullotat dhe livadhet 15% dhe të tjerat 25%. Bujqësia dominohet nga ferma të vogla (mestarisht 1.2 ha), e fragmentuar në 3 der 4 parcela. Ky fragmentim është një barrierë e rëndësishme për zhvillimin afatgjatë të bujqësisë Shqiptare derisa të ekzistojë mundësia e kufizuar për të përshtatur teknologjitë bashkëkohore (Republika e Shqipërisë – MBUMK (2007): Vjetari Statistikor 2006).

Prodhimi i përgjithshëm bruto është rritur me rreth 3% në vit, në terma reale. Sidoqoftë, edhe me rritje më të madhe të ekonomisë në tërësi, pjesa e bujqësisë në PPB është ulur lehtësisht. Në zonat rurale, bujqësia perbën rreth 80 % të punësimit (sipas SEED, 2005), megjithëse shumica e punësimit në bujqësi është jo me kohë të plotë.

Blegtoria perlloraget të zërë 46% të totalit të vlerës së shtuar në bujqësi, drithrat 42%, dhe pemëtaria 12% (Republika e Shqipërisë – MBUMK (2007): Vjetari Statistikor 2006). Gjatë 6 vjetëve të fundit, pemëtaria ka treguar rritjen më të madhe (me rreth 9% në vit), me vreshtarinë me rritje veçanërisht të madhe. Pemët frutore dhe vreshtat kanë një potencial të madh për rritje të mëtejshme. Blegtoria është rritur me rreth 3,5% (Republika e Shqipërisë – MBUMK (2007): Vjetari Statistikor 2006). Më shumë se 60% e popullsisë janë të përfshirë në një fare mënyre në mbarështimin e blegtorisë (sipas SEED, 2005), shumica në një shkallë të ulët. Blegtoria luan një rol të rëndësishëm në sistemet e fermave të vogla e me kohë të pjesshme te mbarështimit të blegtorisë, si dhe duke ofruar një funksion sigurie shoqërore të rëndësishëm. Shumica e blegtorisë mbahet për prodhim qumeshiti, kryesisht për konsum vetjak. Prodhimi i qumeshtit vuan nga problem i nivelit të ulët të garantimit të cilësisë. Blegtoria gjithashtu shërben si një mjet transporti dhe disa here kafshët perdoren si mjete pune për përgatitjen e tokës. Prodhimet bimore kryesore janë ushqimet e njoma për blegtorinë dhe drithrat dhe prodhimi ka treguar rritje të vogël në pesë vitet e fundit..

Agropërpunimi perlloraget të zërë rreth 40% të agro-industrisë (sipas SEED, 2005). Ai përbëhet nga ndërmarrje të vogla private, ish ndërmarrje shtetërore të privatizuara tashmë, (kryesisht aktive në miell / bukë, qumësht dhe pije), dhe inisiativa private me investime të reja. Shpërndarja territorial e këtyre ndërmarrjeve tregon që kjo industry është më shume e zhvilluar në zonën perëndimore dhe veçanërisht në zonën qendrore dhe jug-perëndimore të vëndit. Tashmë ka 2,053 ndërmarrje të ushqimit (nga të cilat 60% janë në sektorin e miellit dhe të bukës) duke punësuar rreth 10,000 njerëz (Republika e Shqipërisë – MBUMK (2007): Vjetari Statistikor 2006). Burimet njerëzore të ndërmarrjeve janë të kufizuar në numër: 90% e ndërmarrjeve kanë 1 – 5 të punësuar, 6% kanë 6 – 10 të punësuar, 2% kanë 11 – 20 të punësuar, dhe 2% kanë mbi 20

të punësuar (Republika e Shqipërisë – MBUMK (2007): Vjetari Statistikor 2006). Ndërmarrjet me përqindjen më të lartë janë ato që kanë më pak se 5 të punësuar, dhe ky është një indikator vlerësues për SME-të.

Përpunimi i ushqimeve është rritur shpejt, me rreth 10 % në vit dhe tani është i barabartë me mbi 20 % të vlerës së shtuar bujqësore (sipas SEED, 2005). Përpunimi i qumështit dhe i mishit kanë treguar rritje veçanërisht të fuqishme. Disa aktivitete të përpunimit bashkëkohor të përpunimit (psh perime të ngrira) po bëhen me lëndë të para të importuara.

Eksporti i produkteve ushqimore të perpunuara vazhdon të jetë një temë sfidë për industrinë. Eksportet e produkteve ushqimore të perpunuara kap vlerën e rreth 10 % të vlerës së importeve të produkteve ushqimore të perpunuara (sipas SEED, 2005).

Investimet në agrobiznes janë rritur shumë në vitet e fundit, si në teknologjinë e prodhimit ashtu dhe në ndërtesat. Një pjesë e madhe e rritjes është financuar nga një rritje e madhe e kreditimit nga sistemi bankar, i cili tani perlllogaritet sa gjysma e investimit total në agro-industri. Sidoqoftë, krahas këtyre përmirësimeve, ndërmarrjet e ushqimit akoma janë shumë të vogla. Shumë prej tyre nuk janë akoma të afta përmbushin standardet e BE-së në fushën e sigurisë ushqimore. Si rezultat, ato nuk janë të afta të eksportojnë në tregjet e BE-së.

Sipas SEED (2005) përqindja e ndërmarrjeve që kanë rinovuar teknologjinë është rritur vit pas viti: në 2003 rinovimi i teknologjisë së prodhimit ka ndodhur në 64 % të ndërmarrjeve.

Rinovimi i teknologjisë përgjithësisht është shoqëruar me rinovimin e produkteve: rreth 70 % e ndërmarrjeve kanë rinovuar produktet e tyre kryesore, ndërsa 13 % e tyre nuk e kanë bërë këtë gjë. Të punësuarit kanë ndjekur trainime të ndryshme; shumica në fushën e cilësisë dhe sigurisë ushqimore dhe në fushën e teknologjisë së prodhimit.

Përsa i përket **Cilësisë dhe sigurisë së produkteve ushqimore** Shqipëria ka përgatitur / po përgatit një kuadër ligjor të kompletuar në përputhje me legjislacionin respektiv Europian. Rezulton që 59% e ndërmarrjeve të vëzhguara (SEED, 2005) ishin të informuara rreth këtyre direktivave. MBUMK luan një rol të rëndësishëm në shpërndarjen e këtij lloji informacioni. Gjithashtu, sipas të njëjtit vëzhgim të SEED 2005, 94% e ndërmarrjeve e konsiderojnë tregun si një vend ku ata kanë një ekperiencë komunikimi me konsumatorët në lidhje me cilësinë dhe sigurinë e produkteve të tyre. Vetëm një përqindje shume e ulët e ndërmarrjeve (rreth 13%) dërgojnë ushqime në tregjet ndërkombëtare. 93% e ndërmarrjeve që u përfshinë në vrojtimit mendojnë që teknologjia që ata përdorin përmbush kerkesat e cilësisë dhe të sigurisë së produktit. Sidoqoftë, 83% e ndërmarrjeve planifikojnë të rinovojnë teknologjinë e prodhimit në të ardhmen. Sipas mendimit të tyre 62% e ndërmarrjeve kanë teknologjë shumë të kualifikuar dhe 30 % janë të kualifikimit të mesëm. Për me tepër, 75% e ndërmarrjeve planifikojnë të kryejnë trainime të brendëshme në fushën e teknologjisë së prodhimit. Investimet e ndërmarrjeve në kushtet higjieno – sanitare janë rritur dukshëm në vitet e fundit (SEED 2005). Përsa i përket kontrollit të cilësisë 56% e ndërmarrjeve pohojnë që ato kanë ngritur labororet e kontrollit. Sidoqoftë vetëm 33% e ndërmarrjeve përdorin instrumenta matëse të kalibruara, 70 % e ndërmarrjeve tregojnë dëshirën e tyre për të investuar në përmirësimin e situatës në labororet e tyre. Niveli i kualifikimit të stafit të laboratoreve shkallëzohet në nivelin e mesëm. Megjithatë, 97% e të punësuarve të cilët punojnë në “pikat kyçe” kanë pagesa relativisht më të larta. 80% e ndërmarrjeve, dëshirojnë të investojnë në aktivitete trainuese të personelit të tyre në këtë fushë. Pjesa e ndërmarrjeve të cilat janë çertifikuar sipas sistemeve ISO 9001 ose HACCP aktualisht është shume e ulët (SEED, 2005).

Shqipëria ka një deficit të madh në **tregtinë e produkteve bujqësore**, me eksporte më pak se 15% të importeve. Importi i produkteve bujqësore dhe ushqimore është rritur nga 34,856 milion Lek në vitin 2000 në sasinë e 53,190 milion Lek. Sidoqoftë eksportet e produkteve bujqësore dhe ushqimore janë rritur shpejt, nga 3,827 milion Lek në 7,154 milion Lek gjatë së njëjtës periudhë (Republika e Shqipërisë – MBUMK (2007): Vjetari Statistikor 2006). Pozicioni i dobët tregtar reflekton një numër problemesh specifike, duke përfshirë mungesën e organizimit të tregtarëve eksportues, një gjëndje e dobët e zinxhirit të tregut dhe probleme me kontrollin e cilësisë. Marrëveshjet e tregtisë së lirë (Brenda rajonit dhe me BE-në) inkurajojnë importet bujqësore, por gjithashtu ofrojnë mundësi për eksporte, veçanërisht për produkte si perimet, vajin e ullirit, peshkun dhe ato blegtorale.

Shqipëria duhet të bëhet konkurrese në sezonin e hershëm të frutave dhe perimeve, veçanërisht për tregun e BE-së, meqenëse kufizimet tregtare vazhdojnë të liberalizohen.

Qeveria Shqiptare synon përshtetimin e modernizimit dhe të ristrukturimit të bujqësisë dhe të agropërpunimit. Strategjia e zhvillimit rural (2007) parashikon që shumica e buxhetit për zhvillimin rural do të adresohet në modernizimin e objekteve dhe stallave për blegtorinë në ferma si në ndërmarrjet e industrisë përpunuese ushqimore. Grupi kryesor i synuar për mbështetje do të jenë fermerët e mesëm dhe të vegjël si dhe ndërmarrjet përpunuese të vogla dhe të mesme. Sektorët e qumështit dhe të mishit do të marrin prioritet. Qeveria ka shprehur qartë objektivin e saj për të forcuar përmirësimin teknologjik të fermave dhe të agropërpunimit në Shqipëri për të arritur standardet e BE-së.

Shqipëria, ashtu si shumë vende të tjera në rajon, lufton të përmbushë dhe të demonstrojë përputhshmërinë me kuadrin rregullator ndërkombëtar për sigurinë ushqimore dhe me kërkesat e marrëveshjes sanitare – fitosanitare (SPS) të OBT-së. Megjithëse anëtarësimi në OBT ka hapur mundësi të reja për të promovuar zhvillimin ekonomik nëpërmjet tregëtisë me produkte bujqësore dhe ushqimore të përpunuara, dobësitë e brendëshme në sistemin e kontrollit të ushqimit e kufizojnë seriozisht këtë potencial.

Kunkurenca në tregjet e brendëshme nga importet nga BE-ja u rrit më tej pasi aspektet e marrëveshjes së stabilizimit asociimit të Shqipërisë me BE-në të lidhura me tregtinë, që u bënë efektive më 1 dhjetor 2006, përmbajnë një reduktim të taksave të importit.

Shqipëria ka potencialin të eksportoje molusqe dhe peshk drejt BE-së, por aktualisht është e ndaluar pasi nuk janë përmbushur akoma në thelbin e tyre standardet dhe kërkesat e kontrollit të cilësisë.

Kuadri institucional dhe rregullator për sigurinë ushqimore

Që nga fillimi i viteve '90, Shqipëria ka miratuar legjisllacionin për kontrollin veterinar, sanitar dhe të higjenes në sektorin e ushqimit. Legjisllacioni bazë është shoqëruar me legjisllacionin sekondar (aktet nënligjore dhe rregulloret). Drafti më i ri i ligjit “Për Ushqimin” po pason procedurat për miratimin final nga parlamenti.

Shërbimi veterinar operon me kontrollin dhe eradikimin e sëmundjeve të kafshëve. MBUMK synon të vazhdojë të ofrojë shërbimin veterinar pasi sëmundjet paraqesin një rrezik për shëndetin e popullatës, megjithëse është e mundur që të kontraktohet dhe sektori privat për disa lloje shërbimesh, aty ku është e përshtatshme. MBUMK parashikon që shërbimi veterinar dhe ai i mbrojtjes së bimëve do të jenë institucionet më të rëndësishme për krijimin dhe implementimin e politikës kombëtare të sigurisë ushqimore (Strategjia e Zhvillimit Rural, 2007).

“**Inspektorati shtetëror Sanitar** pas miratimit të ligjit të ri është riorganizuar, duke u bërë strukturë vertikale, nga kryeinspektori i Republikës deri tek inspektorët shtetërorë sanitarë në çdo qark. Një nen i veçantë në ligj përcakton që personeli i inspektoratit sanitar shtetëror duhet të specializohet.” (Republika e Shqipërisë – Ministria e Shëndetësisë, Drejtoria e Kujdesit të Shëndetit Parësor, 2005).

Shumë tregtarë dhe dyqane të vegjël ofrojnë produkte të **mbrojtjes së bimëve**, megjithëse përdorimi i tyre në vënd është akoma i ulët. Shërbimi i mbrojtjes së bimëve është përgjegjës për funksionet rregullatore dhe të kontrollit, duke përfshirë karantinën e bimëve, rregjistrimin e pesticideve, liçensimin e shitjes, inspektimin e kushteve të njësive të shitjes dhe të magazinimit dhe diagnozën dhe monitorimin e shperthimeve të infeksioneve dhe të sëmundjeve. Ministria e trajton në menyrë të mjaftueshme rregullimin por synon të përmirësojë implementimin, kryesisht nëpërmjet përmirësimit të informacionit për shitësit, fuqizimin e rregullimeve për magazinimin dhe ekspozimin ndaj ketyre lëndëve, testimin e produkteve të importuara apo të prodhuara në vënd dhe analizimit të produkteve bujqësore dhe të ujrave për përmbajtje pesticidesh dhe mbetje të tjera. Kjo gjë kërkon trainim, racionalizim dhe standardizim të laboratoreve dhe bashkepunim me ekstensionin dhe kërkimin shkencor (Strategjia e Zhvillimit Rural, 2007)

2.2 Anët e forta, dobësitë, mundësitë dhe kërcënimet (SWOT)

Analiza SWOT siguron informacion të cilit mund t’i referohen objektivat dhe prioritetet dhe më vonë hartimi i politikave dhe i masave. Tabela 1 jep një vështrim të përgjithshëm dhe më tej çështjet janë trajtuar në detaje.

Tabela 1: Vështrim i përgjithshëm mbi anët e forta, dobësitë, mundësitë dhe kërcënimet (SWOT) në sektorin e ushqimit në Shqipëri

anët e forta	dobësitë
<ul style="list-style-type: none"> ○ avantazhe krahasuese përsa i perket disa komoditeteve. ○ Ligji i ri “Për Ushqimin” së shpejti do të jetë aktiv. ○ Autoriteti Kombëtar i Ushqimit do të ngrihet sipas ligjit të ri. ○ Sistemi i informimit të shpejtë për ushqimin dhe ushqimin për blegtorinë sipas ligjit të ri (RASFF). ○ Adaptim i kuadrit ligjor të BE-së. ○ Teknologji bashkëkohore në sajë të investimeve në industri. 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Informacioni / arsimimi / ndërgjegjësimi i Konsumatorëve mbi të drejtat e tyre. ○ Roli dhe influenca e dobët e OJF-ve. ○ Kufizimet e buxhetit. ○ Aplikim i kufizuar i sistemeve të garantimit të cilësisë. ○ Menaxhim dhe komunikim i dobët i riskut. ○ Mungesë e arsimimit dhe trainimit të stafit (të gjitha nivelet). ○ Situatë e dobët përsa i përket cilësisë dhe sigurisë së ushqimeve. ○ Akoma në fuqi stadardi Shqiptar i vitit 1987. ○ Defiçite në tregtinë bujqësore ○ Pa përputhshmëri me rregulloret ndërkombëtare mbi ushqimin. ○ Etiketim jo i plotë në gjuhën shqipe. ○ Monitorim i dobët i produkteve të importuara në lidhje me sigurinë.
mundësitë	kërcënimet
<ul style="list-style-type: none"> ○ Rritje e ndërgjegjësimit përsa i përket cilësisë dhe sigurisë në të gjitha nivelet. ○ Potenciali i inovacionit në industrinë ushqimore. ○ Implementim i ligjit bashkëkohor “Për Ushqimin” dhe permirësim i mëtejshëm. ○ Rritje e influencës së Autoritetit të Ushqimit pas ngritjes. ○ Interesi për certifikime tek stakeholderat. ○ Sistemet e garantimit të cilësisë si katalizatorë për trainimin e stafit. ○ Potenciale përmirësimi në laboratorët me trainimin e stafit. ○ Mbështetje e shtetit për OJF-të. ○ Projektet e BE-së dhe të tjerë në vijim. ○ Mbështetja ndërkombëtare. ○ Adoptimi i standardeve të BE-së për ushqimin. ○ Aksesit tek tregjet ndërkombëtare (përmirëson standardizimin). 	<ul style="list-style-type: none"> ○ Performanca e kufizuar ekonomike/fuqia e limituar e konsumatorëve. ○ Nivelet e ulta të arsimimit specifik të konsumatorëve. ○ Arsimimi dhe trainimi i pamjaftueshëm i stafit në të gjithë nivelet. ○ Oferta të qëndrueshme dhe adekuate të trainimeve (krahas projekteve). ○ Institucione të ndryshme të perfshira me mbivendosje të kompetencave. ○ Përfarim i pamjaftueshëm i dokumentave të BE-së në gjuhën shqipe. ○ Pranim i kufizuar i strategjive të reja nga palet e interesuara.

○ Përpjekjet ndërsektoriale nga Ministritë e linjës ○ Strategjia e Zhvillimit Rural 2007	

Anët e forta

Avantazhe krahasuese përsa i perket disa mallrave

Produktet bujqësore me avantazhe krahasuese në Shqipëri janë psh ullinjtë, frutat dhe perimet e hershme, bimët mjeksore dhe peshku. Pemët frutore dhe vreshtat kanë demonstruar shkallën më të lartë të rritjes në vitet e fundit dhe vazhdojnë dhe më tej të shfaqin potencial rritjeje. Sidoqoftë mosplotësim i nevojave për shkak të prdhimit cilësor dhe / ose konkurueshmërisë së ulët është vërejtur veçanërisht tek mishit për qëllime përpunimi, tek qumështi dhe produktet e tij dhe në shumicën e drithrave. Prodhimi blegtoral realizohet në mënyrë të spikatur në ferma të madhësisë së vogël. Megjithatë ka rritje në vitet e fundit dhe në këtë sektor.

Ligji i ri “Për Ushqimin” së shpejti do të jetë aktiv

Ligji i ri “Për Ushqimin” ka shumë mundësi do të jetë efektiv në fund të vitit 2007 dhe do të sigurojë kuadrin për sigurinë ushqimore dhe mbrojtjen e konsumatorit. Temat kryesore që trajton ky ligj janë;

- çështjet e importit dhe eksportit, veçanërisht kontrolli i ushqimeve të importuar,
- miratimi dhe rregjistrimi i ndërmarrjeve,
- obligimet e operatorëve të bizneseve,
- temat e novel food si dhe të ushqimit për blegtorinë,
- etiketimi dhe promovimi i ushqimeve,
- Kontrollin e ushqimit dhe autorizimin e laboratorëve të kontrollit,
- Vlerësimin dhe menaxhimin e riskut,
- Menaxhimin e krizave dhe të situatave të emergjencës dhe
- organizon organizmat shtetërore për mbrojtjen e konsumatorëve.

Edhe ligji Nr 9135, datë 11.9.2003 “Mbi Mbrojtjen e Konsumatorëve” ofron rregullime të qarta mbi:

- Sigurinë e mallrave dhe shërbimeve,
- Obligimeve të prodhuesve, tregtarëve dhe ofruesve të shërbimeve,
- Kushtet jo korrekte në kontratat,
- Tregtinë elektronike

dhe organizon organizmat shtetërore për mbrojtjen e konsumatorëve.

Autoriteti Kombëtar i Ushqimit do të ngrihet në bazë të ligjit të ri

Një nga elementët kryesorë të ligjit “Për Ushqimin” është implementimi i Autoritetit Kombëtar të Ushqimit nën vartësinë e MBUMK-së. Organizmat e këtij autoriteti që do të menaxhohen nga bordi drejtues (me përfaqësues nga të gjitha ministrinë respektive të linjës) janë; drejtori dhe stafi i tij, një bord këshillimor (me përfaqësues nga të gjitha ministrinë respektive të linjës dhe nga organizata të tjera), komiteti shkencor dhe panelet shkencore si dhe inspektoratet dhe laboratorët respektive.

Ndermjet detyrave të tjera të këtij autoriteti përfshihen edhe koordinimi i të gjitha llojeve të inspektorateve dhe kontributi në shmangien e mbivendosjes së aktiviteteve. Në përputhje me anëtarët dhe strukturën e detyrave është e pritshme që do të zhvillohet një potencial për monitorim intensiv të sektorit të ushqimit dhe keshilla të qarta për operatorët brenda këtij sektori.

Sistemi i informimit të shpejtë për ushqimin dhe ushqimin për blegtorinë në përputhje me ligjin e ri (RASFF)

Ky aspekt i ligjit të ri “Për Ushqimin” kur të implementohet do të sigurojë mundësi të gjurmimit të hershëm të risqeve ushqimore dhe për këtë arsye mund të trajtohet si një element më të fuqishëm në kuptimin e garantimit të sigurisë ushqimore.

Miratimi i rregulloreve të përshtatura të BE-së

Sipas marrëveshjes së stabilizim asociimit (SAA) Shqipëria është e detyruar të përshtasë rregulloret dhe direktivat e BE-së në kushtet shqiptare, duke filluar me Rregulloren No. 178/2002. Këto rregullore kanë vërtetuar të jenë të suksesshme në vendet anëtare të BE-së. Kjo është vërtetuar me anë të analizave të vlerësimit të impaktit. Një nevojë urgjente në kuptimin e diseminimit do të jetë përgatitja e sa më shumë të jetë e mundur e rregulloreve në gjuhën shqipe.

Teknologji bashkëkohore në sajë të investimeve në industri

Industria ushqimore në Shqipëri është e re dhe është ringritur në të vitet '90 pas përmbyesjes së sistemit socialist. Aktualisht investimet në këtë industri mundësojnë aplikimin e teknologjive bashkëkohore. Sidoqoftë ka një mungesë të stafit të mirë arsimuar dhe të mirë trainuar i cili lehtëson avantazhet e sistemeve të rinj. Pavarësisht nga investimet ndërmarrjet ushqimore në mesataren e tyre janë akoma të vogla krahasuar me ato jashtë vendit dhe akoma të paafta për të përmbushur standardet e cilësisë dhe të sigurisë ushqimore gjë që kufizon sasitë e eksporteve të ushqimeve.

Anët e dobëta

Informacioni / arsimimi / ndërgjegjësimi i Konsumatorëve mbi të drejtat e tyre

Niveli i arsimit dhe informimit të konsumatorëve përsa i përket cilësisë dhe sigurisë ushqimore është akoma i ulët ashtu si edhe ndërgjegjësimi i konsumatorëve përsa i përket të drejtave të tyre respektive. Arsyet kryesore për këtë situatë janë një shkallë e ulët e vetvendosjes së konsumatorëve dhe oferta e kufizara të arsimit dhe trainimit respektiv. Nenet 8-11 dhe 12-15 të ligjit Shqiptar Nr. 9135, datë 11.9.2003 “Mbi Mbrojtjen e Konsumatorëve” evidenton pikat e dobëta dhe ofron një bazë solide për hartimin e politikave dhe masave respektive për të tejkaluar këtë mangësi. Ligji i ri “Për Ushqimin” ofron gjithashtu rregullime për një etiketim të qartë dhe promovim të mirë të ushqimeve të cilat do të ndihmojnë në përmirësimin e nivelit të informimit të konsumatorëve.

Roli dhe influenca e dobët e OJF-ve

Deri tani nuk ekzistojnë OJF të fokusuara në mënyrë të veçantë në çështjet e sigurisë ushqimore në Shqipëri. Kjo vjen veçanërisht për shkak të mungesës së ekspertizës specifike në këtë fushë. Megjithatë disa janë fokusuar në mbrojtjen e konsumatorëve në përgjithësi. OJF-të kryesore në fushën e mbrojtjes së konsumatorëve në Shqipëri janë Shoqata Shqiptare e Konsumatorëve dhe Zyra e mbrojtjes së konsumatorëve Shqiptarë. Këto organizata dhe fokusi i tyre në çështjet e ushqimit janë në zhvillim e sipër. Ato kanë nevojë për mbështetje për të përshpejtuar këtë proces dhe që të bëhen fuqi rreguluese të forta në misionin e tyre për mbrojtjen e konsumatorëve. Nenet 52 dhe 53 të ligjit Shqiptar Nr. 9135, datë 11.9.2003 “Mbi Mbrojtjen e Konsumatorëve” mbështesin statusin dhe rëndësinë e shoqatave të tilla dhe përcaktojnë të drejtat e tyre.

Kufizimet e buxhetit

Buxheti për Ministrinë e Bujqësisë, Ushqimit dhe Mbrojtjes së Konsumatorit, në Shqipëri, për qëllimin e sigurisë ushqimore dhe mbrojtjen e konsumatorëve është i ulët në krahasim me nevojat. Ky buxhet nuk është i mjaftueshëm për të mbështetur plotësisht politikat e nevojshme për përmirësimin e sigurisë ushqimore dhe mbrojtjen e konsumatorëve. Madje është edhe më e pamjaftueshme në lidhje me numrin në rritje të masave dhe të politikave të nevojshme të sygjera në këtë dokument strategjie.

Aplikim i kufizuar i sistemeve të garantimit të cilësisë

Sipas një vëzhgimi të SEED (2005) vetëm një pjesë shumë e vogël e ndërmarrjeve në këtë sektor i njeh sistemet e garantimit të cilësisë ndërsa madje një pjesë edhe më e vogël i aplikon këto sisteme. Vetëm 14% e sipërmarrjeve të pijeve dhe ushqimeve kanë çertifikim të prodhimit, vetëm 6% janë të çertifikuara në përputhje me sistemet e menaxhimit të cilësisë si janë ISO 9001 ose HACCP. Nga ana tjetër ekziston në thelb një interes për çertifikimin dhe një dëshirë për implementimin e kurseve respektive të trainimit për stafin.

Menaxhim dhe komunikim i dobët i riskut

Menaxhimi dhe komunikimi i riskut janë pika të dobta në procedurat Shqiptare të sigurisë ushqimore dhe mbrojtjes së konsumatorëve. Pjesa V (nenet 30 – 31, 32 – 36, 37 – 38 and 39 – 43) të ligjit Shqiptar Nr. 9135, datë 11.9.2003 “Mbi Mbrojtjen e Konsumatorëve” rregullon raportin ndërmjet konsumatorëve dhe tregtarëve ose ofruesve të shërbimeve. Në veçanti në lidhje me format kontraktuale, uljen e potencialit të risqeve dhe rritjen e komunikimit. Veç kësaj ligji i ri “Për Ushqimin” do të sigurojë një bazë solide për një menaxhim bashkëkohor të riskut.

Mungesë e arsimimit dhe trainimit të stafit (të gjitha nivelet)

Studimet (SEED, 2005) përshkruajnë një mungesë të arsimimit dhe trainimit të stafit në të gjitha nivelet e sektorit të bujqësisë dhe ushqimit. Shkalla e ndërgjegjësimit është e ulët apo inekzistente në lidhje me garantimin e cilësisë si dhe mbi çështjet dhe sistemet e sigurisë ushqimore. Aktualisht vetëm një sasi e kufizuar informacioni në gjuhën Shqipe është disponibël. Projekteve, shtetit dhe OJF-ve iu kërkohet të ofrojnë kurse dhe materiale trainuese për të përmirësuar këtë situatë. Pra rritja e shkallës së ndërgjegjësimit të vetë konsumatorëve i nxit stafet të përmirësojnë arsimimin e tyre respektiv dhe nivelin e trainimit. Sipërmarrjet duhet të informohen mbi kurset respektive të trainimit dhe duhet të sigurojnë nxitje për stafet e tyre që të ndjekin këto kurse.

Situatë e dobët përsa i përket cilësisë dhe sigurisë së ushqimeve

Në Shqipëri konstatohet në përgjithësi një situatë e dobët përsa i përket cilësisë dhe sigurisë ushqimore. Cilësia akoma e pamjaftueshme plotësisht e produkteve ushqimore, dobësitë në matjen e vlerave ushqyese dhe parametrat fiziko-kimikë nuk lejojnë akoma për të qenë në përputhje me standardet ndërkombëtare dhe dobësojnë marketingun. Paktim i papërshtatshëm apo inekzistent si dhe etiketi jo i besueshëm në gjuhën Shqiptare, veçanërisht për produktet e importit, besueshmëri e kufizuar në datën e skadencës së produkteve, mungesa e bar kodit dhe çmime që nuk përputhen me vlerën e produktit.

Problemet që vijnë mund të evidentohen përgjatë gjithë zinxhirit ushqimor:

- Shumica e prodhimit primar nuk është në përputhje me praktikën më të mirë të prodhimit (GAP).
- Përpunimi i ushqimeve në përgjithësi kryehet në kushte higjienike jo optimale (mungesë frigoriferësh, magazine të hapura – insektet, zogjtë etj) dhe me staf pamjaftueshmërisht të kualifikuar; kjo veçanërisht është e vërtetë për stafin e laboratorëve (të cilët janë të paisur relativisht mirë).
- Një pjesë e vogël por që po rritet në vitet e fundit e çertifikimit mund të evidentohet në sipërmarrjet përgjatë gjithë zinxhirit ushqimor.
- Marketingu është i pamjaftueshëm.
- Kërkesat dhe kënaqësia e konsumatorëve merren në konsideratë vetëm në një shkallë të ulët.

Akoma në fuqi standardi Shqiptar i vitit 1987

Standardet Shqiptare në sektorin e ushqimit të vitit 1987 aplikohen akoma dhe nevojitet urgjentisht aktuaizimi i tyre meqenëse dhe rrethanat politike, kushtet ligjore dhe struktura e sektorit të bujqësisë dhe të ushqimit kanë ndryshuar dukshëm. Aktualisht ka zhvillime të reja në drejtim të kaudrit ligjor me ligjin Shqiptar Nr. 9135, datë 11.9.2003 “Mbi Mbrojtjen e Konsumatorëve” dhe me ligjin e ri “Për Ushqimin” i cili është akoma në formë drafti.

Defiçite në tregtinë bujqësore

Shqipëria paraqet një deficit të madh në tregtinë e produkteve bujqësore e ushqimore, me eksporte të përlloritur në 15% të importeve. Megjithatë ka produkte që kanë avantazhe krahasuese siç janë frutat dhe perimet e hershme, vaji i ullirit dhe peshku. Pozita e dobët tregtare reflekton një numër problemesh specifike si mungesa e organizimit të tregtarëve që eksportojnë, kushte të dobëta të zinxhirit të tregut, problemet me kontrollin e cilësisë.

Pa përputhshmëri me rregulloret ndërkombëtare mbi ushqimin

Aktualisht ka diferenca ndërmjet standardeve Shqiptare dhe atyre ndërkombëtare. Megjithatë, meqenëse tregtia ndërkombëtare po bëhet gjithnjë e më e rëndësishme për produktet Shqiptare me avantazhe krahasuese, këto standard duhen harmonizuar. Kjo do të thotë që gjithnjë e më shumë standard ndërkombëtare duhet të aplikohen mbi produktet Shqiptare.

Etiketimi jo i plotë në gjuhën Shqipe

Një nga problemet më madhore në garantimin e cilësisë dhe të sigurisë ushqimore është mungesa e informacionit për konsumatorët, veçanërisht informacioni i plotë në gjuhën Shqipe. Kjo është një pasojë e etiketimit dhe komunikimit të pamjaftueshëm me konsumatorët në gjuhën Shqipe, veçanërisht në rastin e produkteve të importuara. Sidoqoftë, mungesa e informacionit në gjuhën Shqipe nuk mund të konsiderohet si një tregues i cilësisë. Ligji i ri “Për Ushqimin” paraqet rregullime për etiketimin dhe promovimin adekuat të ushqimeve të cilat duhet të ndihmojnë për të përmirësuar nivelin e informimit të konsumatorëve.

Monitorim i dobët i produkteve të importuara në lidhje me sigurinë

Autoriteti kombëtar i ushqimit nën juridiksionin e MBUMK-së pritet të shërbejë si një institucion potencial i monitorimit intensiv për sektorin e ushqimit dhe duhet të ofrojë këshillim për operatorët në këtë sektor.

Mundësitë

Rritje e ndërgjegjësimit përsa i përket cilësisë dhe sigurisë në të gjitha nivelet

Studimet e fundit (SEED, 2005) tregojnë që ka një rritje të ndërgjegjësimit të operatorëve Shqiptarë të bizneseve ushqimore përsa i përket çështjeve të sigurisë dhe cilësisë ushqimore. Kjo duket se vjen për shkak të përmirësimit në arsimimin dhe trainimin e stafeve. Nëse kjo temë vazhdon të përparojë në menaxhimin e përditshëm të sipërmarrjeve ushqimore është tepër e mundëshme të japë frute të dukshme.

Potenciali i rinovimit në industrinë ushqimore

Industria ushqimore Shqiptare është e re dhe përdor pak a shumë makineri të kohës. Megjithatë, nivelet e arsimimit dhe të trainimit të stafeve janë akoma pika të dobta. Pavarësisht nga investimet, ndërmarrjet e prodhimit të ushqimeve janë mesatarisht të vogla krahasuar me ato jashtë vëndit dhe nuk janë akoma të afta të përmbushin standardet e BE-së për sigurinë ushqimore, gjë që kufizon sasitë e eksporteve të ushqimeve por nga ana tjetër tregon potencial për inovim, veçanërisht në kuptimin e garantimit të cilësisë dhe të sigurisë ushqimore.

Implementimi i ligjit bashkëkohor “Për Ushqimin” dhe përmirësimi i mëtejshëm

Ligji i ri “Për Ushqimin” ndoshta do të bëhet efektiv në fund të vitit 2007 dhe do të ofrojë kuadrin për sigurinë ushqimore dhe mbrojtjen e konsumatorëve. Çështjet kryesore që trajton ky ligj janë përmendur më lart.

Rritja e influencës së Autoritetit të Ushqimit pas ngritjes

Pas ngritjes së këtij autoriteti nën vartësinë e MBUMK-së, ai do të jetë një instrument për monitorimin intensiv të sektorit të ushqimit dhe do të ofrojë udhëzimet dhe rregullimet relevante për operatorët e këtij sektori. Ky organizëm duhet shfrytëzuar intensivisht me potencialin e tij dhe ai duhet të zgjerojë influencën e tij në institucionet shtetërore në çështjet që lidhen me kontrollin dhe inspektimin e ushqimeve. Ai do të etë gjithashtu një influence të madhe mbi OJF-të përsa i përket përmirësimit të punës së tyre për mbrojtjen e konsumatorëve.

Interesi tek stakeholderat për certifikime

Studimet (SEED, 2005) tregojnë që në thleb ekziston një interes i organeve menaxhuese të kësaj industrie për sitemet e garantimit të cilësisë dhe të sigurisë ushqimore. Ata janë të interesuar edhe në ngritjen e sistemeve të trainimit në këto fusha.

Sistemet e garantimit të cilësisë si katalizatorë për trainimin e stafit

Studimet më të fundit (SEED, 2005) tregojnë që rreth 90% e sipërmarrjeve në sektorin e ushqimit përgjithësisht kërkojnë çertifikimin për cilësinë e produktit, 70% për sistemet e menaxhimit të cilësisë; 25% - 35% tregojnë gatishmëri për këto procedura. Kjo situatë duhet të përdoret intensivisht dhe implementimi i sistemeve respektive duhet të jetë katalizator për të tejkaluar pikat e dobëta të arsimit dhe të trainimit të stafit.

Potenciale përmirësimi në laboratorët me trainimin e stafit

Gatishmëria e lartpërmendur e ndërmarrjeve për të aplikuar masat e garantimit të cilësisë dhe të sigurisë ushqimore dhe laboratorët e mirëpunuar duhet të nxisin arsimimin dhe trainimin e stafeve. Suksesi i masave të tilla është provuar në projekte dhe masa të tilla duhet të bëhen pjesë e përhershme dhe me bazë të rregullt në ndërmarrjet ushqimore, të paktën kjo për aq kohë sa vlen kjo strategji.

Mbështetje e shtetit për OJF-të

OJF-të në Shqipëri duhet të mbështeten për të përshpejtuar procesin e fokusimit më të fortë në çështjet e ushqimit dhe që ato të bëhen forca të vërteta rregulluese në shërbim të mbrojtjes së konsumatorëve. Nenet 52 dhe 53 të ligjit Shqiptar Nr. 9135, datë 11.9.2003 "Mbi Mbrojtjen e Konsumatorëve" mbështesin statusin dhe rëndësinë e shoqatave të tilla dhe përcaktojnë të drejtat e tyre. Duhet vënë në dispozicion burime financiare për përmirësimin e mëtejshëm të punës dhe influencës së institucioneve të tilla.

Projektet e BE-së dhe të tjerë në vijim

Ka shumë projekte disponibël që mbështesin përmirësimin e procesit në fushën e garantimit të cilësisë dhe të sigurisë ushqimore. Megjithatë, për shkak të kohës së kufizuar të projekteve të tilla, masat duhen implementuar në atë formë që rezultatet të bëhen të qëndrueshme. Përfshirja intensive e stekholderave lokale në projektet do të ishte një masë e rëndësishme për të garantuar këtë qëndrueshmëri.

Mbështetja ndërkombëtare

Mbështetja ndërkombëtare ofrohet nga organiza si Banka Botërore, FAO, BE, dhe të tjerë dhe duhet të shfrytëzohet në mënyrë intensive. Megjithatë ashtu siç u përmend dhe më lart, kjo mbështetje duhet të shndrohet në masa të cilat përmirësojnë në mënyrë të qëndrueshme këtë sektor në përpunje me garantimin e cilësisë dhe të sigurisë ushqimore duke përfshirë intensivisht stakeholderat lokale në proceset dhe në projektet.

Adoptimi i standardeve të BE-së për ushqimin

Rregulloret e BE-së dhe standardet e ushqimit duhet të bëhen disponibël në gjuhën Shqipe në një masë më të madhe. Kjo është një nga parakushtet më të rëndësishme për t'i transferuar këto standarde tek operatorët Shqiptarë të ushqimit dhe për t'i arsimuar dhe trainuar stafet e tyre në mënyrë adekuate. Projektet mund të ndihmojnë për të nisur dhe përshpejtuar këtë proces. Megjithatë institucionet lokale duhet të përfshihen intensivisht në garantimin e qëndrueshmërisë të këtyre masave.

Aksesi tek tregjet ndërkombëtare (përmirëson standardizimin)

Mbështetja e rritjes së metejshme dhe përmirësimin të konkurrencës së operatorëve të biznesit të ushqimit dhe forcimi i arsimit dhe trainimit të stafeve të tyre do të jenë dy

parakushtet madhore për përmbushjen e standardeve ndërkombëtare të ushqimit dhe për këtë paraqesin potencial për të rritur depërtimin në tregjet ndërkombëtare. Masat respektive që duhet të merren në konsideratë janë pershkruar me lart dhe përfshijnë mbështetje për investime, përshtatje të sistemeve të garantimit të cilësisë dhe iniciativave të arsimimit dhe të trainimit.

Përpjekjet ndërsektorale nga Ministrinë e linjës

Duhet të hartohet një strategji ndërsektorale nga tre Ministrinë Shqiptare pjesmarrëse METE, MBUMK dhe MSH dhe të miratohet nga të gjitha ministrinë e tjera të përfshira për të shmangur mbivendosjen e kompetencave dhe për të thjeshtuar përpjekjet për të siguruar ushqimore dhe mbrojtjes së konsumatorëve dhe për të garantuar një përdorim efektiv dhe të orientuar drejt të burimeve financiare të kufizuara.

Strategjia e Zhvillimit Rural 2007

Draft ii startegjisë të zhvillimit rural parashikon që pjesa më e madhe e buxhetit do të orientohet në modernizimin e ndërtesave dhe stallave të fermave dhe të ndërmarrjeve të industrisë ushqimore. Industria e qumështit dhe e mishit do të marrin prioritet.

Kërcënimet

Performanca e kufizuar ekonomike/fuqia e kufizuar e konsumatorëve

Performanca e kufizuar ekonomike / fuqia e kufizuar e konsumatorëve i shtyn ata të blejnë produkte me çmime të ulta çfarë shpesh çon në neglizhimin e temave të cilësisë dhe të sigurisë ushqimore. Autoritetet duhet të garantojnë që në këtë segment të tregut të përmbushen standardet e sigurisë ushqimore. Prandaj duhen adresuar përpjekje respektive për të përmirësuar standardet e sigurisë ushqimore në segmentet e tregut ku tregtohen mallra me çmime të ulta Brenda tregjeve respektive. Eksperienat nga vende të tjera tregojnë që kjo mund të realizohet me sukses.

Nivelet e ulta të arsimimit specifik të konsumatorëve

Përmirësimi i niveleve të arsimimit nuk mund të jetë një temë vetëm e momentit. Duhet një kohë e gjatë për të përshtatur këto nivele. Një nga masat më të rëndësishme për të siguruar kësaj mangësie është përfshirja në kurrikulat e shkollave dhe në programet edukuese të temave respektive dhe nxitja e bindjes së OJF-ve të ofrojnë informacion dhe trainim të përshtatshëm për konsumatorët “adultë”.

Arsimimi dhe trainimi i pamjaftueshëm i stafit në të gjithë nivelet

Meqenëse është detyrë e stafeve në të gjitha nivelet të marrin në dorë dhe të implementojnë pjesën më të madhe të masave dhe të politikave, nevojitet një arsimim dhe një trainim adekuat për anëtarët e këtyre stafeve. Megjithatë nevojitet kohë dhe oferta të mjaftueshme si në kuadrin e projekteve edhe të iniciativave të Shtetit dhe të OJF-ve për të ofruar kurse trainimi specifikë për të përmirësuar situatën. Gjithashtu dhe rritja e shkallës së ndërgjegjësimit të konsumatorëve në vetvehte i shtyn këto stafe të përmirësojnë nivelin e arsimimit dhe trainimit specifik respektiv. Ndërmarrjet duhet të informohen mbi kurset respektive dhe duhet të ofrojnë nxitje për stafet e tyre që ata të ndjekin këto kurse.

Oferta të qëndrueshme e adekuate të trainimeve (krahas projekteve)

Deri tani pjesa më e madhe e arsimimit dhe e trainimit për stafet e të gjitha niveleve të sektorit të bujqësisë dhe të ushqimit iniciohen nga projekte dhe për këtë arsye janë disponibël vetëm për një periudhë kohore të kufizuar, sa është edhe kohëzgjatje e projekteve. Përgjegjësitë për këto lloj masash duhen marrë persipër nga institucione dhe shoqata e janë disponibël në menyrë permanente si psh departamenti për mbrojtjen e konsumatorëve (nenet 48 – 51 të ligjit Shqiptar Nr. 9135, datë 11.9.2003 “Mbi Mbrojtjen e Konsumatorëve”) dhe OJF-të (nenet 52 dhe 53) të ligjit Shqiptar Nr. 9135, datë 11.9.2003 “Mbi Mbrojtjen e Konsumatorëve”.

Institucione të ndryshme te përfshire me mbivendosje të kompetencave.

Aktualisht mund të evidentohen mbivendosje të kompetencave përsa i përket çështjeve të sigurisë ushqimore dhe të mbrojtjes së konsumatorëve kryesisht në Ministrinë si METE, MBUMK, MSH. Kjo mbivendosje e kompetencave duhet të korrigjohet dhe duhet hartuar dhe miratuar një strategji ndërsektoriale e thjeshtë nën lidërshpin e këtyre tre Ministrive respektive.

Përafrim i pamjaftueshëm i dokumentave të BE-së në gjuhën Shqipe

Disponibiliteti i të gjitha dokumentave të nevojshëm në lidhje me temat ligjore të sigurisë ushqimore dhe mbrojtjen e konsumatorëve, veçanërisht ato të ofruara nga BE, por edhe e të gjithë informacionit tjetër mbi sistemet e garantimit të cilësisë dhe të standardeve në gjuhën Shqipe, nevojitet për të garantuar nivele të larta të depërtimit të këtij informacioni respektiv dhe për të ofruar linja të qarta për insiativat për trainime.

Pranim i kufizuar i strategjive te reja nga palet e interesuara.

Mungesa e disponibilitetit të informacionit specifik të strategjive inovative për stakeholderat mund të tejkalohet nëpërmjet ofrimit të një informacioni të tillë në të gjitha nivelet. Pra rritja e presionit nga ana e konsumatorëve, organizmave administrative dhe OJF-ve mbi stakeholderat mund t’a përshpejtojë procesin e akceptimit të strategjive inovative. Meqenëse këto vështirësi po përmirësohen vazhdimisht edhe ky nivel i akceptimit duhet të rritet.

(3) Vizioni, prioritetet dhe objektivat strategjikë

Bazuar në SWOT-in e përmendur më sipër, janë evidentuar vizioni, prioritetet dhe objektivat strategjikë që vijnë:

3.1 Vizioni

Vizioni i kësaj strategjie mbi Mbrojtjen e Konsumatorit dhe Sigurinë Ushqimore për Shqipërinë 2007-2013 është që konsumatorët Shqiptarë të bëhen individë më mirë të informuar dhe me vetëvendosës dhe të kenë një sjellje më të sigurtë në treg përsa i përket ushqimit. Ata do të kenë një aftësi më të mirë në vlerësimin e situates ne treg (përsa i përket cilesisë, çmimeve etj.) që vjen si rrjedhojë e një transparence bashkekohore te tregut. Ata gjithashtu do të kenë një besim më të madhe që rrjedh nga mbrojtja efektive dhe kontrolli i bazuar në një bazë ligjore dhe autoritete administrative të konsoliduara me pergjegjesi të qarta për politikat e kontrollit dhe të mbrojtjes së konsumatorëve. Ky kuadër ligjor dhe administrativ vazhdimisht do të perafrohet me atë të BE-së, do të rrisë kapacitetet administrative në Shqipëri dhe do të iniciojë aktivitete të

koordinuara ligjberëse. Konsumatorët Shqiptarë të ushqimit do të mbrohen efektivisht nga risqet dhe kërcënimet serioze të cilat ata s'mund t'i përballojnë si individë. Sektori ushqimor i shitjes me pakicë dhe niveli i mbrojtjes së konsumatorëve do të bëhen më të përgatitur për procesin e integritimit në BE me implementimin e kësaj strategjie. Tregjet do të hapen më shumë dhe do të garantohet lëvizja e lire e mallrave. Kuadri strategjik do të përgatisë zinxhirin Shqiptar të ushqimit për gjurmueshmerinë e plotë të gjithë mallrave ushqimore dhe ushqimeve për blegtorinë dhe përbërësve të tyre respektivë. Sektorët, veçanërisht pjesa e eksportit të ushqimeve do të jetë plotësisht në përputhje me rregulloret e OBT-së dhe eksporti do të rritet dukshëm.

3.2 Prioritetet strategjike

Objektivat orientues strategjike të kësaj strategjie janë:

- (5) Fuqizimi i konsumatorëve Shqiptarë (zgjedhje reale bazuar në informacionin e kujdesshëm, transparenca e tregut, vetëvendosje e forte, besim që rrjedh nga mbrojtja efektive).
- (6) Mbrojtja e interesave ekonomike të konsumatorëve Shqiptarë në kutpimin e çmimit, zgjedhjes që i ofrohet, cilësisë, llojshmërisë, disponibilitetit dhe sigurisë.
- (7) Të mbrojë konsumatorët Shqiptarë në mënyrë efektive nga risqet dhe kërcënimet të cilat ata nuk mund t'i trajtojnë e zgjidhin në mënyrë individuale.

(5) Të fuqizojë konsumatorët Shqiptarë (zgjedhje reale e bazuar mbi një informacion të saktë, vetëvendosje e fortë, besim që rrjedh nga mbrojtja efektive).

Objektivi është të furnizojë konsumatorët me informacionin e përshtatshëm dhe të saktë mbi cilësinë e ushqimit dhe të ushqimit për blegtorinë.

Pra konsumatorët duhet të kenë transparençë bashkëkohore të tregut dhe mundësinë e zgjedhjes reale; kjo dmth që ka një konkurrencë të mjaftueshme dhe partnerë në treg, veçanërisht tregtarët janë të detyruar të japin informacion mbi çmimet dhe cilesitë përkatëse.

Informacioni dhe komunikimi i mjaftueshëm i mbështetur nga kuadri ligjor janë kyçi për të mbështetur vetëvendosjen e konsumatorëve në përzgjedhje. Ata duhet të vendosen në pozitën në të cilën ata të jenë në gjëndje për të vlerësuar mallrat si dhe cilësitë përkatëse dhe çmimet respektive për këto mallra.

Konsumatorët gjithashtu duhet të kenë besim i cili rrjedh nga mbrojtja efektive dhe të jenë të aftë të vetëvendosin në lidhje me qëndrimin e tyre ndaj mallrave në treg. Duhet të konsolidohet një kuadër ligjor solid për të forcuar të drejtat e konsumatorëve. Ky kuadër ligjor duhet të përmbajë veçoritë e trajtimit të risqeve, të kontrollit të mallrave të importuar, të obligimeve të operatorëve të biznesit, etiketimit dhe promovimit të mallrave, kontrollin e ushqimeve dhe autorizimin e laboratorëve të kontrollit, menaxhimit të krizave dhe situatave të emergjencës, duhet të mbrojë nga kushtet jo korrekte të kontratave dhe gjithashtu duhet të organizojë organizmat qeveritare për mbrojtjen e konsumatorëve.

(6) Të mbrojë interesat ekonomike të konsumatorëve Shqiptarë në çështjet e çmimit, zgjedhjes, cilësisë, llojshmërisë, disponibilitetit dhe sigurisë.

Duhet të garantohet që rregullat e vendosur janë implementuar efektivisht, dukshëm nëpërmjet forcimit të bashkëpunimit, informimit, edukimit dhe dëmshpërblimit. Parakushte për këtë janë; një kuadër ligjor i thjeshtë, evidentim i përmirësuar, konsultim më i mirë dhe përfaqësim më i mirë i interesave të konsumatorëve. Një parakusht tjetër për këtë është një konkurrencë e mjaftueshme në tregjet e mallrave ushqimore. Konsumatorët gjithashtu duhet të jenë të mbrojtur nga praktikat jo të ndershme kontraktuale.

(3) Të mbrojnë konsumatorët Shqiptarë në mënyrë efektive nga risqet dhe kërcënimet të cilat ata nuk mund t'i trajtojnë e zgjidhin në mënyrë individuale.

Një nivel i lartë mbrojtje ndaj këyure kërcënimeve është thelbësore për besueshmërinë e konsumatorëve. Konsumatorët bëhen gjithnjë e më tepër individë për të cilët si vlerësimet ashtu dhe gjykimet bëhen gjithnjë e më të vështira. Një strukturë organizative që përfshin standardet, paisjet e matjes dhe instrumentat duhet të ofrohen qoftë si sisteme kontrolli ashtu edhe si procedura të menaxhimit të riskut dhe të informacionit. OJF aktive duhet të ndihen të detyruara për të mbështetur konsumatorët në kuptimin e përfaqësuesit të konsumatorëve që kujdeset për të drejtat e tij respektive.

3.3 Prioritetet

Prioritet i lartë duhet t'u jepet që të tre këtyre objektivave.

(4) Politikat / veprimet dhe masat e planifikuara

Programi qeveritar i jep një prioritet të lartë mbrojtjes së konsumatorëve dhe sigurisë ushqimore si një objektiv eksplicit në të drejtën e tij. Strategjia e mbrojtjes së konsumatorëve dhe të sigurisë ushqimore e zhvillon më tej këtë objektiv dhe fuqizon bazën për marrjen e masave në favot të konsumatorëve. Siç tregohet dhe më poshtë, kjo strategji i pranon si ndrushimet ekonomike ashtu edhe ato shoqërore që kanë ndodhur si dhe natyrën e pandryshuar të drejtave të konsumatorëve. Ajo i përgjigjet pritshmërive në rritje të konsumatorëve.

Duke iu referuar objektivave të lartë përmendura parashikohen të implementohen në periudhën 2008 – 2013 politikat dhe masat që vijojnë:

Të fuqizojë konsumatorët Shqiptarë: (1) zgjedhje reale e bazuar mbi një informacion të saktë, (2) transparencë e tregut, (3) vetëvendosje e fortë, (4) besim që rrjedh nga mbrojtja efektive.

(1) Qeveria do të ndjekë fushatat informative për konsumatorët, bizneset, grupet e interesit etj. Elementët kyç të këtyre fushatave janë: fokusimi në një çështje të vetme prioritare; përfshirje më e madhe e shoqatave të konsumatorëve, agjencive kombëtare, bizneseve dhe palëve të tjera të interesuara në përgatitjen dhe zhvillimin e fushatave; nëpërmjet vlerësimit; dhe me fushata që normalisht zgjasin më shumë se një vit. Projektet ndërkombëtare mund të mbështesë nisjen e këtyre aktiviteteve. Përmirësime cilësore në arsimim dhe parashikimin e informacionit nevoiten gjithashtu. Bashkëpunim ndërmjet ministrive dhe organizmave të tjera shtetërore do të luajnë një rol në rritje në të gjitha veprimet e propozuara. Për të kontribuar në promovimin e edukimit të konsumatorëve, qeveria në bashkëpunim me autoritetet locale dhe kombëtare do të mbështesë

shkëmbimin e praktikave më të mira në integrimin e edukimit të konsumatorëve në sektorin e edukimit shkollor. Qeveria do të fokusohet në veçanti në prodhimin e materialeve mësimore, në trainimin e mësuesve dhe në ndërveprimin ndërmjet shkollave dhe mjediseve lokale, përfshirë ndërmarrjet locale dhe përfaqësue të bizneseve.

Masat specifike që do të merren përfshijnë;

- Fushata të rritjes së ndërgjegjësimit për konsumatorët, bizneset dhe grupet e tjera të interesit.
- Publikime në temat me interes për ushqim të cilësisë të lartë dhe të sigurtë.
- Ofrimin e informacionit online.
- Konferenca, seminare, takime me ekspertë dhe stakeholderat.
- Fillimin e përfshirjes së temave të mbrojtjes së konsumatorëve në kurrikulat shkollore.
- Prodhimin e materialeve shkollore, trainimin e mësuesve dhe ndërveprimin ndërmjet shkollave dhe mjediseve lokale.
- Krijimin e networkut të OJF-vë të konsumatorëve dhe të shëndetit dhe stakeholderave të tjerë në nivel kombëtar dhe ndërkombëtar, përfshirë agjencinë kombëtare të ushqimit.

(2) Konsultimet sistematike me konsumatorët, nëpërmjet shoqatave të tyre do të vazhdojë të ketë prioritet të lartë në fuqizimin e zërit të konsumatorëve. Qeveria do të studiojë se si të përfshijë konsumatorët dhe bizneset në process konsultimi të perbashkët dhe do të marrë ne considerate dhe bizneset në process konsultimi të perbashkët dhe do të marrë ne considerate çështjen nëse duhet një forum permanent konsultimi konsumator-biznes.

Nje koordinim më i mirë i konsultimeve sektoriale ekzistuese të konsumatorëve do të jetë i rëndësishëm. Aty ku është e mundur, qeveria synon të mbështesë dialogun më profesional që çon në marrëveshje vetërregulluese ndërmjet konsumatorëve dhe bizneseve, përfshirë dhe sektorin e shitjes me pakicë. Sistemet e monitorimit të tregjeve konsumatore dhe të politikave konsumatore do të ngrihen.

Masat specifike që do të merren përmbajnë;

- Sistemet e monitorimit të tregjeve,
- Përmirësimin e komunikimit me konsumatorët,
- Promovimin e dialogut biznes-konsumator,
- Kurse trainimi për stafet e organizatave të konsumatorëve,
- Masa bashkepunimi me organizatat kombëtare dhe ndërkombëtare.

(3) Konsumatorët kanë përgjegjësinë të zhvillojnë interesat e tyre. Pra, të ndihmohet konsumatorët për të ndihmuar vetveten është një pjesë thelbësore e politikëbërjes. Mbështetja e të drejtës për informin, vetëorganizim dhe arsimim e konsumatorëve është thelbi i kësaj strategjie. Gama dhe kompleksiteti i produkteve dhe teknikave të marketingut, zhvillimi i shërbimeve gjithnjë e më komplekse dhe liberalizimi të gjitha së bashku nënkupton një rol më të

madh të organizatave të konsumatorëve. Së pari, ato duhet të mbrojnë konsumatorët të krijojnë idenë e informacionit tepër të gjërë që është disponibël dhe së dyti ato do të kenë një rol vital në fuqizimin e zërit të konsumatorëve në vendimarrje.

Masat specifike që do të merren përfshijnë;

- Ngritjen dhe bërjen funksionale të pikave të informacionit,
- Të ofruarit e informacionit respektiv,
- Identifikimi i ushqimeve të sigurta,
- Etiketimi dhe çertifikimi në gjuhën Shqipe në përputhje me ligjin për “Mbrojtjen e konsumatorëve” dhe atë “Për Ushqimin”,
- Përmirësimin e kumunikimit me konsumatorët,
- Mbështetje dhe fuqizim i shoqatave të konsumatorëve.

(4) Qeveria do të implementojë dhe kontrollojë një kuadër ligjor të konsoliduar në lidhje me sigurinë ushqimore dhe mbrojtjen e konsumatorëve. Ajo gjithashtu do të mbështesë shoqatat kombëtare të konsumatorëve dhe organizmat e tjera konsumatore për projekte specifike (përfshirë trainimet) të cilat përmirësojnë kapacitetet e tyre për të përfaqësuar, informuar dhe këshilluar konsumatorët. Mbështetja financiare e qeverisë për shoqatat e konsumatorëve do të synojë edhe rritjen e kapaciteteve të tyre për të ndërmarrë veprime kolektive ligjore dhe për të garantuar që ato zotërojnë ekspertizën e nevojshme.

Masat specifike që do të merren përfshijnë;

- Implementimin e ligjit “Për Ushqimin”,
- Përmirësimin e rregullimeve ligjore për hqjenën e ushqimeve dhe të tjera,
- Promovim i mirëqënies së kafshëve,
- Mbështesë fermerët / përpunuesit e ushqimit / tregtarët e ushqimeve për të ndjekur praktikat më të mira bujqësore / praktikat më të mira të prodhimit / praktikat më të mira higjienike, veçanërisht për komoditetet me avantazhe krahasuese dhe potenciale eksporti,
- Përdorimi i burimeve financiare të planit të zhvillimit rural për investime respektive,
- Promovim i produkteve bujqësore Shqiptare në panairët ndërkombëtare,
- Promovim dhe fuqizim i shoqatave të konsumatorëve.

Të rrisë mirëqënien e konsumatorëve Shqiptarë në kuptimin e çmimit, zgjedhjes, cilësisë, llojshmërisë, disponibilitetit dhe sigurisë.

Qeveria duhet të adoptojë rregullime të cilat rrisin mirëqënien e konsumatorëve. Kujdesi për një transparencë të mjaftueshme mbi çmimet, etiketat, për të garantuar standardet e cilësisë dhe të

sigurisë. Përveç të tjerave monitorimi i zhvillimit të mirëqënies së konsumatorëve duhet të bazohet mbi një kuadër statistikor të qartë.

Masat specifike që do të merren përfshijnë;

- Sistemet e monitorimit për tregjet konsumatore,
- Etiketim dhe çertifikim në gjuhën,
- Ofrimi i informacionit online,
- Fushata të rritjes të shkallës së ndërgjegjësimit dhe promovim përsonal i përket standardeve ndërkombëtare për garantimin e cilësisë së ushqimeve, veçanërisht në përputhje me kërkesat e BE-së,
- Mbrojtje nga praktikat jo korrekte tregtare në përputhje me ligjin për “Mbrojtjen e konsumatorëve”.
- Mbledhja e statistikave specifike për të hartuar politika për konsumatorin të bazuara njohuritë duhen,
- Kryerja e vrojtimeve dhe matjes së indikatorëve të kënaqësisë së konsumatorëve.

Të mbrojtë konsumatorët Shqiptarë në mënyrë efektive nga risqet dhe kërcënimet të cilat ata nuk mund t’i trajtojnë e zgjidhin në mënyrë individuale.

Përveç një kuadri ligjor solid dhe mekanizmave shtetërore të kontrollit, shoqatat e konsumatorëve kanë një rol të rëndësishëm në promovimin e interesave të konsumatorëve dhe në mbrojtjen e tyre efektive nga risqet dhe kërcënimet serioze të cilat ata nuk mund t’i trajtojnë e zgjidhin në mënyrë individuale, sepse shoqatat mund të përqëndrohen mbi çështjen në një mënyrë që konsumatori i zakonshëm nuk mund ta bëjë. Mekanizmat shtetërore të kontrollit duhen forcuar dhe të mirëmbahen në mënyrë të vazhdueshme dhe ndihma financiare nevojitet për t’i mundësuar shoqatave të përfaqësojnë konsumatorët në mënyrë efektive, ndërsa ruajnë pavarësinë e tyre nga autoritetet shtetërore. Meqenëse çështjet me të cilat përballen konsumatorët bëhen gjithnjë e më të ndërlikuara nga pikpamja teknike, është thelbësore të garantohet që shoqatat zotërojnë ekspertizën e pershtatëshme. Pra ato duhet të përfshihen vazhdimisht në konsultime gjatë procesit të vendimmarrjes. Ndihma financiare nga qeveria do të lidhet me një angazhim të shoqatave për të bashkepunuar ngushtë me njëra tjetrën, por dhe me organizmat shtetërore. Mbështetja do të fokusohet në ekspertizën teknike nga specialistët e shoqatave. Krahas kësaj nga ana e saj qeveria duhet të ofrojë kuadrin metodologjik dhe strukturën organizative për të garantuar gjurmimin e hershëm, menaxhimin dhe komunikimin e riskut. Qeveria gjithashtu do të përpiqet të garantojë që komitetet e saj këshillimore të luajnë një rol aktiv në promovimin e dialogut ndërmjet stakeholderave.

Masat specifike që do të merren përfshijnë;

- Fuqizimin dhe mirëmbajtjen e vazhdueshme të inspektorateve shtetërore dhe laboratorëve, me theks të veçantë tek produktet e importit,
- Kontroll i sigurisë ushqimore për të shmangur përbërësit e padëshëruar të ushqimit,
- Promovim dhe fuqizim i shoqatave të konsumatorëve,

- Thjeshtim i procedurave institucionale për kontrollin dhe sigurinë ushqimore në nivel kombëtar,
- Sistemi i monitorimit dhe trajtimit të ankesave të konsumatorëve,
- Promovim i zhvillimit dhe harmonizim i metodologjive të vlerësimit dhe menaxhimit të riskut,
- Ngritja e mekanizmave që kanë të bëjnë me gjurmimin e hershëm të risqeve dhe veprimet ndaj risqeve të identifikuar rishtas (RASFF për ushqimin dhe ushqimin për blegtorinë; RAPEX për produktet jo ushqimore),
- Strategji për të përmirësuar komunikimin e riskut,
- Trainim në menaxhimin e riskut,
- Mbështetje për këshillimin shkencor dhe vlerësimin e riskut, përfshirë detyrat e komiteteve shkencore të pavarura.
- Akreditimi i laboratoreve.

(5) Implementatimi, monitorimi dhe vlerësimi

5.1 Implementimi

5.1.1 Autoritetet përgjegjëse

Në përputhje me ligjin Shqiptar Nr. 9135, datë 11.9.2003 “Mbi Mbrojtjen e Konsumatorëve” dhe ligjin e ri “Për Ushqimin” **organizmi organizativ përgjegjës** për këtë strategji është,

*Ministria e Bujqësisë, Ushqimit dhe Mbrojtjes së Konsumatorit, Shqipëri
Sheshi Skëndërbej, Nr. 2, Tiranë*

5.1.2 Detyrat

Sektorët përkatës të MBUMK-së, janë përgjegjës për implementimin cilësor të politikave dhe monitorimin e tyre.

Njësitë e ndërvarura nga MBUMK janë përgjegjëse për implementimin administrativ të politikave. Përgjegjësitë dhe detyrat janë si vijon:

Njësitë vartëse	Përgjegjësitë / detyrat	Baza ligjore
Inspektora ti për sigurinë ushqimore	Kontroll (implementim i ligjit, gjurmueshmëri dhe cilësi ushqimore, kushtet sanitare, kampionet e ushqimit, etiketimi, kushtet e magazinimit, kushtet teknike). Lejet / liçensat për përpunim ushqimi, përdorimin e aditiveve dhe të materialeve të paketimit. Inspektimi dhe kontrolli në PKK (kontroll fizik, sanitar dhe veterinar dhe rregjistrim i eksporteve, importeve dhe tranzitit të	Ligji Nr. 7941, datë 37.5.1995, “Për Ushqimin”

12 Drejtoria rajonale	Inspektora ti për shëndetin e kafshëve	<p>produkteve).</p> <p>Kontroll (performance për mirëqënien, shëndetin dhe riprodhimin e kafshëve, kushtet sanitare-veterinare, të kafshëve, fermave të mbarështimit të tyre, produkteve me origjinë shtazore, materialet lëndë e parë, ushqimit për blegtorinë, ujë, të korrave, tregtisë të medikamenteve veterinare, situatë epizootike e sëmundjeve zooze, rregjistrime për qëndrat e prodhimit dhe të përpunimit).</p> <p>Inspektimi dhe kontrolli nëPKK (kushtet sanitare-veterinare, kampionet e produkteve, rregjistrimin e import/eksporteve).</p> <p>Mbikqyrje (dizinfektim dhe kontroll për masat higjieno-sanitare e kushtet e mjeteve të transportit).</p>	Ligji Nr. 9308, datë 04-11-04 për “Shërbimin dhe inspektoratin Veterinar”
	Inspektora ti për mbrojtjen e bimëve	<p>Kontrolli (Implementimi i Ligjit “Per mbrojtjen e bimeve”, ne nivel rajonal, situata fitosanitare ne rajon, implementimi dhe monitorimi i programeve per parazitet karantinore ne rajon, mbledhja dhe analizimi i informacionit ne nivel rajonal per; a) probleme fitosanitare te bimeve dhe te produkteve te bimeve; b) probleme fitosanitare te bimeve dhe te produkteve te bimeve per eksport; c) shitja dhe perdorimi i PMB (Produktet te Mbrojtjes se Bimeve), kontroll i pastertise fitosanitare te materialeve mbjelles ne nivel rajonal).</p> <p>Leje/licensa (certifikate fitosanitare per bimet dhe produktet bimore te prodhuara ne rajon dhe te destinuara per eksport, ri-eksport dhe levizje te tjera brenda vendit. Regjistrim i te gjithe subjekteve qe operojne ne import, eksport, prodhim, grumbullim dhe shitje me shumice te bimeve, produkteve bimore dhe materialeve te tjera, per te cilat eshte i nevojshem inspektimi fitosanitar)</p> <p>Inspektimi dhe kontrolli ne PKK per cdo sasi malli qe hyn ne territorin e Republikes se Shqiperise, i kategorizuar si PMB, bime, produkt bimor ose te tjera qe mund te jene objekt i paraziteve karantinore, kontroll i dokumentacionit te mallit, origjina e mallit, inspektim vizual fitosanitar i mallit. Regjistrimi i mallrave te importuara, eksportuara ose tranzituara, pergatitje e raport-kontrolleve fitosanitare. Marrja e kampioneve per t’u derguar ne laboratoret rajonale.</p>	Ligji nr. 9362, dt.24.3.2005 “Per sherbimin e mbrojtjes se bimeve”

Në përputhje me ligjin “Për Ushqimin” dhe ligjin “për Mbrojtjen e Konsumatorëve” do të ngrihet Autoriteti Kombëtar i Ushqimit nën vartësinë e MBUMK-së. Organet e këtij autoriteti do të menaxhohen nga bordi drejtues (me përfaqësues nga të gjitha minsitritë përkatëse të linjes), nga drejtori dhe stafi i tij, nga një bord këshillimor (me përfaqësues nga të gjitha minsitritë përkatëse

të linjes dhe nga organizata të tjera), nga një komitet shkencor dhe panelet shkencore, inspektoratet dhe labororet respektive.

Mbivendosje e kompetencave të ministrive të linjës përsa i përket çështjeve të sigurisë ushqimore dhe mbrojtjes së konsumatorëve, kryesisht mund të evidentohen tek METE, MBUMK, MSH. Kjo mbivendosje kompetencash korigjohet dhe thjeshtohet me anë të strategjisë ndërsektoriale nën leadershipin e këtyre tre ministrive.

5.2 Përcaktimi i buxhetit

Buxheti i alokuar për këto politika kap shumë rreth 4 milion €uro. Shpërndarja e këtij buxheti ndër vite (2008 deri 2013) dhe sipas politikave është paraqitur në aneksin përkatës. Pjesa dominuese e këtij buxheti do t'i alokohet politikave të transparencës së tregut, veçanërisht sistemeve të monitorimit të tregjeve konsumatore (rreth 2 milion €uro) dhe për përmirësimin e komunikimit me konsumatorët (rreth 0.5 milion €uro). Një pjesë tjetër e rëndësishme e buxhetit (rreth 0.5 milion €uro) do të shpenzohet për fuqizimin e kapaciteteve të strukturave të kontrollit dhe inspektimit.

5.3 Monitorimi dhe vlerësimi

Për vlerësimin e arritjeve të strategjisë së sigurisë ushqimore dhe mbrojtjes së konsumatorit hartuar nga MBUMK duhet ngritur një sistem monitorimi dhe vlerësimi. Do të formulohen indikatorë të nivelit të lartë për rezultatet për të mundur potenciale për një monitorim dhe vlerësim sistematik.

5.3.1 Monitorimi

Institucionet respektive administrative janë përgjegjëse për mbikqyrjen e cilësisë të implementimit të strategjisë mbi bazën e indikatorëve financiarë dhe të impaktit. Për këto detyra duhet të ngrihet një sistem i monitorimit. Raporte vjetore duhet t'i paraqiten zyrës së Kryeministrit dhe duhet të miratohen paraprakisht nga kjo Ministri.

5.3.2 Vlerësimi

Vlerësimi duhet të jetë një proces i permanent gjatë gjithë kohës që parashikon kjo strategji. Ekspertë të pavarur duhet që në mënyrë permanente të vlerësojnë cilësinë, eficientë dhe impaktin e strategjisë së implementuar. Duhet parashikuar rishikime afatmesme (Mid-term) dhe Ex-post.

Indikatorët duhet të lidhen ngushtë me politikat, veprimet dhe masat dhe të përfshijnë indikatorët e outputit, rezultateve dhe të impaktit. Indikatorët duhet të formulohen në lidhje me pjesët e buxhetit që i përcaktohet çdo veprimi/masë. Këta lloj Indikatorësh janë sygjeruar dhe paraqitur në pjesën hyrëse të strategjisë ndërsektoriale. Përsa i përket çështjeve të mbrojtjes së konsumatorëve dhe sigurisë ushqimore duhen marrë në considerate indikatorët si më poshtë:

- Numri i fushatave, kurseve të trainimit, seminareve etj si dhe numri i pjesëmarrësve,
- Numri i aksesave tek informacioni online mbi mbrojtjen e konsumatorëve dhe sigurinë ushqimore,
- % e kurrikulave shkollore që trajtojnë çështjet e mbrojtjes së konsumatorëve dhe të sigurisë ushqimore,
- Zhvillimi i indeksit të çmimit të onsumatorëve për ushqimin dhe ushqimet për blegtorinë,

- Zhvillimi i buxhetit / numrit të stafit të OJF-ve,
- Numri i ankesave të konsumatorëve përsa i përket sigurisë dhe cilësisë ushqimore,
- Pjesa në eksporte e produkteve ushqimore dhe ushqimeve për blegtorinë,
- Numri i pikave të informimit,
- Numri i çertifikatave të cilësisë në përpunimin e ushqimeve dhe bizneset e sitjes me pakicë të produkteve ushqimore,
- Pjesmarrja e kompanive Shqiptare të ushqimit dhe ushqimit për blegtorinë ne panairët ndërkombetare.

(6) Perspektivat

Perspektiva e kesaj strategjie brenda horizontit kohor të synuar dhe me tej në të ardhmen do të jetë të bëjë sektorin Shqiptar të ushqimit dhe nivelin e mbrojtjes së konsumatorëve të përgatitur mire për anëtarësimin në BE. Të përgatisë tërë zinxhirin agro-ushqimor në Shqipëri për gjurmueshmëri e plotë të të gjitha llojeve të ushqimeve dhe atyre për blegtorinë. Sektori, veçanërisht pjesa për eksport e prodhimit duhet të jetë ne perputhje të plotë me rregullimet e OBT-së. E fundit por jo më pak e rëndësishmja, pjesa e produkteve bujqësore dhe të përpunuara duhet të rritet vazhdimisht.

PJESA III – Mbrojtja e konsumatoreve dhe mbikëqyrja e tregut per produktet industriale

PERMBAJTJE

1. Hyrje
2. Qellimi
3. Objektivat
4. Parimet baze
5. Aktivitetet e planifikuara
- 5.1. **AKTIVITETET AFAT-SHKURTRA (2007-2010)**
  - 5.1.1. **Konsolidimi i bazes ligjore**
    - a. Permiresimi i ligjit "Per mbrojtjen e konsumatoreve"
    - b. Zbatimi i ligjit "Per sigurine e pergjithshme, kerkesat thelbesore dhe vleresimin e konformitetit te produkteve jo ushqimore".
    - c. Hartimi i legjislacionit per produktet ne sektore te veçante
    - d. Permiresimi i legjislacionit qe lidhet me mbikëqyrjen e tregut
  - 5.1.2. **Ngritja e nje sistemi institucional te pershtatshem**
    - a. Krijimi i nje strukture te vetme per mbrojtjen e konsumatorit dhe mbikëqyrjen e tregut
    - b. Krijimi i nje strukture te vetme per mbikëqyrjen e aktiviteve te mbrojtjes se konsumatorit dhe mbikëqyrjes se tregut
    - c. Ngritja e Komitetit per zgjidhjen e ankesave te konsumatoreve
    - d. Ngritja e Keshillit Konsultativ per Konsumatore.
    - e. Organizimi i sistemit institucional rajonal
    - f. Investim ne rritjen e kapaciteteve

5.1.3. Vendosja e nje sistemi operacional te mbikëqyrjes se tregut

5.1.4. Trajnimi i te gjithë aktoreve te çeshtjeve te mbrojtjes se konsumatorit dhe mbikëqyrjes e tregut.

5.1.5. Zhvillimi i sistemit te informacionit:

- a. Per produktet e pasigurta;
- b. Per ankesat e konsumatoreve.

5.1.6. Ngritja e nje rrjeti kombetar te qendrave te keshillimit per konsumatoret;

5.1.7. Zhvillimi i fushatave ndergjegjesuese dhe programeve edukuese per çeshtjet e konsumatorit;

5.1.8. Dhenia e mbeshtetjes financiare per shoqatat e konsumatoreve;

5.1.9. Zhvillimi i sistemeve alternative per zgjidhjen e mosmarreshjeve te konsumatoreve;

5.1.10. Bashkepunimi rajonal dhe nderkombetar

5.2. AKTIVITETET AFAT-GJATA (2011-2013)

5.2.1. Objektivat

5.2.2. Vleresimi afat mesem i strategjise

5.2.3. Aktivitetet e planifikuara

ANEKS 1: Draft- Modeli i mbikëqyrjes se tregut

ANEKS 2: Lista e direktivave evropiane qe do te transpozohet ne legjislacionin kombetar

1. Hyrje

Ne realitetin shqiptar, koncepti “konsumator” po gjen perdorim gjithnje e me dendur. Ne legjislacionin tone, ai e ka gjetur specifikim dhe reference ne Ligjin nr. 9135, date 11.09.2003, “Per Mbrojtjen e Konsumatoreve” (me poshte ligji per mbrojtjen e konsumatoreve).

Zhvillimi i reformave social-ekonomike te ndermarra nga Qeveria Shqiptare dhe te pasqyruara ne Programin 2005 – 2009 te saj, qe po zbatohet ne kete periudhe intensive te veprimtarise institucionale, lidhen ngushte *se pari*, me harmonizimin e legjislacionit tone me ate te Bashkimit European; *se dyti*, me domosdoshmerine e forcimit te kapaciteteve administrative, ne menyre qe te jene te afta dhe efikase per te zbatuar standardet e reja; *se treti*, me studimin e gjendjes per evidentimin e atyre segmenteve te tregut, te cilat nuk jane te mbuluara me kontroll dhe marrjen e iniciativave ligjore te koordinuara per fuqizimin institucional te veprimeve kompetente dhe, *se katerti*, forcimin, mbeshtetjen dhe bashkepunimin me shoqerine civile ne procesin e mbrojtjes se konsumatoreve.

Ndryshimet social-ekonomike, hapja e tregut dhe levizja e lire e mallrave kane sjelle marredhenie te reja, lidhur me mallrat dhe sherbimet qe i ofrohen konsumatorit, te cilat reflektohen drejtperdrejt ne sigurine e jetes dhe shëndetit. Ne periudhen e dekares se fundit, ka patur zhvillime e faktore te rinj ndikues ne marredheniet e konsumatorit shqiptar me tregun. Ne kompleksitetin e ketyre faktoreve, me kryesori ne realitetin tone eshte Traktati i Amsterdimit i vitit 1997, i cili sanksionoi kriteret e reja e me te perparuara te vleresimit te mbrojtjes se interesave te konsumatoreve. Nderkohe qe, deshira e brendeshme per integrim, filloi te kristalizohej me marreveshje konkrete si : anetaresimi ne Organizaten Boterore te Tregtise (OBT), me Marreveshjet e Tregtise se Lire (MTL) me vendet e Rajonit e me gjere dhe, se fundmi, bashkepunimi institucional i strukturave te Bashkimit European me Shtetin Shqiptar e Institucionet perfaqesuese te tij, ne fusha te ndryshme, ne kuader te negociatave per nenshkrimin e Marreveshjes se Stabilizim Asocimit (MSA) ndermjet Republikes se Shqiperise dhe Bashkimit European. Kjo hapje e tregut dhe ballafaqimi i drejtperdrejte i konsumatorit shqiptar me kete realitet, solli nevojën e reflektimeve te përshtatshme, ne drejtim te hartimit te politikave rregulluese afatgjata ne mbrojtje te interesave te konsumatorit shqiptar.

Ligji per mbrojtjen e konsumatoreve, pasqyron lidhjen konceptuale me faktoret e siperpermendur dhe marredheniet e reja te krijuara ne fushen e sigurise se jetes dhe te shëndetit te konsumatorit, si dhe te faktit qe nepermjet tij, mbrojtja e interesave eshte ligjore, insitucionale, gjithepershiresë e bashkekohore ne kendveshtrimin e direktivave Evropiane.

Ligji per mbrojtjen e konsumatoreve, vendos bazat ligjore dhe institucionale per nje zhvillim sistematik ne drejtim te mbrojtjes te drejtave te konsumatoreve dhe te veprimit te strukturave perkatese, per te siguruar implementimin e ketyre te drejtave.

Ndonese zhvillimet ekonomike, sociale e politike te viteve te fundit ne Shqiperi, kane sjelle ndryshime pozitive ne fushen e mbrojtjes se konsumatoreve, veçanerisht ne lidhje me legjislacionin mbetet per te bere me shume ne te ardhmen. Rregulla mbrojtese shtese duhet te adoptohen, veçanerisht ne fushen e sigurise se produktit, informimit te konsumatoreve dhe edukimit te tyre, te cilat, duhet te promovohen me shume ne te ardhmen; gjithashtu me shume perpjekje duhet te behet ne menyre qe te rritet perfaqesimi i interesave te konsumatoreve ne

shoqerine civile. Çeshtjes se zbatimit te legjislacionit ne mbrojtje te konsumatorit duhet ti jepet nje prioritet i veçante: mekanizmat efektiv te demshperblimit per konsumatorët duhet te zhvillohen me tej dhe nje sistem i pershtatshem i mbikëqyrjes se tregut duhet te ngrihet.

Qeverisja e mire, eficensa dhe transparenca jane shkaqe shtytese per zhvillim efektiv te mbrojtjes se konsumatorit dhe mbikëqyrjes se tregut ne Shqiperi. Ky proces duhet te jete sistematik, detyrat dhe pergjegjesite e ministrive te linjes dhe autoriteteve te tjera duhet te jene te qarta dhe transparente, objektiva dhe afatet te përcaktuara dhe te kontrolluara rregullisht, si dhe te identifikohen qarte burimet e nevojshme, mjetet implementuese dhe kontrollet e herepashershme. Nevojitet nje strategji e planifikuar si nga ana e mbeshtetjes ligjore ashtu edhe nga ana e ngritjes se kapaciteteve institucionale. Arsyet e mesiperme e shtyn Keshillin Kordinativ te vendose per hartimin e nje strategjie ne mbrojtje te konsumatoreve, e cila do te konturoje politiken shteterore ne fushen e mbrojtjes se konsumatorit per vitet qe vijne.

Drejtoria e Mbikëqyrjes se Tregut (me poshte DMT), ne Ministrine e Ekonomise, Tregtise dhe Energjitikes (me poshte METE), koordinon zhvillimin e kësaj politike. Theksi i duhet vene rendesise se mbikëqyrjes se tregut ne kete strategji, sidomos persa i perket produkteve te pasigurta te hedhura ne treg. Prandaj u propozua te kombinoheshin strategjia e mbrojtjes se konsumatorit dhe strategjia e mbikëqyrjes se tregut ne nje te vetme dhe te zhvillohej nje Strategji per Mbrojtjen e Konsumatorit dhe Mbikëqyrjen e Tregut (me poshte Strategjia).

Draft-strategjia per mbrojtjen e konsumatorit dhe mbikëqyrjen e tregut paraqitet per diskutime te metejshme.

Strategjia parashikon adoptimin e masave dhe iniciativave ne mbrojtje te konsumatorit dhe mbikëqyrjes se tregut ne Shqiperi per nje periudhe 7 vjeçare (2007-2013). Ndersa reflekton kushtet sociale, ekonomike dhe ligjore ne Shqiperi, kjo strategji harmonizohet me strategjite e Komunitetit Evropian ne fushen e politikave konsumatore. Gjithashtu jane marre ne konsiderate eksperiencat nga strategjite kombetare te disa vendeve anetare te BE-se.

Draft-strategjia është menduar te mbuloje nje spekter te gjere te te drejtave te konsumatoreve, perfshire çeshtje te sigurise se mallrave dhe sherbimeve, mbikëqyrjen e tregut, aspektet ekonomike dhe ligjore ne lidhje me pozicionin e konsumatorit ne treg, informimin dhe edukimin e konsumatoreve, mekanizmat e demshperblimit te konsumatoreve, inkurajimin e shoqatave te konsumatoreve dhe kontributin e tyre sebashku me aktore te tjere ne zhvillimin dhe implementimin e strategjise ne mbrojtje te konsumatoreve, si dhe te jape propozime konkrete ne lidhje me strukturen dhe objektivat per arritjen e zbatimit te detyrave qe shtron kjo strategji.

2. Qellimi

Strategjia mbulon çeshtjet qe lidhen me mbrojtjen e konsumatorit dhe mbikëqyrjen e tregut.

Konsumator sipas percaktimit te Ligjit te vitit 2003 “Per mbrojtjen e Konsumatorit”, eshte çdo person i cili blen apo perdor te mallra apo sherbime per te permbushur nevojat e tij personale, per qellime qe nuk lidhen me tregti, biznes apo ushtrim profesioni. Politika per mbrojtjen e konsumatorit perfshin nje game te gjere çështjesh, te tilla si: siguria e konsumatorit, informimi i konsumatorit, edukimin e konsumatorit, mbrojtjen e interesave ekonomike, demshperblimin per

ankesat te konsumatoreve si dhe perfaqesimin e tyre. Kjo mbrojtje behet per çdo mall apo sherbim te ofruar konsumatorit ose per tu perdorur nga ai, apo qe ka gjasa te arrije ne tregun e konsumatorit.

Mbikqyrja e Tregut (qe ketej e tutje MT) eshte detyre e autoriteteve shteterore, te cilat duhet te verifikojne nese produkti apo sherbimi i vendosur ne treg perputhet me legjislacionin e zbatuar mbi to. Mbikqyrja efektive e tregut siguron nje nivel te njejte mbrojtjeje per qytetaret ne gjithë vendin dhe gjithashtu u jep mundesi te njejta operatoreve ekonomik.

Mbikeqyrja e tregut eshte monitorim dhe kontroll, nese produkti apo sherbimi i vendosur ne treg perputhet me legjislacionin perkates, si dhe eshte gjithashtu ndermarrja e veprimeve parandaluese dhe korrigjuese kundrejt produkteve apo sherbimeve qe nuk jane konform këtij legjislacioni. Kjo perfshin si veprimin reagues (kontrollin e tregut dhe sanksionet per shkeljen e ligjit) ashtu dhe trajtimin parandalues (zhvillimin e mjeteve parandaluese te rrezikut nepermjet informimit, keshillimit dhe bashkepunimit).

Ne fushen Evropiane, koncepti i mbikqyrjes se tregut fillimisht hyri nga mesi i viteve 80-te, ne permbajtjen e direktivave te perafimit te ri (New Approach Directives) per te rregulluar produktet teknike. Modeli i këtij përafrimi konsistonte ne harmonizimin e ligjeve te Shteteve Anetare per disa lloj produktesh, i cili duhej te kufizohej ne percaktimin e kerkesave thelbesore te produktit. Me tej, organizmat standartizuese u mandatuan per te adoptuar përshkrime te detajuara per keto produkte ne formen e standardeve vullnetare. Ne menyre qe te perfitohej nga qarkullimi i lire i mallrave ne tregun e brendshem Evropian, prodhuesi duhej te provonte qe produkti i tij ishte ne përputhje me kerkesat thelbesore dhe ai mund ta bente kete nepermjet procedurave te ndryshme te vleresimit te konformitetit, instrumentave te markimit dhe deklarimit, te cilat jane percaktuar ne çdo Direktive te Perfarimit te Ri.

Mbikeqyrja e tregut eshte nje aktivitet i bazuar ne idene se industria eshte pergjegjese te permbushe kerkesat ndaj produktit; sistemi european bazohet ne besimin ndaj industrise. Mbikeqyrja e tregut duhet te ndjeke nese industria i zbaton keto kerkesa.

Koncepti i mbikqyrjes se tregut tashme eshte eshte shtrire pertej Direktivave te Perafrimit te Ri dhe perfshin te gjitha produktet e hedhura ne treg, gje qe eshte sanksionuar me Direktiven e vitit 1992 dhe me tej ne Direktiven e vitit 2001, mbi detyrimin e pergjithshem per sigurine e produktit. Disa prej Shteteve Anetare kane aplikuar dispozitat e kesaj direktive edhe per fushen e sherbimeve.

Mbikeqyrja e tregut percakton te gjitha iniciativat dhe masat e llojeve te ndryshme te cilat synojne te sigurojne se vetem produkte dhe sherbime te sigurta jane hedhur apo qarkullojne ne treg. Kjo perfshin nje game te gjere masash, te cilat percaktojne bazen ligjore te aktiviteteteve te mbikqyrjes se tregut, vendosjen e nje kuadri te pershtatshem institucional per mbikqyrjen e tregut, dhenien e kompetencave dhe funksioneve te duhura autoriteteve te mbikqyrjes se tregut, zhvillimin e procedurave te bashkepunimit dhe shkembimit te informacionit.

Duke gene se mbrojtja e konsumatorit kundrejt produkteve dhe sherbimeve te pasigurta eshte nje pjese thelbesore e politikës se konsumatoreve, mbikeqyrja e tregut dhe mbrojtja e konsumatorit jane te lidhura ngushte.

Strategjia ka si qellim te zbatohet tek te gjitha produktet dhe sherbimet e ofruara konsumatoreve apo qe synohen te perdoren prej tij. Vetem pak produkte dhe sherbime nuk do te jene pjese e fushes se kesaj strategjie, psh: produkte dhe sherbime qe synohen vetem per perdorim industrial, biznes apo professional.

Mallrat specifike per konsumatore si: ushqimet dhe produktet farmaceutike jane subjekt i kerkesave specifike te parashikuara ne legjislacionin shqiptar. Strategjia do te zbatohet ne parim per keto sektore te rregulluar, por vetem per ceshtjet dhe rreziqe apo kategori te rrezikut, te cilat nuk mbulohen nga kerkesa specifike. Persa i takon produkteve ushqimore ne veçanti pritet qe autoritetet pergjegjese te hartojne dhe te paraqesin per diskutim nje strategji te vecante mbi cilesine dhe sigurine e ushqimit ne përputhje me perafimet Evropiane dhe me kete Strategji.

3. Objektivat

Objektivat kryesore politike te kesaj Strategjie jane:

- Tu garantoje konsumatoreve ne treg nje nivel te larte mbrojtjeje ne gjithe vendin;
- Te harmonizojë ligjet dhe praktikat e vendit tone me legjislacionin e BE-se ne fushen e mbrojtjes se konsumatorit dhe mbikëqyrjes se tregut;
- Te garantoje vendosjen apo qarkullimin ne treg vetem te produkteve dhe sherbime te sigurta;
- Te siguroje zbatimin ne praktike te legjislacionit mbi konsumatorin dhe mbikëqyrjen e tregut;
- Te vendose ne te gjithe vendin nje sistem operacional dhe eficient te mbikëqyrjes se tregut;
- Ti bej operatorin ekonomike me te vetedijshem per pergjegjesite e tyre sociale perkundrejt konsumatoreve;
- Te rrise ndergjegjesimin e konsumatoreve per te drejtat dhe detyrimet e tyre;
- Te garantoje pjesemarrjen reale te perfaqesuesve te organizatave te konsumatoreve, apo interesave te tjera te konsumatoreve, ne proceset vendim-marrese ne fushen e mbrojtjes se konsumatoreve dhe mbikeqyrjes e tregut.

Objektivat e siperpermendura jane ne perputhje me objektivat e vendosura per mbrojtjen e konsumatorit ne Strategjine Europiane per Konsumatorin 2002 – 2006. Konkretisht:

- *Nivel i larte per mbrojtjen e konsumatorit;*
- *Zbatim efektiv i rregullave per mbrojtjen e konsumatorit;*
- *Perfshirja e organizatave te konsumatoreve ne politikat e BE-se.*

Gjithashtu keto objektiva jane ne linje dhe me *Programin e konsumatoreve te BE-se per vitet 2007 – 2013* (te miratuar me 18 dhjetor 2006). Konkretisht:

- *Garantimi i nje niveli te larte te mbrojtjes se konsumatorit, veçanerisht nepermjet permiresimit te informacionit mbi te dhenat e lidhura me konsumatorin, nje konsultimi me te mire, dhe nje perfaqesimi me te mire te interesave te konsumatoreve;*

- *Garantimi i nje zbatim efektiv te rregullave per mbrojtjen e konsumatoreve, veçanerisht nepermjet bashkepunimit midis autoriteteve dhe organizatave pergjegjese per zbatimin e legjislacionit ne fushen e konsumatorit, informimit, edukimit dhe zgjidhjes se mosmarrveshjeve te ankesave te konsumatoreve*

Objektivat e Strategjise i jane pershtatur situates, struktures dhe nivelit te mbrojtjes se konsumatorit ne Shqiperi.

4. Parimet baze

Dias parime baze dhe te pergjithshme do te drejtojne legjislacionin dhe veprimet e metejshme ne fushen e mbrojtjes se konsumatorit dhe mbikëqyrjen e tregut.

1. **Integrimi:** faktoret qe lidhen me mbrojtjen e konsumatoreve duhet te integrohen me politika te tjera shtetore, te tilla si: konkurenca, tregu i brendshem, siguria ushqimore, dhe sherbimet e interesit te pergjithshem; si konkluzion – strategjia ne mbrojtje te konsumatorit duhet te pranoje elemente te ketyre politikave te tjera, te tilla si, heqjen e barrierave te panevojshme ne tregti dhe detyrimet e lidhura me nevojen per me teper mbrojtje te mjedisit;
2. **Shumellojshmeria e aktoreve:** ndersa mbrojtja e konsumatorit eshte pergjegjesi e drejteperdrejte e strukturave publike shtetore, roli i organizatave konsumatore jo-qeveritare duhet te promovohet dhe operatoreve ekonomik duhet tu kerkohet te luajne nje rol me aktiv ne mbrojtje te konsumatorit dhe/ose te garantojne sigurine ne treg;
3. **Koordinimi:** natyra e perhapur apo qellimi i gjere i kerkesave ne mbrojtje te konsumatorit kerkon nje koordinim te kujdesshem i te gjitha iniciativave te ndermarra ne fushen e mbrojtjes se konsumatorit dhe mbikëqyrjes se tregut;
4. **Koherenca dhe eficenca e kostove:** paketa e ligjeve dhe rregullave te cilat parashikojne mbrojtjen e konsumatorit dhe kuadrin institucional ne kete fushe duhet jene sa me koherente; gjithashtu autoritetet pergjegjese per politik-berjen ne fushen e mbrojtjes se konsumatorit dhe autoritetet e mbikëqyrjes se tregut duhet te percaktohen qarte dhe te menjanohet sa me shume te jete e mundur mbivendosja e kompetencave;
5. **Proporcionaliteti:** masat e marra me qellim mbrojtjen e konsumatoreve ne treg duhet te jene ne perpjestim me objektivat qe duhet te arrihen; nje rregull i tille duhet te zbatohet per kontrollin ne treg dhe kundravajtjet ndaj shkeljeve te dispozitave ligjore te mbrojtjes se konsumatorit;
6. **Qeverisja e mire:** kerkon qe veprimet politike dhe administrative perkundrejt mbrojtjes se konsumatorit dhe mbikëqyrjes se tregut te ndermerren ne menyre te pavarur, jo-diskriminuese, te paanshme dhe transparente.

5. Aktivitetet e Planifikuara

Strategjia parashikohet te mbuloje periudhen 2007-2013. Kjo periudhe do te jete e njejte me periudhen e Programit European per Konsumatorët te adoptuar se fundmi, nga e cila do te marre eksperience edhe kjo strategji. Gjithashtu pritet qe gjate kesaj periudhe te firmoset dhe Marreveshja e Stabilizim Asocimit midis BE-se dhe RSH-se.

Ne vitin 2013, te gjitha objektivat e listuara sipas pikes 3 duhet te jene realizuar. Ne veçanti, Shqiperia do te kete ne zbatim, ne konformitet te plote me EU Acquis, legjislacionin per mbrojtjen e konsumatoreve si dhe institucionet qe lidhen me te.

Midis te gjitha aktiviteve te planifikuara, disa prej tyre janë më prioritare se te tjerat, dhe disa te tjera mund te kerkojne masa paraprake. Jane identifikuar aktivitetet afat-shkurtra (5.1) dhe afat-gjata (5.2), te cilat do te zbatohen respektivisht per 4 vjet (2007 - 2010) dhe 3 vjet (2011 - 2013).

5.1. PRIORITETET/AKTIVITETET AFAT-SHKURTRA (2007-2010)

Dhjetë (10) aktivitete kryesore do te kontribuojne ne arritjen e objektivave te Strategjise gjate fazes se pare.

5.1.1. Konsolidimi i bazes legjislative

a. Permiresimi i ligjit per mbrojtjen e konsumatoreve.

Ligji per mbrojtjen e konsumatoreve (Ligji nr 9135, date 11.9.2003) vendos disa pergjegjesi serioze per prodhuesin, shitesin dhe ofruesin e sherbimit. Keto pergjegjesi i perkasin mbrojtjes se te drejtave te konsumatorit ne pergjithesi (neni 5 i ligjit), siguria e produkteve dhe sherbimevet, etiketimi dhe dhenia e informacionit konsumatoreve dhe shume te tjera, mund te permbledhen si mbrojtje e interesave ekonomike te konsumatorit.

Sipas Ligjit per mbrojtjen e konsumatoreve, jane vendosur te drejtat baze te konsumatoreve dhe kuadri institucional per mbikëqyrjen e tregut.

Ligji per mbrojtjen e konsumatoreve dhe disa nene te Kodit Civil jane pjese te rëndesishme te legjislacionit ne Shqiperi, te cilet mbulojne drejtperdrejte dhe ne menyre te plote çeshtjen e mbrojtjes se konsumatoreve. Nene specifike ne kodin civil jane ata qe i perkasin pergjegjesise se prodhuesit per defekte ne produktin e tij. Ligji shpall ekzistencen e te drejtave baze te konsumatorit, percakton te drejtat respektive dhe detyrimet e konsumatoreve dhe operatoreve ekonomik ne marredheniet e tyre me tregun, vendos kuadrin ligjor per politikaten ne mbrojtje te konsumatorit, thekson rëndesine e organizatave jo-qeveritare qe perfaqesojne interesat e konsumatorit, percakton autoritetin qe do te jete kompetent per mbikëqyrjen e zbatimit te neneve te ligjit dhe jep sanksione ne rast shkelje te neneve te ketij ligji.

Ky ligj për kohën që u hartua, paraqiti një hap të rëndësishëm në përafrimin e legjislacionit shqiptar me atë evropian në fushën e mbrojtjes së konsumatorit, përderisa çështjet e prekura në ligj janë pjesë e legjislacionit të BE-së në këto fushë.

Në kuadër të përafrimit të mëtejshëm me legjislacionin evropian, si detyrim që rrjedh nga zbatimi i MSA (Neni 76), si dhe për të siguruar një zbatim sa më efektiv të këtij ligji, u ndërmor iniciativa ligjore për hartimin e një projektligji të ri.

Hartimi i këtij ligji të ri synon: së pari, ndarjen e aspekteve të mbrojtjes së konsumatoreve nga ato të sigurisë së produkteve dhe mbikëqyrjes së tregut dhe së dyti, futjen në legjislacion ose detajimin me tej të çështjeve të veçanta, të tilla si kredite konsumatore, paketat e udhëtimit etj të trajtuara në direktivat evropiane të fushës së mbrojtjes së konsumatoreve.

Me specifikisht në draft ligjin e ri do të trajtohen çështjet: siguria e përgjithshme e produktit dhe shërbimit (me referim në ligjin horizontal “*Për sigurinë e përgjithshme, kërkesat thelbësore dhe vlerësimin e konformitetit të produkteve joushqimore*”), marketingu i produkteve të cilat paraqiten ndryshe nga ç’janë dhe demtojnë shëndetin apo sigurinë e konsumatorit, informimi i konsumatoreve, etiketimi i produktit, treguesit e çmimit, reklamat mashtruese, çorientuese dhe krahësuese, uljet e cmimeve, shitjet jashtë qendrave të biznesit, shitjet në distance, shitjet elektronike, kushtet e padrejta në kontrata, detyrimi për të dhënë garancite, ofrimi i shërbimit të energjisë, ujit dhe telekomunikacionit, kontratat turistike dhe kredite konsumatore. Disa prej këtyre çështjeve, të tilla si: shitjet jashtë qendrave të biznesit dhe shitjet në distance, marketingu dhe shitja në distance e shërbimeve financiare, kontratat për paketat turistike dhe kredite konsumatore duhet të miratohen me Vendim të Këshillit të Ministrave për të detajuar të drejtat dhe detyrimet e paleve në të tilla marrëdhënie.

b. Ligji për sigurinë e përgjithshme të produktit, kërkesat thelbësore dhe vlerësimin e konformitetit.

Ligji Nr. 9779, dt. 16.07.2007 “Për sigurinë e përgjithshme, kërkesat thelbësore dhe vlerësimin e konformitetit të produkteve jo-ushqimore” i miratuar së fundmi, është një pjesë tjetër shumë e rëndësishme për mbrojtjen e konsumatoreve në Shqipëri, përderisa prek çështjen prioritare të sigurisë. Ky ligj harmonizon direktivën e vitit 2001 mbi sigurinë e përgjithshme të produktit dhe disa prej akteve të tjera komunitare në lidhje me produktet që mbulojnë nga i quajturit rregullim i “Perqasjes së Re”.

Ky akt është baza kryesore për veprim ligjor në sferën e vlerësimit të konformitetit dhe të mbikëqyrjes së tregut. Ai përcakton kompetencat e strukturave dhe inspektorëve të mbikëqyrjes së tregut për të kryer monitorim, kontroll dhe inspektim si dhe të urdherojnë apo të ndër marrin veprime kundërsht produktet që nuk janë në përputhje.

c. Hartimi i legjislacionit për produktet në sektore të veçanta

Ligji për sigurinë e përgjithshme të produktit, kërkesat thelbësore dhe vlerësimin e konformitetit do të lejojë që çdo direktive e veçante e Perqasjes së Re (New Approach directive) të implementohet në legjislacionin shqiptar në formën e Vendimit të Këshillit të Ministrave.

Bazuar ne vleresimin e legjislacionit shqiptar nen asistencen teknike te Projektit CARDS 2003 dhe ne perputhje me Planin Kombetar te zbatimit te MSA, duhet te përcaktohet rradha e akteve nënligjore per produktet te cilat do te adoptohen.

d. Permiresimi i legjislacionit qe lidhet me mbikëqyrjen e tregu

Per te siguruar funksionimin e mbikeqyrjes se tregut eshte e rendesishme qe legjislacioni i cili lidhet me mbikëqyrjen e tregut te amendohet, hartohet dhe pershtatet. Ky eshte rasti i standartizimit,

akreditimit dhe metrologjise. Kjo pune me karakter ligjor do te rendise konceptet, detyrimet, mjetet dhe institucionet me parimet Evropiane dhe praktikatat me te mira te mbikeqyrjes se tregut.

5.1.2. Ngritja e nje sistemi institucional te pershtatshem

a. Krijimi i nje strukture te vetme per mbrojtjen e konsumatorit dhe mbikëqyrjen e tregut

Ne qershor 2001, u krijua nje drejtori e veçante per te trajtuar çeshtjet e mbrojtjes se konsumatoreve, Drejtoria e Mbrojtjes se Konsumatorit. Ligji per Mbrojtjen e Konsumatoreve i vitit 2003 e percakton kete drejtori si strukturen kryesore pergjegjese per zhvillimin, organizimin, bashkerendimin e veprimtarive qe lidhen me mbrojtjen e konsumatoreve dhe mbikëqyrjen e tregut ne Shqiperi.

Si pjese e reformes se administrates publike, Ministria e Ekonomise dhe Ministria e Industrise dhe Energjetikes u bashkuan ne Ministrine e Ekonomise, Tregtise dhe Energjetikes (METE). Ne METE, si pjese e Drejtorise se Pergjithshme Rregullatore u krijua *Drejtoria e Mbikëqyrjes se Tregut*, e cila ka ne strukture te saj keta sektore te lidhur me çeshtjet e mbrojtjes se konsumatoreve dhe mbikëqyrjes se tregut:

- Sektori i Mbrojtjes se Konsumatorit;
- Sektori i Mbikeqyrjes dhe Koordinimit;
- Sektori i Standardeve dhe Rregullave Teknike

Ky ndryshim institucional ka nje impakt te rendesishem ne lidhje me rolin e struktures te ngarkuar per mbrojtjen e konsumatorit;

Bashkeveprimi midis mbrojtjes se konsumatorit dhe mbikëqyrjes se tregut konfirmohet qarte dhe eshte zgjeruar dimensionin e punes qe duhet bere, duke perfshire gjithashtu edhe kerkesat e reja per burime dhe trajnime;

Ne lidhje me mbrojtjen e konsumatorit, sigurise se produktit dhe mbikeqyrjes se tregut, drejtorise i jane dhene kompetenca horizontale dhe roli koordinues me ministrite e linjes eshte me thelbesor.

Per nje theksim me te forte te bashkëpunimit te ngushte ndermjet politikës se mbrojtjes se konsumatoreve dhe mbikeqyrjes se tregut, jepet rekomandimi per ndryshimin e emertimit te

drejtorise nga - Drejtori e Mbikeqyrjes se Tregut ne - Drejtori te Mbrojtjes se Konsumatoreve dhe Mbikëqyrjes se Tregut (DMKMT)

b. Krijimi i nje strukture te vetme per mbikëqyrjen e aktiviteteve te mbrojtjes se konsumatorit dhe mbikëqyrjes se tregut

Nje nga prioritet e kësaj Strategjise eshte zbatimi efektiv i ligjit per mbrojtjen e konsumatorit, ligjit per Sigurine e pergjithshme te produkteve, kerkesat thelbesore dhe vleresimin e konformitetit dhe VKM – ve ne zbatim te tyre. Situata ne Shqiperi ne lidhje me zbatimin dhe implementimin e politikave, si dhe zbatimi i ligjeve ne praktike mbetet akoma ne nivel te ulet. Ndersa kontrolli, megjithese jo sistematik, per disa produkte zbatohet mire, por per sigurine e produkteve dhe mbrojtjen e konsumatoreve eshte akoma i ulet.

Dispozita te reja dhe me te detajuara jane futur ne keto dy ligje me qellim sigurimin e nje zbatimi sa me efektive te ketyre ligjeve. Megjithate, eshte thelbesore qe aktivitetet e mbikeqyrjes se tregut te fuqizohen nga kendveshtrimi institucional. Ngritja e kapaciteteve dhe eficenca per aktivitetet e mbikeqyrjes se tregut kerkojne vendosjen e nje strukture te vetme. Kjo do te sjelle nje pajtuesmeri te plote me praktikat europiane dhe me nenin 6 te direktives per sigurine e pergjithshme te produktit te vitit 2001.

Ngritja e nje strukture te identifikuar qarte te mbikeqyrjes se tregut do te fuqizojë sistemin e mbikëqyrjes se tregut ne Shqiperi. Kjo do ta beje sistemin me koherent dhe me kosto eficente. Pranimi i rolit te struktures mbikeqyrese sjell shmangien e konfliktit te kompetencave midis strukturave ekzistuese publike te mbikeqyrjes se tregut, te cilat veprojne ne fusha te ndryshme, si dhe do te siguroje qe, kontrolli i tregut te veproje ne sektoret ku strukturat mbikeqyrese mungojne. Ky eshte nje kusht paraprak thelbesor per koordinimin e aktiviteteve te mbikeqyrjes se tregut si brenda Shqiperise ashtu edhe me strukturat homologe te mbikeqyrjes se tregut ne vende te tjera.

Ligjet e pergatitura mbi mbrojtjen e konsumatorit dhe mbikeqyrjen e tregut percaktojne nje njesi te tille te vetme: draft-ligjit per sigurine e produktit dhe draft-ligji per mbrojtjen e konsumatorit percaktojne Drejtorine e Mbikeqyrjes se Tregut nen Drejtorine e Pergjithshme Rregullatore ne METE.

Per sa me siper, kjo eshte dhenia e nje kompetence te pergjithshme per te gjitha mallrat dhe sherbimet, te cilet perfshihen ne fushen e zbatimit te ligjit per sigurine e produkteve dhe ligjit per mbrojtjen e konsumatorit. Konkretisht: perfshihen produktet e konsumatoreve, produktet jo konsumatore ose industriale, produktet teknike ose te Përqasjes se Re, dhe gjithashtu mjetet dhe pajisjet e punes, por do te perjashtohen produktet farmaceutike dhe ushqimore.

c. Ngritja e Komitetit per zgjidhjen e ankesave te konsumatoreve

Ashtu sic u permend edhe me lart situata ne Shqiperi ne lidhje me zbatimin dhe implementimin e politikave, si dhe zbatimi i ligjeve ne praktike mbetet akoma ne nivel te ulet. Per permiresimin e nje suate te tille, si dhe per zgjidhjen sa me te shpejte dhe efektive te mosmarreshjeve midis konsumatoreve dhe tregtareve rekomandohet ngritja e nje “Komiteti per Zgjidhjen e Ankesave te Konsumatorit” . Ky komitet do te trajtoje dhe zgjidh ankesat midis konsumatoreve dhe

tregtareve, nese palet nuk kane qene te afta per te zgjidhur me marreveshje ankesat dhe vlera e mallit apo sherbimit te diskutuar do te kaloje masen e llogaritur ne monedhen shqiptare, shuma e se ciles do te percaktohet ne draft ligjin per mbrojtjen e konsumatoreve. Komiteti nuk do te merret me trajtimin e ceshtjeve qe kane sjelle si pasoje vdekjen, demtime fizike apo shendetesore. Mosmarreveshje te tilla do te jene objekt shqyrtimi ne gjykate. Njekohesisht, nuk do ti nenshtrohen procesit te shqyrtimit ankesat ne lidhje me siguracionet, transferimin e te drejtave te sendeve te paluajtshme, ose ankesat, zgjidhja e te cilave eshte e parashikuar ne ndonje akt te vecante.

“Komiteti per Zgjidhjen e Ankesave te Konsumatoreve” nen Ministrine qe mbulon tregtine dhe do te perbehet nga perfaqesues te METE-s (2 persona), MBUMK (1 person) dhe MSH (1 person) dhe tre njohes te mire te legjislacionit per mbrojtjen e konsumatorit, te pavarur. Sekretariati i Komitetit do t’i ngarkohet Drejtorise se Mbikëqyrjes se Tregut.

d. Ngritja e Keshillit Konsultativ per Konsumatoret.

Implementimi efektiv i politikës se mbrojtjes se konsumatorit dhe mbikëqyrjes se tregut kerkon qe iniciativat ligjore dhe aktivitetet ne kete fushe te jene te koordinuara ndermjet institucioneve shteterore, por gjithashtu kërkon dhe nje bashkëpunim te ngushte me grupet e interesit nga sektori privat.

Qeveria duhet te interesohet per perfshirjen e shoqerise civile ne hartimin dhe implementimin e politikës se konsumatorit dhe ne zhvillimin e bashkëpunimit midis shoqatave te konsumatorit. Pritet qe shoqatat e konsumatorit japin kontributin e tyre ne implementim e politikës se konsumatorit, bazuar ne kontaktet e tyre te drejtperdrejta me konsumatoret dhe ne njohurite e tyre per nevojat e konsumatoreve. Shoqatat e konsumatoreve jane gjithashtu dhe nje kanal shume i pershtatshem per te transmetuar tek konsumatoret informacionin mbi legjislacionin e ri, zhvillimet e reja ne treg dhe per edukimin e tyre ne lidhje me te drejtat dhe detyrimet e tyre.

Mbeshtetja e zhvillimit te shoqatave te konsumatoreve ne te gjithe vendin dhe bashkëpunimi i ngushte me to, qe duhet te shoqeroje procesin e politik-berjes, jane ndermjet rekomandimeve te BE-se, per qeverite e vendeve te cilat aplikojne per te hyre ne Bashkimin Evropian.

Autoritetet shqiptare kane konfirmuar vullnetin e tyre per te ndjekur dhe zbatuar keto rekomandime ne ligjin ekzistues “Per Mbrojtjen e Konsumatorit”. Kjo dëshmohet tek te drejtat e shoqatave te konsumatorit per shkembim informacioni me institucionet shteterore ne nivel qendror dhe lokal, si dhe dhenien e opinioneve te tyre mbi projektligjet, rregulloret dhe ceshtje te tjera qe lidhen me mbrojtjen e konsumatoreve.

Ne kuadrin institucional aktual, Keshilli Bashkerendues per Mbrojtjen e Konsumatoreve eshte ngritur ne zbatim te urdherit te Kryeministrit Nr. 75, date 17.03.2004 “Mbi miratimin e perberjes se “Keshilli koordinues per mbrojtjen e konsumatoreve dhe mbikëqyrjen e tregut”. Keshilli perbehet nga 17 anetare, te cilet jane perfaqesues te ministrive dhe institucioneve te tjera administrative, shoqatave te konsumatoreve shqiptare dhe organizata biznesi te ndryshme. Ministri pergjegjes per tregtine kryeson Keshillin. Presidenti i Shoqates se konsumatore shqiptare emerohet nga ligji si zv/kryetar i Keshilli Bashkerendues.

Procesi i konsultimit me grupet e interesit perfshire shoqatat e pavarura te konsumatorit duhet te çohet dhe me tej. Rekomandohet qe ky keshill te kete me teper karakter konsultativ ne kuptimin

e nje pjesemarrje dominuese nga shoqatat e konsumatoreve, organizatat e biznesit dhe shoqeria civile Keshilli do te drejtohet nga Ministri pergjegjes per fushen e tregtise ose nje person i deleguar prej tij, dhe nga dy nenkryetare, respektivisht nga shoqatat e konsumatoreve dhe fusha e biznesit. Sekretariati i Keshillit do t'i ngarkohet Drejtorise se Mbikëqyrjes se Tregut.

Duhet te jete nje detyrim per strukturat administrative dhe qeverine, qe te paraqese per konsultim ne Keshillin Konsultativ te Konsumatorit, politikat dhe strategjite kombetare ne fushen e mbrojtjes se konsumatorit dhe mbikeqyrjes se tregut si dhe projektet e ligjeve dhe akteve nenligjore, te cilat lidhen me politikat e mbrojtjes se konsumatorit dhe mbikëqyrjes se tregut.

Eshte gjithashtu e rendesishme te nenvizohet fakti qe Keshillit i jepet e drejta te vendose per pergatitjen me iniciativen e tij te studimeve, raporteve ose dhenien e opinioneneve per çdo çeshtje qe lidhet me mbrojtjen e konsumatoreve dhe mbikëqyrjen e tregut.

Projektligji i propozuar per Mbrojtjen e Konsumatoreve, siguron ngritjen e ketij organizmi te ri ne kuadrin institucional per mbrojtjen e konsumatorit dhe mbikeqyrjen e tregut ne Shqiperi.

e. Organizimi i sistemit institucional rajonal

Administrata shtetore duhet te vendose mbi infrastrukturen e mbikeqyrjes se tregut (p.sh. shperndarjen funksionale dhe/ose gjeografike te pergjegjesive), por duhet te sigurohet qe mbikeqyrja te jete efciente dhe te mbuloje gjithe territorin.

f. Investimi ne rritjen e kapaciteteve

Ngritja e nje kuadri institucional per hartimin dhe implementimin e politikave per mbrojtjen e konsumatorit dhe mbikëqyrjes se tregut nenkupton dhenien e burimeve sinjifikative per Drejtorine e Mbikëqyrjes se Tregut, me qellim permbushjen e detyrimeve te reja qe do te rrjedhin nga aplikimi i ligjeve te reja si dhe nga implementimi i kesaj Strategjie.

Burimet e nevojshme do te jene si njerezore ashtu dhe financiare:

1. Rritja e kapaciteteve administrative ne sektorin e mbrojtjes se konsumatoreve, sektorin e mbikeqyrjes dhe koordinimin, si dhe ne sektorin e rregullave teknike: nga 8 punonjes aktualisht, ne **15** punonjes; Kjo rritje justifikohet me numrin e madh te detyrimeve te reja shtese per tu realizuar ne kuader te kesaj Strategjie dhe legjislacionit te ri te adoptuar. Nder me kryesoret permendim:

- ndjekja e zhvillimeve legjislative te BE-se;
- transpozimi i akteve komunitare te BE (EU acquis) ne ligjin shqiptar;
- konsolidimi i bazes ligjore kombetare per veprim;
- pergatitja e legjislacionit sektorial te produkteve;
- menaxhimi i sistemit te trajtimit te ankesave te konsumatorit kombetar, Sekretariat i Komitetit per Zgjidhjen e Ankesave te Konsumatorit,
- Sekretariati i Keshillit Konsultativ
- bashkepunimi me OJF-te (perfshire procesin e tenderimit per mbështetjen financiare te tyre),
- menaxhimi i shkembimit te sistemeve te informacionit

- zhvillimi i aktiviteteve proactive te mbikëqyrjes se tregut (informimi, trajnimi, fushata publike, etj);
- forcimi i bashkepunimit me struktura te tjera shteterore;
- rritje sinjifikative e fushes se aktiviteteve te mbikeqyrjes;
- zhvillimi i bashkepunimit administrativ rajonal dhe nderkombetar;
- Bashkepunimi dhe koordinimi i aktiviteteve me strukturen e mbikeqyrjes se tregut nen METE.
- Koordinimi i politikave dhe aktiviteteve me institucionet e infrastruktures se cilesise.

5.1.3. Vendosja e nje sistemi funksional te mbikëqyrjes se tregut

Ne Shqiperi, strukturat, mjetet dhe instrumentat e mbikëqyrjes se tregut, duhet te ngrihen dhe te behen te funksionale ne përputhje me parimet dhe praktikat e BE-se.

Eshte pergatitur paraprakisht nje draft-model, i cili sugjeron kuadrin dhe udhezimet per krijimin gradual te nje sistemi te tille te Mbikëqyrjes se Tregut ne Shqiperi (shiko Aneksin 1). Ai perfshin pune te rendesishme ne drejtim te legjislacionit, reforma institucionale si dhe rritje kapacitetesh. Kontrolli para hedhjes ne treg dhe ai pas hedhjes ne treg duhet te jene subjekt i nje perqasje te re.

Perpara se produkti te vendoset ne treg, ka struktura te ndryshme te perfshira me qellimin e garantimit te sigurise dhe cilesise se produktit ne treg. Keto jane struktura shteterore ose private. Megjithese ka patur disa arritje, per shembull ne lidhje me metrologjine dhe standartizimin, mbetet akoma shume per te bere. Nje tjetër prioritet eshte zhvillimi i procedurave te përshtatshme te vlerësimit te konformitetit dhe sistemit te akreditimit. Ka shume pak, per te mos thene asnje, organe te vleresimit te konformitetit te autorizuar per te operuar si pale e trete e pavarur ne procesin e vleresimit te konformitetit ne vend. Struktura te tilla testimi dhe çertifikimi (te quajtura ne BE organe te notifikuara) jane vendimtare per funksionimin e duhur te fazes para-hedhjes ne treg te produktit.

Ne menyre intensive duhet te kerkohen projekte dypalëshe dhe te BE-se per asistence teknike, per te mbeshtetur zbatimin progresive te praktikave te mira, efektive dhe te pershtatshme te Mbikëqyrjes se Tregut, ne Shqiperi.

Gjate fazes se pare te zbatimit te kesaj Strategjie, draft modeli i propozuar i per Shqiperine duhet te kompletohet dhe te detajohet, si dhe jane te nevojshme te ndërmerren hapat e para ne reformat legjislative dhe institucionale. Kohezgjatja e implementimit te draftit te sistemit te Mbikëqyrjes se Tregut vlerësohet te jete nga 5 deri 8 vjet, duke u përputhur keshtu plotesisht me implementimin e kesaj Strategjie, por sigurisht varet nga burimet e mundshme njerezore, financiare dhe teknike te disponueshme.

5.1.4. Trajnimi i te gjithë aktoreve mbi ceshtjet e mbrojtjes se konsumatorit dhe mbikëqyrjes se tregut

Nevojat per trajnime jane te konsiderueshme dhe ato duhet te drejtohen tek te gjithë aktoret e perfshire ose qe ka mundesi te perfshihen ne zhvillimin e mbrojtjes se konsumatorit dhe

mbikëqyrjes se tregut ne Shqiperi: DMT, ministrite e linjes, strukturat e mbikëqyrjes se tregut, shoqatat e biznesit, organizatat e konsumatorit, gjyqtaret dhe akademiket.

Duhet pergatitur nje plan trajnimesh dhe seancat e para te trajnimit duhet te organizohen gjate fazes se pare te implementimit te kësaj Strategjie.

Lista treguese e çeshtjeve prioritare:

- Aftesite e zhvillimit te Strategjise;
- Mjetet e vleresimit te ndikimit;
- Ligji dhe Strategjia e mbrojtjes se konsumatorit ne Shqiperi dhe BE;
- Sistemet, strategjite dhe praktikate e Mbikëqyrjes se Tregut ne Shqiperi dhe BE;
- Kapacitetet menaxhuese;
- Aftesite e komunikimit dhe te mbrojtjes;
- Procedurat e koordinimit;
- Procedurat e tenderimit;
- Trajtimi i ankesave te konsumatoreve;
- Instrumentet e Mbikëqyrjes se Tregut
- Metodate dhe procedurat e vleresimit te konformitetit;
- Metodate dhe mjetet e analizes se rrezikut;
- Marka dhe çertifikimi i produktit;
- Sanksionet administrative dhe procedurat e ndreqjes;
- Bashkepunimi me OJF-te;
- Bashkepunimi me gjyqësorin.

5.1.5. Zhvillimi i sistemit te informacionit

- a. *Per produktet e pasigurta: ngritja e nje sistemi kombetar te dhenash mbi risqet dhe aksidentet e lidhura me produktin.*

Ne menyre qe behet nje vleresim i sakte i rreziqeve te lidhura me produktin, Shqiperia duhet te zhvilloje nje baze te dhenash, qe do te mbledhe informacionin e marre mbi produktet e pasigurta qe qarkullojne ne treg dhe aksidentet e lidhura me to. Domethene, sistemi do te jete ne ndihme te struktures se mbikëqyrjes se tregut kur kjo e fundit duhet te marre vendime ne raste te situatave emergjente, psh. kur rreziku eshte aq serioz sa kerkon veprim te menjehershem.

Sistemi do te perfshije identifikimin e burimeve te informacionit (strukturat rajonale te inspektimit, organizatat e konsumatorit, operatoret ekonomike), ngritjen e nje rrjeti komunikimi, instalimin e software-ve te duhura, hartimin e formateve raportuese dhe stafin menaxhues te caktuar per sistemin.

Lidhja me Sistemin e Shkembimi te Shpejte te Informacionit per Produktet e Rrezikshme te BE-se (RAPEX), do te jete nje nga arritjet e ketij aktiviteti dhe prandaj sistemi duhet te krijohet sipas specifikimeve te RAPEX - it.

Ne periudhen afatshkurter pritet qe te behet nje vleresim per specifikimet e nevojshme per krijimin e nje baze te informatizuar te dhenash ne Shqiperi, mbi rreziqet dhe aksidentet ne lidhje me produktin, dhe qe ky system te jete funksional ne Tirane.

b. Per ankesat e konsumatoreve: ngritja e nje sistemi kombetar per trajtimin e ankesave te konsumatorit.

Do te behet funksional nje sistem kombetar per trajtimin e ankesave te konsumatorit. Ky sistem do te ndihmoje konsumatorin qe te zgjidhin ankesat e tyre ne nje menyre me te thjeshte, me te shpejte dhe me me pak shpenzime sesa ne Gjykate. Gjithashtu do te ndihmoje ne lehtesimin e vellimit te punes per gjykatesit.

Perfitime te tjera direkte jane rritja e besimit te konsumatorit ne sistemin mbrojtjes te vendosur dhe njohuri me te mira te autoriteteve te zhvillimit te strategjise per pakenaqesite e konsumatoreve, dhe pritjet e tyre, per rrjedhim, pergjegjesi me e madhe e struktures se mbrojtjes se konsumatorit ndaj nevojave per veprim ose reforme.

Ngritja e nje sistemi te tille do te kerkoje gjithashtu software, pajisje, mjete komunikimi, hartimin e formateve model dhe kapacitetet menaxhuese specifike.

Ne periudhen afatshkurter, pritet qe sistemi te jete funksional ne Tirane.

5.1.6. Ngritja e nje rrjeti kombetar te qendrave te keshillimit per konsumatorin

Informimi i konsumatorit dhe keshillimi i konsumatorit jane elemente thelbeshore te mbrojtjes se konsumatoreve dhe strategjise per mbrojtjen e konsumatoreve. Vetem nje konsumator i mireinformuar mund te mbaje nje qendrim kritik ndaj shumellojshmerise jo-transparente te produkteve dhe sherbimeve ne treg dhe mund te beje nje zgjedhje te informuar duke kontribuar ne kete menyre per permiresimin e cilesise se produkteve dhe sherbimeve.

Informimi dhe keshillimi qe i jepet konsumatorit duhet te jete i pavarur, i besueshem, i sakte, dhe i decentralizuar ne menyre qe te sigurohet arritje. Fushat e temave te keshillimit perfshijne te gjitha ceshtjet e konsumatorit, psh: keshillim ligjor dhe trajtim te ankesave te konsumatoreve, siguria dhe cilesia e produkteve dhe sherbimeve, artikuj ushqimore dhe ushqime, sherbime bankare dhe financiare, sigurimet, strehimin, eficienten e energjise, etj. Sherbimet keshilluese mund te realizohen ne formen e keshillimit personal ne nje zyre keshillimi, ose nepermjet perdorimit te linjave telefonike, ose gjithnje e me shume dhe si sherbime online.

Parashikohet qe DMT te marre nje rol drejtues dhe mbikeqyres ne zhvillimin e nje rrjeti qendrash keshillimi per konsumatorin, ne bashkepunim te plote me bashkite dhe shoqatat e konsumatoreve.

Pjesemarrja e bashkive siguron organizimin vendor te sistemit, per rrjedhim secili konsumator mund te kete njohuri me te mira dhe me shume mundesi perdorimi. Bashkite mund te sigurojne zyra dhe forma te tjera mbeshtetjeje per Qendrat e Keshillimit per konsumatorin te ngritura ne bashkepunim me OJF-te. Duke qene se sherbimet e keshillimit te konsumatoreve jane pjese e

qellimit të shërbimeve që qeveritë vendore/bashkitë mendohet t'i sigurojnë qytetarëve të tyre, atëherë qeveritë lokale /bashkitë supozohet që të marrin pjesë në financimin e këtyre shërbimeve bashkë me qeverinë qendrore.

Ligji për mbrojtjen e konsumatorit (Neni 54.1, pika b) parashikon të drejtën e shoqatave të konsumatorit të organizojë dhe të menaxhojë qendra udhëzimi dhe këshillimi për konsumatorin. Në mënyrë që të përmbushin detyrat e tyre informuese dhe këshillimore, organizatat e konsumatorit duhet të jenë të pajisura me mjetet dhe stafin e duhur, dhe stafi i tyre duhet të trajnohet sistematikisht. Në këtë kuptim, ato duhet të mbështeten nga një nivel i duhur i fondeve publike.

Aktualisht, shoqatat e konsumatorit sapo kanë filluar të ngrenë qendra të tilla këshillimi, me asistencën teknike dhe financiare të organizatave të konsumatorit të BE-së.

Qendra e parë e informimit dhe këshillimit të konsumatorit e Shoqatës e Konsumatorit Shqiptar u ndertua me asistencën teknike të Qeverisë Gjermane dhe u përurua më 15 Mars 2005 në Tiranë. Kjo qendër siguron këshillim, informim, konsultim në fusha të ndryshme, si financiare, strehim, ushqim, shërbime shëndetësore, konsumi i energjisë, etj.

Në parim, qendra të tilla të informimit dhe këshillimit të konsumatorit, duhet të ngrihen në çdo 12 prefekturat e Shqipërisë, duke funksionuar si një rrjet i menaxhuar nga shoqatat e konsumatorit me qëllim që të sigurohen të njëjtat standarde cilësore për këshillimin dhe informimin e konsumatorëve në të gjithë vendin.

Duke qenë se për ngritjen dhe vënien në punë të qendrave të këshillimit të konsumatorit, janë të nevojshme mjete financiare në shumën relativisht të madhë, synimi për ngritjen e qendrave të tilla do të realizohet në mënyrë graduale.

Përveç qendres në Tiranë, gjatë fazës së parë të implementimit të Strategjisë, janë parashikuar të ngrihen edhe tre qendra të tjera këshillimi. Këto qendra janë parashikuar për prefekturat e Korçës, Fierit dhe Shkodrës.

Gjatë procesit të përzgjedhjes së vendit ku do të ngrihet qendra, një rol mjaft të rëndësishëm luan gadishmeria e qeverisë vendore për bashkefinancimin e kostos së qendres. Kriteret dhe procedurat për ngritjen dhe zhvillimin e aktivitetit të qendrave të këshillimit do të përcaktohen me specifikisht me anë të një vendimi të METE. Gjatë periudhës së implementimit të kësaj Strategjie, zhvillimi i një rrjeti kombëtar qendrash këshillimi për konsumatorët në Shqipëri në përputhje me standartet e BE-së, do të kërkojë mbështetje me asistencë teknike të siguruar në kuadër të programeve dypalëshe dhe ato evropiane.

5.1.7. Zhvillimi i fushatave ndërgjegjësuese dhe i programeve të edukimit në çështjet e konsumatorit

Edukimi i konsumatorit, si një pjesë integrale e mbrojtjes së konsumatorit, është dhënë në rezolutat e Kombeve të Bashkuara dhe udhëzimet e BE-së si një e drejtë baze e konsumatorëve për të fituar njohuritë dhe aftësitë e nevojshme për vepruar në treg një në një mënyrë të informuar

dhe efikase. Edukimi i konsumatorit, eshte ne te njejten kohe nje element i rendesishem per zhvillimin e vetedijes demokratike dhe te shoqerise civile. Te dy keto aspekte te edukimit te konsumatorit jane te nje rendesie te madhe vecanerisht per vende ne tranzicion si Shqiperia.

Edukimi i konsumatorit orientohet drejt edukimit te femijeve, adoleshenteve dhe te rriturve ne pozicionin e tyre si konsumatore. Ai krijon karakterin emocional dhe njohes, i cili eshte thelbesor per perdorimin eficient te informacionit te konsumatorit dhe keshillimit te konsumatorit. Gjithashtu, ai ndihmon ne ndryshimin e qendrimeve, orientimeve te vleresimit dhe sjelljes ne menyre qe ti beje konsumatoret me te ndergjegjshem per te drejtat e tyre, por edhe per pergjegjesine e tyre sociale.

Eksperienca ne shtetet anetare te BE-se tregon se edukimi i konsumatorit zbatohet nepermjet programeve mesimore shkollore (kurrikula) si pjese e edukimit te pegjithshem. Si nje çeshtje qe nderthuret ne programet mesimore, ai pershtatet ne lendet si ekonomi, shkenca politike, edukim qytetar, etj. Gjithnje e me shume edukimi lidhet me çeshtje te zhvillimit mbeshtetes, dhe pergjegjesine individuale drejt mbrojtjes se mjedisit dhe burimeve natyrale.

Edukimi i konsumatorit ne Shqiperi eshte perfshire si nje teme e detyrueshme ne kurrikulat per klasat 10-11 te shkolles se mesme, me qellimin kryesor per te pajisur nxenesit me informacion mbi legjislacionin per konsumatorin dhe te drejtat e konsumatorit.

Pritet:

- Futja e çeshtjeve te edukimit te konsumatorit ne lende te ndryshme si ekonomi, shkenca politike, biologji, gjeografi, etj;
- Dhenia e prioritetit ndaj grupeve te femijeve te kopshteve dhe nxenesve te shkollave fillore;
- Ndergjegjesimi me i mire ndaj temave te tilla si: vlere e parase, deshirat dhe stimujt per te konsumuar, praktikat e kredise dhe marketingut, roli i reklamave, kontratat, rreziku qe vjen nga mbi-borxhet, vleresimi i rreziqeve ne lidhje me produktin, siguria e lodrave, aspektet shendetesore dhe ekologjike e ujit te pijshem, faturat, treguesi i cmimeve, etiketimi i produktit, kursimi i energjise, ndikimi i konsumit ne ambient, etj.
- Trajnimi i mesuesve me qellim kualifikimi; te zhvillohen kurrikulat dhe te perpunohen materialet mesimore dhe udhezime te reja metodologjike

Me qellim permbushjen e ketyre detyrave, DMT do te vendose nje bashkepunim te ngushte me shoqatat e konsumatoreve dhe me Ministrine e Arsimit dhe institucione te ngarkuara me zhvillimin e kurrikulave dhe trajnimit e mesuesve.

Perfshirja e edukimit te konsumatorit ne shkollat shqiptare eshte nje process afatgjate dhe kerkon, te pakten si fillim, ndihme nga vende me eksperience ne edukimin e konsumatorit. Asistenca teknike per zhvillimin dhe implementimin e edukimit te konsumatorit ne Shqiperi duhet te perfshihet ne programet dypalëshe dhe ato te BE-se.

Gjithashtu, DMT do të zhvillojë dhe mbështesë format e edukimit të konsumatorëve jashtë shkollave. Kjo do të përfshijë një sërë aktivitete, midis të cilave përmendim:

- Fushatat publike mbi të drejtat e mbrojtjes së konsumatorit në përgjithësi, ose për çështje të veçanta të menuara si prioritare (p.sh. siguria e produkteve, kredia konsumatore);
- Publikimi i materialeve dhe librave edukues;
- Shpërndarja e fletëpalosjeve;
- Seminare dhe programe trajnimit të trajnereve.

5.1.8. Dhenia e mbështetjes financiare për shoqatat e konsumatorëve

Shoqatat e pavarura të konsumatorëve luajnë rol kryesor në përmirësimin e mbrojtjes së konsumatorëve dhe bëjnë efektive të mbikëqyrjes së tregut. Siç u theksua, Ligji për e Mbrojtjen e Konsumatorëve përcakton se përgjegjësinë kryesore në fushën e mbrojtjes së konsumatorëve e ka shteti dhe njëkohësisht garanton të drejtat dhe detyrimet shoqatave të konsumatorit (Neni 54 i ligjit të propozuar).

Nevoja për përfshirjen e duhur të shoqatave të konsumatorit në hartimin e politikës së konsumatorit është një element kryesor në të gjitha programet e veprimit për konsumatorët në BE. Kjo nevojë është akoma më e ndjeshme në vendet në zhvillim, ku shoqatat e pavarura të konsumatorit nuk kanë kryer rolin e tyre si pasojë e mungesës së burimeve dhe stafit profesional.

Shoqatat e konsumatorit janë partner të rëndësishëm në mbikëqyrjen e tregut: identifikojnë ankesat, përcjellin ankesat në organet administrative, mbështesin iniciativat administrative, pjesëmarrjen në fushatat e informimit, përgatitjen e fletëpalosjeve dhe materialeve edukuese etj.

Roli i tyre është i rëndësishëm në hartimin, zhvillimin dhe kryerjen e aktiviteteve për edukimin e konsumatorëve, informimin e konsumatorëve dhe keshillimin, përfaqësimin e konsumatorëve, marrjen e ankesave në mënyrë joformale dhe kryerjen e veprimeve ligjore në emër të interesave të përbashkëta të konsumatorëve.

Ligji i propozuar i Mbrojtjes së Konsumatorëve forcon rolin e shoqatave të konsumatorëve në disa mënyra:

- Përcakton detyrimin e shtetit për të dhënë mbështetje financiare shoqatave të konsumatorëve nëpërmjet subvencioneve të shpërndara pas procesit të tenderimit. (Art.54);
- E bën përfaqësimin e konsumatorëve më efektiv nëpërmjet ngritjes së Keshillit Konsultativ të Konsumatorëve (Art.52);
- Grupeve të konsumatorëve u jepet e drejta të kërkojnë vendime gjyqësore kundërshtim apo praktike në kundërshtim me ligjin dhe që demton interesat kolektive të konsumatorëve (Art. 58).

Por, në lidhje me financimin, aktualisht shoqatat nuk mbështeten financiarisht nga shteti. Nevojitet një angazhim më i qartë nga ana e qeverisë dhe bashkive për të dhënë mbështetje financiare organizatave të konsumatorit, me qëllim kryerjen e detyrave të tyre. Duhet të mbështesë gjithashtu edhe forcimin e kapaciteteve të organizatave të konsumatorëve në kuadër të bashkëpunimit ndërkombëtar, të programeve të ndihmës teknike dypalëshe dhe ato të BE-se.

DMT duhet te ndermarre disa hapa dhe te hartoje harmonogramat, kushtet, pergjegjesite etj. Psh: grantet qeveritare vlejne si nje ndihme.

Pritet qe buxheti i METE te konfirmoje shperndarjen e perqindjes se duhur ose sasine e fondeve per perfaqesuesit ee shoqatave te konsumatoreve dhe brenda 4 viteve te ardhshme duhet te behen tendera qe ti krijojne mundesine shoqatave te konsumatoreve te kontribojne ne zbatimin e kesaj Strategjie.

5.1.9. Zhvillimi i sistemeve alternative per zgjidhjen e mosmarreshjeve

DMT duhet ti kushtoje vemendje te veçante instrumentave, skemave dhe procedurave te demshperblimit (kompesimit) te konsumatoreve. Konsumatorët ne Shqiperi aktualisht e kane shume veshtire te konstatojne zbatimin e te drejtave te tyre. Konsumatorët kane njohuri te pakta per te drejtat e tyre (sigurine, cilesine, shendetin, garancite) dhe strukturat publike per promovimin e ceshtjeve te mbrojtjes se konsumatorit kane qene te kufizuara.

Konsumatorët duhet ti drejtohen sistemit gjyqesor per te ngritur ankesat qe kane. Por per arsye te ndryshme kjo gje nuk po ndodh. Ndaj sugjerohet zhvillimi i nje sistemi per menyrat alterenative te zgjidhjes se mosmarreshjeve per ankesat e konsumatoreve.

Brenda kater viteve te ardhshem, DMT do analizoje dhe krahasoje skemat per zgjidhjet alternative te mosmarreshjeve qe zbatohen nga vendet anetare te BE-se, per te vleresuar mundesine e aplikimit te tyre ne Shqiperi. Vemendje e veçante do ti kushtohet sistemeve qe zbatohen ne Rumani dhe Bullgari.

5.1.10. Bashkepunimi rajonal dhe nderkombetar

Statusi aktual i Shqiperise ne marredheniet e saj drejt Bashkimit European nuk mundeson hyrjen e Shqiperise ne proceset formale te keshillimit te percaktimit dhe zbatimit te politikës Evropiane te konsumatorit dhe programet shumevjevare te veprimit.

Megjithate, zhvillimet e politikës dhe legjislacionit per konsumatorët ne BE influencojne ne mbrojtjen e konsumatoreve ne Shqiperi. Ndaj, jane me shume vlere kontaktet e shpeshta dhe te rregullta dhe projektet e bashkepunimit te strukturave qeveritare ose me organizmat e BE-se si nje mundesi e mbajtjes se kontakteve per zhvillimet e fundit ne nivel Evropian. Mjetet e informacionit (psh faqet e internetit, gazetate) e Komisionit European jane nje tjetër mundesi.

DMT dhe strukturat e mbikëqyrjes se tregut duhet te punojne ne menyre te drejteperdrejte me palet dhe strukturat perkatese, dhe kur eshte e mundur mbi bazen antaresie. Antaresime te tilla duhet te krijojne mundesine per pjesemarrje ne aktivitetet nderkombetare, shkembimin e eksperiences dhe pjesemarrjen ne trajnime.

Gjitashtu, eshte e rëndesishme mbeshtetja e bashkepunimit dhe antaresimit te perfaqesuesve te shoqatave te konsumatorit ne strukturat Evropiane dhe nderkombetare (BEUC, ANEC, Consumers International, etc.).

Shqiperia eshte ne fazat e para te zhvillimit te sistemit te mbrojtjes se konsumatoreve dhe politikave te konsumatorit. Institucionet qeveritare ashtu dhe organizatat e konsumatorit do kene

nevojen e ndihmes teknike Evropiane dhe nderkombetareve per ngritjen e kapaciteteve te tyre ne mbrojtjen e konsumatoreve dhe mbikëqyrjen e tregut.

Vleresimi i nevojave ne fushen e mbrojtjes se konsumatoreve, sikurse dhe perfshirja e kësaj fushe ne programet e ndihmes teknike per Shqiperine eshte nje prioritet.

Per kete qellim:

- 1) Vleresimi i nevojës afatgjate per ndihme teknike per ngritjen e kapaciteteve institucionale te qeverise dhe dhe institucioneve jo-qeveritare duhet realizuar perpara fundit te vitit 2008;
- 2) Zbatimi i Strategjise do shoqerohet me ndihme teknike afatshkurter per disa ceshtje, si:
  - a. Legjislacioni i mbrojtjes se konsumatorit
  - b. Keshillimi per konsumatoret
  - c. Trajtimi i ankesave te konsumatoreve
  - d. Edukimi i konsumatoreve
- 3) Gjate periudhes se zbatimit te Strategjise, projektet e reja do te kene si synim mbeshtetjen zhvillimit te metejshem te mbrojtjes se konsumatoreve permes:
  - a. Marreveshjeve dypaleshe
  - b. Programi CARDS 2006
  - c. Propozimet per binjakezime te DMT (METE) me ministrite qe mbulojne problemet e konsumatoreve nepermjet mjeteve te Delegacionit Evropian.

5.2. AKTIVITET AFAT-GJATA (2011-2013)

5.2.1. Objektivat

Sic u theksua dhe me lart, objektivat e pergjithshme te kesaj Strategje jane garantimi i nje niveli te larte te mbrojtjes se konsumatoreve ne treg si dhe ngritja ne vend e nje sistemi te mbikëqyrjes se tregut funksional dhe eficient.

Gjate fazes se pare te zbatimit te Strategjise nga 2007 deri ne 2010, iniciativat jane ndermarre me qellim:

- Perafrimin e ligjit te mbrojtjes se konsumatoreve me legjislacionin e BE-se (shih 5.1.1.);
- Hartimin e nje legjislacioni te ri per sigurine e produkteve, vleresimin e konformitetit dhe mbikëqyrjen e tregut ne Shqiperi (shih 5.1.1.);
- Krijimin e nje kuadri ligjor per mbrojtjen e konsumatoreve dhe politiken e mbikëqyrjes se tregut ne Shqiperi (shih 5.1.2.);
- Sigurimin e pjesemarrjes se perfaqesuesve te organizatave jofitimpruese te konsumatoreve dhe grupeve te tjera te interesit ne procesin e vendimarrjes per fushen e mbrojtjes se konsumatoreve dhe mbikëqyrjes se tregut (shih 5.1.2.);
- Percaktimin e nje strategjie te plote te mbikëqyrjes se tregut dhe ngritjen e nje sistemi funksional e eficient te mbikëqyrjes se tregut ne vend (shih 5.1.3.);

- Fillimin e procesit të trajnimit të të gjithë aktoreve për ceshtjet e mbrojtjes së konsumatoreve dhe mbikqyrjes së tregut, me qëllim rritjen e kapaciteteve të strukturave politikeberese dhe inspektoreve, rritjen e informimit të konsumatoreve, në lidhje me të drejtat dhe detyrimet e tyre dhe ndergjegjesimin e operatoreve ekonomike në lidhje me pergjegjesite e tyre sociale kundrejt konsumatoreve (shih 5.1.4.)
- Shtimin e informacionit të mbledhur për pasigurinë e produkteve dhe ankesat e konsumatoreve (shih 5.1.5.)
- Zhvillimin e shërbimit të keshillimit të konsumatoreve (shih 5.1.6.)
- Shtimin e programeve të edukimit të konsumatorit në shkollë dhe informimin e konsumatoreve rreth të drejtave të tyre (shih 1.5.7.)
- Mundësimin e mbështetjes financiare për shoqatat e konsumatoreve (shih 1.5.8.)
- Vendosjen e bazave të bashkëpunimit ndërkombëtar (shih 1.5.9.).

Në vitin 2013, të gjitha objektivat e përmendura më lart duhet të jenë arritur. Në mënyrë të veçantë, Shqipëria duhet të ketë legjislacionin për konsumatorët dhe mbikqyrjen e tregut, si dhe të ketë të ngritura institucionet përkatëse, në përputhje të plote me legjislacionin e BE-së.

5.2.2. Vlerësimi afatmesëm

Nga mesi i 2010, Qeveria Shqiptare do të hartojë një raport për të vlerësuar situatën e mbrojtjes së konsumatoreve dhe mbikqyrjes së tregut në vend.

Raporti do të përmbajë:

- Vlerësimin e arritjeve përgjatë fazës së parë të zbatimit të kësaj Strategjie Kombëtare;
- Përditesimin e nevojave legjislative dhe institucionale për harmonizimin plotësisht të politikave të mbrojtjes së konsumatoreve dhe praktikave të mbikqyrjes së tregut me legjislacionin e BE-së, deri në 2013;
- Propozimin dhe plotësimin e listës së aktiviteteve që duhet të realizohen përgjatë fazës së dytë të zbatimit të Strategjisë.

5.2.3. Aktivitetet e planifikuara

Raporti i vlerësimit i përfunduar në 2010 do të propozojë një axhendë të detajuar për fazën e dytë të implementimit të kësaj Strategjie.

Të gjitha aktivitetet e filluara në 2007 duhet të jenë të përfunduara. Konkretisht:

- Përditesimi i legjislacionit të mbrojtjes së konsumatoreve dhe mbikqyrjes së tregut
- Adoptimi i direktivave të BE-së që nuk janë përfshirë ende në legjislacionin Shqiptar (psh direktiva e re për kredinë e konsumatorit)
- Adoptimi i ligjeve për produktet teknike (New Approach) që nuk janë ende pjesë e legjislacionit Shqiptar.

- Arritja e perputhshmerise se plote me legjislacionin e BE-se dhe praktikat me te mira Europiane ne fushen e mbrojtjes se konsumatoreve dhe mbikqyrjes se tregut.
- Institucionet dhe procedurat e mbikqyrjes se tregut ne funksionim.
- Instrumentat e mbikqyrjes se tregut (vleresimi i konformitetit, vleresimi i rreziqeve, vendosja e markes CE, etj) realisht te disponueshme.
- Shtrirjen e iniciative tashme te ndermarra me qellim:
  - Edukimin e konsumatoreve;
  - Ngritjen e rrjetit te qendrave te keshillimit te konsumatoreve;
  - Dhe ngritjen e nje sistemi per zgjidhjen e mosmarrveshjeve
- Perfshirja e elementeve te politikese se konsumatorëve ne politikat e fushave te tjera si psh mbrojtja e mjedisit (nxitja e prodhimit te qendrueshem dhe menyres se konsumit), siguria ushqimore dhe sherbimet e interesit te pergjithshem (psh furnizimi me uje te pijshem, energji elektrike, telekomunikacion, transport publik).
- Qenia e Shqiperise nje pale aktive ne institucionet Europiane dhe nderkombetare te mbrojtjes se konsumatoreve: Sistemi i Shkembimi te Shpejte te Informacionit per Produktet e Rrezikshme per produktet jo-ushqimore te kosumatoreve (RAPEX), Sistemi i Informacionit dhe Komunikimit per Mbikeqyrjen e Tregut (ICSMS), Qendra e Administrimit te Burimeve te Informacionit dhe Komunikimit (CIRCA), Grupi i Bashkëpunimit Administrativ AdCos, etj.

ANEKS 1: DRAFT MODELI I MBIQEYRJES SE TREGUT PER PRODUKTET INDUSTRIALE

PERMBAJTJA:

Platforma per zhvillimin e draft Modelit

I. HYRJE

1. Modelimi i Detyrave

II. PERSHKRIMI I DRAFT MODELIT

1. DMT, Keshilli Konsultativ
2. Strukturat e Mbikqyrjes se Tregut:
3. Kuadri ligjor

III. IMPLEMENTIMI PROGRESIV I MODELIT

1. Afati kohor
2. Politika kombetare per Mbrojtjen e Konsumatoreve
3. Mbeshtetja politike
4. Legjislacioni ne fushen e mbrojtjes se konsumatoreve dhe mbikqyrjes se tregut
5. Infrastruktura e kontrollit te tregut
6. Kuadri teknik

IV. METODOLOGJIA, PRAKTIKAT DHE VEPRIMTARIA E AUTORITETEVE TE MT

1. Metodologjia dhe Planifikimi
2. Trajnimi dhe edukimi profesional
3. Praktika te tjera te Mbikqyrjes se Tregut

V. KOMUNIKIMI DHE BASHKEPUNIMI, ASISTENCA TEKNIKE

1. Strukturat e lidhura me fazen e kontrollit para hedhjes ne treg
2. Koordinimi i aktiviteve me dhe ndermjet inspektoreve, shkembimi i informacionit me te tjeret, sistemi i komunikimit dhe sistemi i reagimit
3. Marredhenie nderkombetare, bashkepunimi dhe shkembimi i informacionit

VI. KONKLUZIONE

SHTOJCE 1 – : “Nje inspektoriat i Pergjithshem per Produktet e Konsumatorit, Produktet Jo per Konsumatorin”
- Organizimi Rajonal

SHTOJCE 2. – Lista e sektoreve te ndryshem te cilet duhen ngritur (gradualisht) ne Inspektoriatin e Mbikqyrjes se Tregut

I.PARATHENIE

Mbikqyrja e Tregut (me tej MT) është detyre për strukturat e vendit të cilat duhet të kontrollojnë nëse produktet e vendosura në treg janë në përputhje me legjislacionin. Mbikqyrja efektive e tregut siguron një nivel të barasvlershëm mbrojtjeje për konsumatorët në vend (ose në një kontekst më të gjërë rajonal, p.sh me vendet fqinje) dhe gjithashtu mundesi të barabarta për operatorët ekonomik.

Mbikqyrja e Tregut është 1) monitorimi dhe kontrolli, nëse produktet e vendosura në treg përputhen me legjislacionin përkatës dhe 2) ndërmarrja e veprimeve kundrejt produkteve të cilët janë në mospërputhje me legjislacionin.

Sistemi Evropian është bazuar në besueshmërinë e industrisë dhe mbikqyrja e tregut është aktivitet i bazuar në idenë, se industria është përgjegjëse për përputhshmërinë e produkteve me kërkesat përkatëse; **Mbikqyrja e Tregut duhet të ndjekë nëse industria është duke i ndjekur këto kërkesa.** Të arrish që “shoqëria” të pranojë dëkë të tillë dhe në përgjithësi të ndjekë rregulla të tilla, kërkohet mbështetje **politike** e vazhdueshme.

1. Modelimi i Detyrave

Alternativa të ndryshme janë dhënë për organizimin e strukturës së Mbikqyrjes së Tregut dhe janë prezantuar paleve të interesuara për diskutim (ministrive të linjes, shoqatave të konsumatorit, shoqërisë civile, organizatave të biznesit, etj). Pas procesit të konsultimit është përzgjedhur Modeli për Mbikqyrjen e Tregut (shih aneksin 1), i cili është konsideruar, si modeli më i përshtatshëm për kushtet e Shqipërisë.

Shënime për sektorin ushqimor: Shumë rregulla të lidhura me çështjet e MT të shprehura në këtë draft model janë në përgjithësi të vlefshme edhe për fushën ushqimore. Kompetencat e strukturës për mbrojtjen e konsumatoreve të vendosura në bazë të ligjit “Për mbrojtjen e konsumatoreve” janë, gjithashtu edhe për fushën ushqimore, si një njësi e përgjithshme. Megjithatë, sektori i ushqimit kërkon procedurë dhe skemë specifike në lidhje me kryerjen e mbikqyrjes së tregut. Si pasojë, në draft model nuk është trajtuar fusha e mbikqyrjes së tregut për ushqimet dhe produktet e agricultures, duke patur parasysh se kjo fushë është nën mbështetjen teknike të CARDS 2006 që synin ngritjen e Autoritetit Kombëtar të Ushqimit.

Deri tani dokumenta të ndryshëm janë përpiluar dhe në të situatë aktuale në Shqipëri është përshkruar në detaje. (shiko Aneks); megjithatë ne mund të procedojmë direkt me çështjen e hartimit të modelit të mbikqyrjes së tregut për Shqipërinë (më tej “draft modeli”). Por për të kuptuar mirë këtë material është e nevojshme për tu njohur me vlerësimin e situatës aktuale dhe gjithashtu me kërkesat e BE-së për mbikqyrjen e tregut, të përshkruar në dokumentat e përmendur shumë shkurt më poshtë.

Ne jemi përpjekur të propozojmë një model të tillë, që kur të kompletohet dhe zbatohet do të jetë në përputhje me kërkesat e BE-së dhe sa më shumë të jetë e mundur efektiv dhe ekonomik. Modeli dhe vecanërisht skemë e strukturës ekzekutive mund të modifikohet gjatë procesit të

zhvillimit dhe zbatimit, por në raste të tilla autoritetet përgjegjëse vendimarrëse duhet gjithmonë të konsiderojnë përputhjen e objektivave me kërkesat e BE-së.

Perzgjedhja e modelit të mbikeqyrjes së tregut do të ketë nevojë për ndryshime në kuadrin ligjor, e cila do të realizohet nepermjet rishikimit të ligjit nr.9135, dt.11.09.2003 “Për mbrojtjen e konsumatorëve”, si ligjeve të produkteve specifike. Megjithatë, qëllimi i këtij materiali është mbështetja për fillimin e menjëhershëm të kryerjes së aktiviteteve të MT. Për të arritur gradualisht objektivat e kësaj faze dhe mënyrën e kryerjes së MT-së në këtë periudhë “tranzicioni” janë propozuar disa hapa. Lista e detyrave të inkorporuar në këtë draft model duhet të kuptohet vetëm si një listë treguese, për të mbështetur fillimin e veprimeve të strukturave përkatëse (ministrite e linjës, DMT, strukturat publike të kontrollit të tregut). Në qoftë se Keshilli consultative nën ministrinë që mbulon tregtinë mund të zhvillojë plane veprimi me të detajuara. Gjithsesi, do të ishte e nevojshme vijueshmeria e Projekteve të tjera Europiane në ndihmë të progresit.

Përmbledhje e elementëve kryesor të mbikqyrjes së tregut (lista treguese)

- Legjislacioni kombëtar i harmonizuar plotësisht me direktivat e produkteve specifike dhe me *acquis*, duke përfshirë dhe sigurinë e përgjithshme të produkteve.
- Zbatimi i legjislacionit është përgjegjësi e strukturave publike. Për këtë, administrata shtetërore duhet të ngrejë struktura përgjegjëse për monitorimin e përputhshmërisë së produkteve të hedhura në treg me ligjet specifike.
- Struktura e Mbikqyrjes së Tregut duhet të jetë e pavarur dhe të veprojë në një rrugë të paanshme dhe jo diskriminuese.
- Në lidhje me infrastrukturën e mbikqyrjes së tregut vendosë administrata shtetërore (p.sh. funksionimi ose shpërndarja gjeografike e përgjegjësi), por duhet të jetë e sigurt që modeli i cili është zgjedhur do të jetë eficient dhe do të mbulojë tërë vendin.
- Strukturat e mbikqyrjes së tregut duhet të kenë burimet dhe fuqinë e nevojshme p.sh. të kryejnë inspektime në fushë dhe të marrin mostra, të vendosin gjopa të mjaftueshme dhe të argumentuara, etj. Shkrutimisht të kenë burimet dhe fuqitë ligjore për zbatimin e ligjeve individuale.
- Strukturat e mbikqyrjes duhet të kenë një numër të mjaftueshëm stafi të kualifikuar me kompetencat teknike dhe të aftë për të aplikuar teste specifike për produktin dhe për identifikimin e zonës së rrezikut. Lehtësira të përshtatshme testimi duhet të jenë në përdorim nga strukturat e mbikqyrjes dhe biznesi.
- Strukturat e mbikqyrjes duhet të ndermarrin veprime të cilat janë në përpjestim me rrezikun e vlerësuar të përfshirë për përdorim nga konsumatori dhe mospërputhjet.
- Strukturat e standartizimit dhe të akreditimit janë ekzistente të pavarura, si dhe të ndergjegjshme për rolin dhe përgjegjësitë e tyre.
- Strukturat e vlerësimit të konformitetit janë të zhvilluara mirë, të përgatitura për të ofruar shërbime si në fushën rregullatore ashtu edhe në sferën vullnetare.
- Konsumatorët janë të ndergjegjshëm për të drejtat dhe detyrimet e tyre si dhe influencojnë në politik-berje nepermjet organizatave të tyre.

II. PËRSHKRIMI I DRAFT MODELIT

1. Struktura për Mbrojtjen e Konsumatorëve, Këshilli Konsultativ

Draft-modeli mbështetet në rolin e fortë koordinativ të Drejtorise së Mbiqyrjes së Tregut. Kjo vendosje bëhet mbi bazën e ligjit aktual “Për Mbrojtjen e Konsumatorëve”. Pas riorganizimit të ministrive (vecanërisht shkrirja e Ministrisë së Ekonomisë dhe Ministrisë së Industrisë dhe Energjetikës në Ministrinë e Ekonomisë, Tregtisë dhe Energjetikës = METE) dhe riorganizimit të brëndshëm të METE-s, Drejtoria e Mbiqyrjes së Tregut operon nën Drejtorinë e Përgjithshme Rregulatore. Në Drejtorinë e Mbiqyrjes së Tregut ka një sektor të Mbrojtjes së Konsumatorëve, Sektorin për Koordinimin dhe Mbiqyrjen, si dhe Sektorin për Standartet dhe Sigurimin Teknik.

Cfarë është e rëndësishme DMT duhet të autorizohet të ketë përgjegjësi më të mëdha ekzekutive sesa tani. Kompetencat e përgjithshme në fushën e mbrojtjes së konsumatorëve janë dhe duhet të jenë në DMT. Sëbashku me ministrinë e linjës, autoritetet dhe aktore të tjera, ajo përgatit politikën kombëtare në mbrojtje të konsumatorëve dhe është përgjegjëse për menaxhimin e implementimit të saj. Ajo duhet të luajë një rol të fuqishëm në koordinimin e aktiviteteve të mbikqyrjes së tregut në vend.

Roli i Këshillit Konsultativ nën ministrinë që mbulon tregtinë (tani METE) do të jetë këshillimor dhe do të ketë në përberje përfaqësues nga shoqatat e konsumatorëve, organizatat e biznesit dhe shoqëria civile (te cilet do të përbejnë shumicën e këtij këshilli), si dhe përfaqësues të ministrive të linjës.

2. Struktura e Mbiqyrjes së Tregut. Draft-modeli.

Ashtu siç është përmendur edhe më lart, disa alternative janë diskutuar gjatë procesit të diskutimit me ministrinë e linjës, organizatat e biznesit dhe shoqatat e konsumatorëve, shoqëria civile dhe inspektorët. Si rezultat i këtij procesi u perzgjodh Modeli i Mbiqyrjes së Tregut në Shqipëri, i cili është zhvilluar dhe paraqitur në këtë dokument.

Sipas këtij Modeli të gjitha përgjegjësitë për mbikqyrjen e tregut të produkteve jo-ushqimore (produktet konsumatore dhe produktet jo-konsumatore), që janë nën përgjegjësinë e METE-s të përqëndrohen nën një inspektoriat (Inspektoriat i Tregut/ **Inspektoriat i Përgjithshëm** për produktet e konsumatorit, produktet jo-konsumatore).

Inspektoriat mund të jetë një trup ekzekutiv i centralizuar me dege nëpër rajone, secila dege me inspektorët si punonjës.

Bashkëpunimi i ndërsjellë, bashkëveprimi dhe kërkimi i energjive për aktivitetet e autoriteteve të MT përshkruhet në poshtë. Në këtë fazë, në theksojmë vetëm rolin vendimtar të Autoritetit Doganor në sistem. Të gjitha trupat e përfshira duhet të bashkëpunojnë ngushtë me doganat dhe anasjelltas.

3. Legjislacioni

Vendosja e një infrastrukture të përshtatshme dhe implementimi i draft-modelit kërkojnë zhvillimin dhe propozimin në vitet pasardhëse të masave ligjore komplekse. Masat mund të prekin rregullat e mëposhtme (lista):

- ligjin për mbrojtjen e konsumatorëve;
- kodin civil;
- akte ligjore të ndryshme, që lidhen me hedhjen në treg të produkteve, te tilla si: Standartizimi, Vlerësimi i Konformitetit (veçanërisht fusha e vlerësimit të konformitetit në vend është në fazën fillestare)
- aktet ligjore mbi produktet (grupimi progresiv me direktivat evropiane, veçanërisht për afrimi i Ri)
- rregullore të ministrive (ato mund të propozohen si kalimtare – masa të përkohshme ku të jenë me natyrë të detyrueshme vetëm për institucionet e vartësisë për të ndihmuar në implementimin e modelit)
- procedura jo të detyrueshme pune (udhëzues), disa janë përgatitur dhe të tjera duhet të zhvillohen gradualisht

III. IMPLEMENTIMI GRADUAL I MODELIT

1. Kohëzgjatja

Procesi për arritjen e **fazës finale** të draft-modelit do të marrë “kohë”, në varësi të mbështetjes politike dhe investimeve për të siguruar burimet e duhura, e të mjaftueshme (humane, teknike, operacionale, etj). Ne mendojmë se faza finale mund të arrihet nga 5 deri 8 vjet, duke patur parasysh se përpjekja do të jetë maksimale. Duhet marrë parasysh që zhvillimi i mbikqyrjes së tregut është një proces pambarim duke konsideruar se në cdo moment kemi një situatë të re në përputhje edhe me eksperiencat e zhvillimet e vendeve evropiane (psh: legjislative).

Si fazë finale të modelit, do të kuptojmë një fazë të tillë ku të gjitha strukturat kryesore të MT-se do të jenë ngritur tërësisht në bazë të kompletimit të kuadrit ligjor, kompetencat dhe përgjegjësitë do të jenë qartësuar në legjislacion, degët do të jenë vendosur në rajone dhe do të kryejnë punën e tyre sic përshkruhet në këtë raport. Nuk do të thotë në cdo rast se ata duhet të kenë të gjithë kompetencat dhe burimet/kapacitetet teknike në atë moment që të mbulojnë të gjithë sektorët (shih Aneks 3) që do të kenë nën varësi, sepse ky mund të jetë një “hap i madh”.

2. Politika Kombëtare për Mbrojtjen e Konsumatorëve

Mbikqyrja e tregut duhet të jetë pjesë perberese e Politikës Kombëtare për Mbrojtjen e Konsumatorëve. Implementimi i këtij draft-modeli është çështje ndër-ministore dhe duhet të mbështetet fort politikisht. Për të arritur fazën finale, sic përshkruhet në këtë dokument shumë masa dhe vendime duhet të merren në nivele të ndryshme. Pikat e takimit të detyrave të ndryshme, grupeve të punës dhe afateve duhet të kontrollohen në nivel qeveritar. Kjo është

arsyeja, pse draft-modeli dhe implementimi i sistemit të Mbikqyrjes së Tregut duhet të perfshihen si detyra në strategjine për konsumatorin dhe të behen te detyrueshme për administratën shqiptare.

Strategjia Kombëtare "Për Mbrojtjen e Konsumatorëve dhe Mbikqyrjen e Tregut" do të jetë për periudhën 2007-2013. DMT duhet të raportojë çdo vit në Këshillin Konsultativ mbi progresin e implementimit të modelit, propozimin e masave të tjera të nevojshme, etj. Sigurisht, çështjet urgjente duhet të zgjidhen menjëherë në nivelin perkates.

Detyra 1.

Zhvillimi i një Strategjie Kombëtare për Mbrojtjen e Konsumatorëve dhe Mbikqyrjen e Tregut (2007-2013); prezantimi i saj në Këshillin Konsultativ dhe më pas në Qeveri.

DMT

Detyra 2

Raporte progresive në Këshillin Konsultativ, Progresi i Implementimit të Strategjise Kombëtare per Mbrojtjen e Konsumatorëve dhe Mbikqyrjen e Tregut, përfshi modelin MT

DMT, i përvitshëm.

3. Mbështetja politike

E rëndësishme është të kuptohet, që mbikqyrja e tregut është një aktivitet i cili bazohet në idenë se industria është përgjegjëse për përputhjen e produktit me kërkesat thelbësore dhe se sistemi evropian bazohet në besimin ndaj industrisë. Prandaj mbikqyrja e tregut duhet të marre masa, që industria t'i ndjek këto kërkesa.

Fokusi i mbikqyrjes së tregut nuk është vetëm kontrolli i sigurisë ndaj produktit nga autoritetet shtetërore por gjithashtu edhe ndaj përgjegjësisë së biznesit psh shpërndarëse/furnizuesve u kërkohet të kryejnë masat e tyre përfshi testimin dhe kontrollin rreth produkteve që ata hedhin në treg dhe në këtë mënyrë t'i japin atyre avantazhin konkurrues.

Për ta bërë shoqërinë të pranojë një koncept të tillë dhe veçanërisht të ndjek rregulla të tilla kërkohet një mbështetje e vazhdueshme politike. Per me teper, autoritetet duhet të zhvillojnë një dialog te vazhdueshem me operatorët ekonomikë dhe organizatat e biznesit për të qënë efektiv në zbatimin e këtyre përgjegjësive.

4. Legjislacioni per mbrojtjen e konsumatorëve dhe mbikqyrjen e tregut

Mbikqyrja e tregut duhet të mbulojë ne menyre efektive gjithë gamën e produkteve (përfshi edhe shërbimet) veçanërisht ato që paraqesin rrezikshmëri të lartë dhe mund te dëmtojnë konsumatorët psh dëmtimet, shëndeti dhe jeta, cilësia, ato që çënojnë interesat ekonomikë, etj; ose kur ndërhyrja është thelbësore për kushte të barabarta dhe të ndershme për bizneset (marka tregtare), ose kur faktorët mjedisor mund të kenë interesa të fortë (taksa të ndryshme për karburantët, ekologjia, etj).

Ndërkohë ekspertet theksojnë se objektivi është që legjislacioni kombëtar duhet të përputhet plotësisht me direktivat evropiane të produkteve (direktivat individuale). DMT duhet të përfshihet në mënyrë aktive në proceset ligjore si palë e interesuar dhe aty ku e shikon të përshtatshme të përgatisë vetë draft-ligje mbi produktet. Legjislacioni kombëtar sektorial duhet të ndajë shumë qartë cilat inspektoriate do të marrin rolin e mbikqyrjes së tregut. Më tej, këto inspektoriate duhet të marrin burime dhe fuqi (zyrtare) për të vepruar kur produktet mosperputhes do të gjenden/kapen në tregun shqiptar.

Detyra 3

*Te ndjeke me kujdes objektivat e planifikuara nga qeveria sipas planit kombëtar të përafrimit me acquis. Te jete pjesëmarrës në diskutimet brenda e jashtë-ministrorë mbi draftin, duke u përqëndruar në faktet që qartësojnë përgjegjësitë e autoriteteve të mbikqyrjes së tregut të vendosura në çdo ligj që i korrespondon modelit.
SPMK, vazhdimisht*

Detyra 4

*Zbatimi i ligjit për mbrojtjen e konsumatorit do të kompletohet nëpërmjet amendimit të ligjit në fjalë. Analiza të detajuara dhe të bazuara në fakte mbi këtë çështje janë bërë nën Programin CARDS 2003. Çështja është diskutuar gjithashtu edhe më tej në këtë dokument.
Ministria që mbulon tregtinë, DMT
Amendimi i ligjit mbi mbrojtjen e konsumatorëve 2007.*

Detyra 5

*Sipas planit të përafrimit të legjislacionit me acquis, Ministria e Ekonomisë, Tregtisë dhe Energjetikës është e ngarkuar të zhvillojë projektvendimin mbi kërkesat thelbësore dhe vlerësimin e konformitetit të lodrave.
DMT*

Detyra 6

*Sipas planit të përafrimit të legjislacionit me acquis, Ministria e Ekonomisë, Tregtisë dhe Energjetikës është e ngarkuar të zhvillojë projektvendimin mbi kërkesat thelbësore dhe vlerësimin e konformitetit të Eneve të thjeshta nën presion. Gjithashtu do të përgatitet dhe komentari përkatës.
DMT*

Detyra 7

*Sipas planit të përafrimit të legjislacionit me acquis, Ministria e Ekonomisë, Tregtisë dhe Energjetikës është e ngarkuar të zhvillojë projektvendimin mbi kërkesat thelbësore dhe vlerësimin e konformitetit të Paisjeve nën presion. Gjithashtu do të përgatitet dhe komentari përkatës.
DMT*

Nuk është e lehtë për stafet (e ministrive, autoriteteve të MT, atyre të para-kontrollit të tregut) të kuptojnë menjëherë të gjithë kompleksitetin e parimeve evropiane si dhe harmonizimin e ligjeve kombëtare me ato BE-se dhe implementimin e tyre. Kjo çështje është trajtuar në pjesën e cila flet mbi trajnimet e këtyre stafëve (shih me poshtë). DMT duhet të zhvillojë procedura pune dhe udhëzime, të cilat duhet të ndihmojnë efektivisht inspektorët përkatës në zbatimin e ligjit.

5. Infrastruktura e Mbikqyrjes së Tregut

Modeli i strukturës së mbikqyrjes së tregut është përshkruar në Aneks 1. Këtu theksohet roli i trupave koordinues-monitorues, të cilët duhet të kenë rol me të fortë ekzekutiv sesa kanë aktualisht.

DMT duhet vazhdimisht të vëzhgojë situatën mbi kryerjen e mbikqyrjes së tregut në vend, veçanërisht:

- Listën e aktorëve të përfshirë (autoritetet e mbikqyrjes së tregut) dhe fushën e aktiviteteve të tyre;
- Orientimet bazë të sistemit (horizontal/sectorial/kombëtar/rajonar/lokal);
- Fuqinë (kontrollin e ndërmarrjeve, sistemin e inspektimit, marrjen e mostrave, gjrobat, etj);
- Mënyrën e përfshirjes në sistemin/et kombëtar të informacionit dhe bashkëpunimin kombëtar/ndërkombëtar, etj.

DMT duhet të jetë aktive dhe të ndihmojë autoritetet e MT-se të zgjidhin situatat, në rastet kur:

- Fusha të reja duhet të mbulohen;
- Nevoja të reja organizative (veçanërisht – sistemi sipas draft-modelit duhet të mbulojë çdo sektor të ri në të ardhmen);
- Nevoja për ndryshime të bazës ligjore;
- Nevoja për ndryshime në strukturë;
- Prioritetet, etj.

Roli i ardhshëm i DMT për zgjidhjen e ankesave të konsumatorëve jashtë gjyqësorit duhet të fillojë.

6. Mjedisi Teknik

Mjedisi teknik i inspektoriateve është padyshim një çështje tjetër kryesore, e lidhur sidomos me aspektin financiar. Inspektoriatet dhe deget e tyre duhet të jenë të pajisura me teknologji bashkëkohore (PC, IT, etj). Burimet financiare duhet të jenë të konsiderueshme për të mbuluar kostot për udhetime, etj (përfshi motorizimin e degeve rajonale, etj) Marrëdhëniet e vendosura dhe varesia me buxhetin e shtetit duhet të zgjidhet në lidhje me pagesat, honoraret, gjrobat, disa të ardhura dytesore, etj.

Problemi i veçantë është se ka pak (për të mos thënë që nuk ka) paisje testuese. Mesa duket, shumica e inspektimeve në vitet që do të vijne, do të jenë kontrollet administrative (deklarata e konformitetit, etiketimi, dokumentat teknike, deklaratimet doganore etj). Por megjithatë, duhen

gjendur mundesite per te zgjidhur problemin, se ku dhe si do te testohen mostrat e produkteve te cilat jane te dyshimta si te rrezikshme.

Perpjekjet e ministrise, DMT dhe autoritetet e tjera te Mbikqyrjes se Tregut duhet te perqendrohen ne:

- Perdorimin (ndonese rralle) te **paleve te treta testuese**: Instituteve kerkimore, laboratoreve te inspektoriatit sanitar, etj. – nepermjet memorandumeve te bashkepunimit, kontratave ad – hoc, etj. Te mbeshtetet kryesisht ngritja dhe dizenjimi i strukturave te vleresimit te konformitetit dhe te perdoren per testim.
- Perfshirjen ne nje inspektoriat te vetem /multi sektorial/ te cdo subjekti te cilet tashme zoterojne paisje testuese (nje inspektoriat sektorial, institute kerkimor) dhe te fillojne zhvillimin e **historikut te tyre teknik e testues si dhe lehtesirat qe do vijne prej tyre**.
- Konsiderimin e nje zgjidhje sistematike por shume te kushtueshem: Investimin kryesor ne zhvillimin e nje “shtepie laboratorike qendrore dhe testimi teknik”, e cila duhet te zhvillohet gradualisht ne dhjetra laboratore dhe zyra certifikimi e testimi, secila prej te cilave do te bej perpjekje per te arritur statusin e akreditimit, dhe ne teresi te mbuloje testimet dhe vleresimin e konformitetit te sektoreve te ndryshem industrial (paisjet elektrike, makinerite, produktet kimike, kozmetike, produktet industriale ndricuese - lodrat, tekstilet, kepuccet etj). “Shtepia” duhet te siguroje sherbime testimi dhe vleresimi te konformitetit ne lidhje me para hedhjen ne treg dhe pas hedhjes ne treg, sigurine ne pune etj. Nje investim i tille mund te behet vetem me nje mbeshtetje te gjere te shtetit, programeve te BE-se, ndoshta marreveshjeve bilaterale (US) dhe mbeshtetjes se biznesit.

IV. Metodologjia, Praktikrat dhe operimi i Strukturave te mbikqyrjes se tregut

1. Metodologjia dhe Planifikimi

Strukturat e kontrollit te tregut duhet te zhvillojne plane dhe metoda pune te mbeshtetura nga DMT dhe ministrite e tjera te linjes, duke konsideruar modelin e perzgjedhur te meposhtem:

Natyrisht implementimi i modelit dhe i arritjes se “objektivave te kesaj faze” do te jete nje rruge e gjate, vecanerisht nese do te mbuloje shume sektore te ndryshem. **Planifikimi dhe zgjedhjet e prioriteteve** duhet te bazohen ne eksperiencen e fituar gradualisht (produktet qe ndodhen ne tregun shqiptar dhe problemet qe ata shfaqin duhet te jene ceshtjet e para qe strukturat e MT duhet te konsiderojne). C’ka nenkupton se pika e nisjes duhet te jete vleresimi i nevojave te mbikqyrjes se tregut ne nivel kombetare. Per shembull, ne qofte se disa produkte shkaktojne shume probleme (aksidente/ rreziqe), burimet duhet te fokusohen ne ndertimin e nje sistemi per mbikqyrjen e tregut per produkte te tilla. Me tej, ne Shqiperi nje grup i vecante konsumatoresh mund te jete me shume i rrezikuar se te tjeret, si femijet dhe te moshuarit. Demografiket jane nje element tjetër shtese qe duhet marre parasysh kur vendosen prioritetet per te ardhmen ne mbikqyrje.

DMT duhet te jete aktive dhe te luaj me sukses rolin e saj nder sektorial dhe te pergjithshem, si dhe te adoptoje e propozoje masa te cilat do te cojne ne percaktimin e prioriteteve kombetare. Çdo strukture e mbikqyres se tregut do te procedoje me te njejtin model brenda fushes se tij te pergjegjesive.

Detyre 8

DMT do te zhvilloje se bashku me strukturat e tjera ekzistuese te mbikqyrjes se tregut dhe OJF-te plane pune per bashkepunim me strukturat perkatese (zyrat e statistikave, Ministrine e Shendetesise , etj), te cilat jane ne gjendje te vleresojne cilat produkte shkaktojne me shume probleme dhe aksidente etj. Vecanerisht, kur perdoren ne kohen e lire, ne shtepi etj Nje raport duhet te zhvillohet mbi rezultatet (zhvillimi i nje plani; rezultatet e planit).

DMT, autoritetet ekzistuese te MT-se, OJF per mbrojtjen e konsumatoreve; 2008

Cdo autoritet i MT-se duhet te zhvilloje punen e saj ne baze te nje plani sistematik; planet baze te sektoreve jane zakonisht nje vjecare (megjithate, per disa veprime monitoruese do te jete e nevojshme zhvillimi i planeve shumevjecare). Plane te vecanta, perfshire metodologjine duhet te zhvillohen per cdo fushëveprimi (kontroll, monitorim), duke mbuluar ndermjet te tjerave format e kontrollit qe duhen perdorur, vleresimin e nevojave, kerkesat ligjore qe duhen kontrolluar, procedurat e vleresimit te rrezikshmerise, afatin, zgjedhjen e zones, zgjedhjen e tregtareve, planifikimet e biznesit, etj. Koordinimi i aktiviteteve me strukturat e tjera te MT eshte mjaft i rendesishem.

Planifikimi i **aktiviteteve te inspektimit** duhet te konsideroje perdorimin e:

- Kontrolleve te befasishme, te planifikuara dhe te rastesishme;
- Kontrolleve ne te gjithë zinxhirin furnizues;
- Metodave direkte dhe indirekte;
- Testimeve vizuale ;
- Testimeve te mostrave ;
- Kontrolleve te dokumentave; etj

Metodologjia e kontrollit dhe veprimet duhet te planifikohen e zbatohen, ne baze te informacionit te mbledhur si dhe duke marre parasysh p.sh:

- Planet vjetore qe marrin parasysh eksperiencen e meparshme, aksidentet dhe te dhenat e analizuara te incidenteve, etj;
- Vleresimin e ketyre planeve vjetore;
- Vleresimin e rezultateve te testimeve te kryera;
- Kryerjen e vleresimit te rrezikshmerise se produkteve;
- Organizimin here pas here i seancave te degjimit apo shqyrtimit;
- Vendimet apo reagimet ne lidhje me zbulimin e produkteve te rrezikshme, duhet te merren shpejt, perfshire ketu edhe vendimet per heqjen nga tregu te tyre;
- Dhenien e informacionit ne lidhje me vendimet e marra per produktet e rrezikshme, konsumatoreve dhe strukturave perkatese;
- Regjistrimin dhe vleresimin e ankesave te konsumatoreve dhe konkurrenteve.

Detyra 9

Cdo strukture e MT-se duhet te zhvilloje raporte vjetore te pervitshme; Raportet vjetore do te mblidhen nga DMT per te gjitha sektoret perfshire dhe ushqimet, te cilet duhet te pergatisin informacione vjetore per Keshillin Konsultativ (ose per Qeverine) ne kuader te implementimit te Strategjise se Mbrojtjes se Konsumatoreve dhe Mbikqyrjes se Tregut, si dhe fazes se implementimit te Modelit te Mbikqyrjes se Tregut.

Te gjitha autoritetet e MT-se, DMT-ja çdo vit

Ankesat nga konsumatorët dhe konkurrentët duhet te njihen si burim informacioni per veprime te metejshme. Formati i ankesave te konsumatorit eshte tashme ne rrugen e pershtatjes per vendin tone dhe me pas do te shperndahet gjeresisht ne te gjitha strukturat, konsumatorët, shoqatat e tyre si dhe ne shoqatat e biznesit. Te gjitha autoritetet e MT-se duhet te sigurojne keshillim dhe te vleresojne eksperiencat. Informacioni i plote mblidhet ne DMT.

Detyra 10

DMT-ja duhet te mbledh dhe te pergatise raportin permbledhes te pergjigjjeve te formularit te ankesave te konsumatorit dhe gjithashtu te mbledh informacion mbi ankesat edhe nga burime te tjera (OJF, strukturat e MT, bashkite, etj.) Ankesat duhet te vleresohen dhe ne perfundim te merren ose propozohen veprime dhe masa.

DMT, vjetore per here te pare ne 2008

2. Trajnim, edukim profesional

Zhvillimi i trajnimeve sistematike dhe edukimit profesional te stafit duhet te jete prioritet i cdo strukture te MT, mbeshtetur nga DMT -ja dhe ministrite e linjes me synim kryerjen dhe rritjen e kompetencave teknike dhe integritet profesional te personelit te tyre.

DMT duhet te asistojë dhe zhvillojë programe trajnimi lidhur me teorine dhe praktiken e mbrojtjes se konsumatoreve dhe fushave te tjera te lidhura me te, psh:

- Element kryesor i trajnimit dhe edukimit profesional te cdo inspektori duhet te jete njohja e thelle e Kodi te Proçedurave Administrative;
- Trajnim per ligjin e mbrojtjes se konsumatorit, Kodin Civil, ligjet e sigurise se produkteve specifike, parimet e ligjeve te BE-se, marken e konformitetit, vleresimin e konformitetit (perfshire ligjet e produkteve) dhe direktivat evropiane;
- Zbatime praktike te politikës se konsumatorit;
- Monitorimi i sigurise se produkteve, vleresimi i rrezikshmerise dhe procedurat e vleresimit;
- Kryerja e praktikave te mbikqyrjes se tregut, perfshire, menyren e organizimit te inspektiveve te njekohshme te produkteve te zgjedhura, shkembim eksperience, metodat dhe organizimi i kontroleve ne treg etj;
- Kryerja e testeve te laboratorit;
- Dhenia e informacionit konsumatoreve dhe operatoreve te biznesit;
- Rritja e nivelit te ndergjegjesimit te konsumatorit;

- Zhvillim kombetar i sistemeve te standartizimit, vleresimit te konformitetit dhe akreditimit; etj

Çdo strukture e MT duhet te zhvilloje programe sistematike te nendegeve (krahasimet me sisteme te tjera te mbikqyrjes se tregut ne vendet e tjera fqinje dhe ndermjet sektoreve).

Modeli mbeshtetet dhe kontrollohet nga DMT.

Detyra 11

Çdo strukture e MT duhet te zhvilloje skema sistematike te trajnimit dhe rritjes se kompetencave te stafit.

Pergjegjesite dhe mbeshtetja e administrates shteterore: DMT per sektoret jo ushqimor ne pergjithesi, ne lidhje me sektoret perkates te strukturave te MT te; Projekte te BE-se mund te ndihmojne ne zhvillimin e trajnimeve te tilla dhe skemave te edukimit profesional.

Detyre e vazhdueshme, kontrole vjetore nga DMT.

Detyra 12

Udhezues mbi “Parimet kryesore te kryerjes se praktikave te MT” perfshire ketu njohjen e Kodit te Procedurave Administrative dhe zhvillimin e formulareve model per punen ne terren te inspektoreve (format model per protokollin e kontrolleve, format model per gjobat, etj). Udhezuesi do te ofroje modele per strukturat e sapo krijuara dhe pa eksperience ne zhvillimin e dokumenteve te tilla.

DMT, ne bashkepunim me inspektoriatet aktive. Plan: 2008-2009

3. Praktika te tjera te Mbikqyrjes se Tregut

DMT mbledh vazhdimisht informacion rreth produkteve te konsumatoreve qe shkaktojne probleme ne treg ne menyre qe te mbeshtese punen e strukturave perkatese te mbikqyrjes se tregut dhe te vendose prioritete kombetar brenda sektoreve te ndryshem. Per te arritur kete:

- Vleresojne informacionin e plote te raporteve vjetore te mbledhur nga te gjitha strukturat e MT;
- Perdorin sistemin e mbledhjes se ankesave dhe vleresojne te dhenat statistikore;
- Kerkojne mundesi per te promovuar ose/dhe krijuar raporte mbi aksidentet ne nivel kombetar dhe sistemin e statistikave te aksidentit;
- Ja bejne te njohur sistemet e raportimit Komisionit Evropian (Procedurave te kushteve mbrojtese dhe sistemit RAPEX, ose RASFF);
- Mbledhin sistematikisht informacion nga te gjitha strukturat e MT-se me ndihmen e formularit te te dhenave per strukturat e MT.

Perballimi me inspektime te nderlikuara ne terren dhe te gjitha ceshtjet perkatese (duke ndjekur metodologjine, planet, njohuri te thella te ligjeve, etj.) kerkojne eksperience te gjate dhe praktike; sigurisht do te kete pak eksperte te tille ne Shqiperi, por ata duhet te pergatiten sistematikisht. Per te fituar aftesi praktike dhe eksperience, rekomandohen te zbatohen projekte pilot ne fushat ku ekzistojne ligjet e sigurise se produkteve.

Detyra 13

Aty ku nje pjese e legjislacionit sektorial eshte transpozuar ne menyren e duhur ne legjislacionin kombetar, ekziston mundesia dhe mbeshtetja, fillimisht ne shkalle te ulet me projekte te mbikqyrjes se tregut se bashku me ministrite/inspektoriatet te cilat kane marre nje pergjegjesi sektoriale per mbikqyrjen e tregut. Materialet e zhvilluara nga Projektet CARDS mund te perdoren per te mbeshtetur kryerjen e tyre; Fazat e pergatitjes dhe vleresimit te cdo veprimi mund te asistohen nga nje ekspert nderkombetar afatshkurter nen projektin qe eshte ne vazhdim ose projekte te tjera.

DMT me ministrite perkatese dhe strukturat e MT-se

2008- nje veprim

2009- dy veprime(te pakten)

Aspekt i rendesishem i kryerjes se MT eshte pershtatshmeria e masave; megjithate terheqja e produkteve nga tregu eshte nje mase, e cila duhet te merret ne raste te argumentuara. Per raste te tilla, strukturat Evropiane zhvillojne procedura per te ndihmuar biznesin te perballtet me keto raste. Strukturat e MT-se dhe shoqatat profesionale (Bashkimi i dhomave te Tregtise) duhet te ndjekin dokumentat Evropiane; rekomandohet zhvillimi i ketyre procedurave sipas kushteve te Shqiperise.

Detyra 14

Zhvillimi sipas kushteve te Shqiperise i udhezuesit per veprimet korrigjuese, perfshire ketu edhe terheqjen nga tregu;

- duke ndihmuar biznesin te mbroje konsumatorin nga produktet e pasigurta

DMT me asistence teknike te projektit CARDS, viti 2008

V Komunikimi, bashkepunimi dhe asistenca teknike

1. Strukturat e lidhura per fazen para hedhjes ne treg

Ne fazen para hedhjes te produkteve ne treg perfshihen disa struktura dhe subjekte me qellim sigurimin e sigurise dhe cilesise se produkteve ne treg dhe disa kushte te tjera. Ne procedurat perkatese perfshihen bashkerisht struktura shteterore, te pavaruar madje dhe struktura private. Shteti duhet te krijojte veçanerisht nje mjedis ligjor efektiv dhe skema te cilat duhet te veprojne efektivisht dhe ne perputhje me parimet Evropiane, aty ku eshte e pershtatshme.

Struktura te tilla si, vleresimi i konformitetit, standartet, metrologjia, akreditimi etj, te cilat jane pjese e sistemit te MT-se kane si objekt (direkt ose indirekt) konsumatorin. Si nje sistem qe krijon mjedisin per prodhuesit dhe tregtarin, ai duhet te garantoje sigurine e produkteve te hedhura ne treg dhe disa interesa ekonomike kryesore (pesha, masat) etj, pervec faktit qe zakonisht (me perjashtim te ushqimeve) ai nuk perfshin kontrollin e detyrueshem para hedhjes ne treg si dhe aprovimin e produkteve nga ndonje organ shteteror.

Zhvillimi i metejshe i skemave perkatese dhe i mbeshtetjes se organizatave eshte ceshtje e politikave dhe strategjive te tjera. DMT dhe te gjitha strukturat e tjera te MT duhet te bashkepunojne ngushte me struktura te tilla. Vecanerisht do te permendim ato me poshte:

Standartizimet jane identifikuar si metode e percaktimit te cilesise se pershtatshme dhe gjithashtu specifikimet e sigurise te korespondojne me konceptin e "sigurise" se produkteve nen direktiven e sigurise se pergjithshme te produkteve dhe direktivave te parafrimit te ri (kerkesat kryesore). Standartet jane perdorur cdo dite nga stafi i strukturave te MT-se dhe reagimi e bashkepunimi i ngushte eshte gjithashtu i nevojshem ne procesin e zhvillimit te standarteve kombetare, ne nivel Evropian dhe nderkombetar.

Testimet dhe certifikimet (vleresimi i konformitetit) luajne rol kryesor ne procesin e hedhjes ne treg te produkteve. Skemat e markimeve detyruese dhe vullnetare dhe deklarata e konformitetit qe shoqerojne produktin eshte nje udhezues per strukturat e MT per vleresimin, se cfare kerkesash ligjore dhe joligjore duhet te plotesoje produkti ose si jane permbushur ato. Kuptimi i ketyre skemave eshte gjithashtu i rendesishem, bashkepunimi i ngushte dhe marrja e mendimeve jane te nevojshme. Per me teper, kapaciteti teknik i shumices se strukturave te MT ne Shqiperi ne lidhje me kapacitetet laboratorike dhe testuese eshte dhe do te jete per nje kohe te gjate i ulet. E rendesishme eshte perdorimi i mjeteve te vleresimit te konformitetit te disponueshme ne vend, gjithashtu edhe per nevojat e strukturave te MT. Interes kryesor ka mbeshtetja e zhvillimit te infrastruktures se vleresimit te konformitetit, sistemit te akreditimit, rritjes se kapaciteteve te strukturave te vleresimit te konformitetit, cilesia e tyre, etj.

2. Koordinimi i aktiviteteve me dhe midis inspektoriateve, shkembimi i informacionit me te tjeret, sistemi i komunikimi dhe i marrjes se mendimit (feedback)

Shperndarja e informacionit eshte bazuar sa me shume qe ka qene e mundur ne perdorimin e IT. Ne cdo strukture te MT-se duhet te zhvillohen me transparence strukturat e raportimit brenda sherbimeve inspektuese, perfshire sistemin e zbatimit apo ndjekjes se raporteve. Cdo strukture e MT eshte pergjegjese per bashkepunimin me zbatuesit publik dhe autoritetet e policise, dhe per raportimin ne nivel kombetar brenda fushes se kompetencave perkatese. DMT duhet te mbaje pergjegjesi per raportimin ne nivel nderkombetar ne lidhje me mbikqyrjen e tregut. Gjithashtu, cdo autoritet MT duhet te shperndaje informacion te produktit ekzistues ne lidhje me problemet dhe rreziqet ne tregun Shqiptar. DMT vezhgon dhe mbeshtet kete proces dhe me kete ushtron presion mbi perpjekjet e ardhshme per krijimin e nje sistemi funksional per mbikqyrjen e tregut ne Shqiperi.

Autoritet e kontrollit te tregut pajisin DMT me raporte Vjetore, Raporte ne fushen e kontrolleve, kurdo qofshin mbaruar, Raporte monitorimi dhe planifikimi vjetor. Mbeshtetur ne kete informacion DMT harton raporte per Keshillin Konsultativ dhe/ose per Qeverine cdo vit, merr vendime dhe propozon masa strategjike ose masat e duhura per tu pershtatur ne nivele ministeriale dhe qeveritare.

Rastet e produkteve te rrezikshme ose te dyshuara si te rrezikshme duhet te raportohen ne DMT duke perfshire ne te masat dhe veprimet e marra. Kjo nuk do te thote se DMT miraton keto masa- keto jane kompetence e autoriteteve te MT. Sistem i vecante informacioni per produkte te tilla duhet krijuar. Duhet te pergatitet ne bashkepunim me Sistemin European (Rapex). Sistemi i

shkembimit te informacionit per sektorin e ushqimeve eshte i ndertuar vecmas, nen Agjensine Kombetare te Ushqimit; por te gjitha raportet dhe planifikimi i mundesohen DMT.

DMT mund te krijojte sisteme sektoriale, kombetare te realizueshme per te mbledhur informacion per produkte, sistem ky, kompleks si RAPEX, e cila lidhet vetem me produktin e rrezikshem. Ky sistem i gjere mund te sherbeje per mbledhjen e informacionit dhe ankesave nga industria dhe konsumatori. Gjithashtu, ky informacion duhet te mblidhet brenda cdo ministrie/ inspektoriatit pergjegjes per produkte te caktuara dhe mund te jete i leverdisshem per zhvillimin e sistemit kombetar. Shkembimi i rregullt i informacionit brenda nje rrjeti mes strukturave publike per mbikqyrjen e tregut eshte me rendesi per ngritjen e nje strukture per funksionimin e drejte te nje mbikqyrje te tregut

Detyra 15

Zhvillimi i sistemit IT te informacionit. Duhet te perfshihet ne menyre te vecante informacioni per sistemin RAPEX. Detyra duhet te saktosohet me tej, duke marre parasysh eksperiencen e fituar dhe nevojat e deritanishme.

DMT, 2009-2011

Memorandumi i bashkepunimit duhet te perfundohet dhe nenshkruhet mes DMT dhe Inspektoriateve, Doganave, disa komunave dhe autoriteteve vendase per te mbeshtetur kete bashkepunim (keshillimin e konsumatorit, vleresimin e problemeve rajonale lidhur me mbrojtjen e konsumatorit, sigurine e mallrave, cilesine dhe vlefshmerine e sherbimeve etj.)

Theksojme rolin e madh te Autoritetit te Doganave ne sistem. Te gjitha grupet e perfshira duhet te bashkepunojne ngushte me Doganat dhe anasjelltas.

Informimi i industrise dhe operatoreve ekonomike eshte prioritet i autoriteteve te MT dhe ministrive te linjes e qeverise ne pergjithesi. Kontrolli i mallrave ne treg eshte masa e fundit e aktiviteteve te mbikqyrjes dhe me kushtueshmja. Me shume energji dhe kapacitet eshte i nevojsheme te kushtohet ne masat parandaluese per te trajnuar dhe arsimuar profesionalisht bizneset qe te rrisin komptencat teknike te industrise, qe te mbeshtesin skemat e kontrollit te cilesise dhe manaxhimit, te rrisin njohurite rreth rregullimeve kombetare dhe, markes CE, etj.

DMT dhe strukturat e mbikqyrjes se tregut duhet te jete ne kontakte te rregullta me shoqatat profesionale dhe me sipermarres te vecante, manaxhere etj. Parimet e perafritimit Evropian te sistemit te MT ne Shqiperi duhet te shtjellohen dhe te zbatohen ne cdo rast, psh. ne Panaiet e Tregtise. Fletepalosjet te lidhura me biznesin mund te pergatiten, etj.

Informimi i konsumatorit eshte aktiviteti me i sofistikuar dhe i nderlikuar i skemave te mbrojtjes se konsumatorit. Edukimi dhe informimi i konsumatorit eshte menyra me e mire e te mesuarit. Konsumatorët e informuar mund te mbrojne veten e tyre mire, c'ka ndihmon ne zbatimin e ligjeve dhe mbikqyrjen e tregut. Fushata te vecanta mund te hartohen ne nivel DMT qe lidhen me ngritjen e sistemit te mbikqyrjes se tregut shqiptar. Mbeshtetur ne permbajtjen e tij, DMT mund te nise punen me fushata informimi dhe permiresimin e njohurive kombetare te kerkesave Evropiane (ndersa legjislacioni kombetar dhe vleresimi i pershtatjes se infrastruktures do ndertohet hap pas hapi).

3. Marredheniet nderkombetare, bashkepunimi dhe shkembimi i informacionit

Asistenca teknike (BE dhe programet dypaleshe) eshte dhe do kerkohet e sigurohet me qellim ngritjen dhe zhvillimin e infrastruktures, rritur kompetencat e autoriteteve te MT ne te gjitha fushat perkatese, per te ndjekur etapat etj

Tjeter objektiv i rendesishem eshte rritja e aftesise dhe gatishmerise se autoriteteve te MT dhe DMT ne mbledhjen dhe sigurimin e informacionit dhe te dhenave te besueshme per sistemet nderkombetare te shkembimit te informacionit. (RAPEX, RASFF – Sistemet e shkembimit te shpejte te informacionit).

Mendohet dhe eshte shume e rekomandueshme qe projektet e reja Evropiane te mbeshtesin zbatimin e modelit. Autoritet shqiptare jane te keshilluara te kerkojne marredhenie bilaterale dhe asistence teknike nga projektet Evropiane per kete proces.

VI. KONKLUSIONE

Ekspertet e projektit ne bashkepunim te ngushte me DMT jane perpjekur te propozojne nje model mbikqyrje tregu qe kur te perfundoje dhe zbatohet te plotesoje kerkesat e Bashkimit Evropian dhe te mund te jete efektiv dhe ekonomik sa me shume te jete e mundur. Jane disa mundesi te sugjeruara, zgjedhja finale duhet te behet nga autoritet Shqiptare.

Procesi i arritjes se etapes finale te modelit do kerkoje 5 deri ne 8 vjet, kur te gjitha autoritetet e MT do jene te ngritura perfundimisht ne baze te ligjit, kompetencat dhe pergjegjesite do jene te percaktuara qarte ne ligj, deget do jene te ngritura ne rrethe dhe do kryejne punen e tyre ashtu sic eshte pershkruar me kete material.

Objektivi i ketij materiali, sidoqofte eshte te mbeshtesi fillimin e menjehershem te aktiviteve te mbikqyrjes se tregut. Prandaj disa hapa jane propozuar ketu, per te arritur ne menyre graduale etapan finale dhe se si te behet mbikqyrja e tregut ne kete periudhe tranzicioni. Eshte shume e rendesishme qe DMT dhe strukturat ekzistuese te kontrollit te tregut te perpiqen te ndjekin menjehere rekomandimet e ketij materiali kur strukturat e reja e MT-se do te ngrihet.

Mendohet dhe eshte shume e keshillueshme, qe projektet e reja Evropiane te mund te mbeshtesin zbatimin e modelit te MT. Autoritet Shqiptare duhet te kerkojne marredhenie dypaleshe dhe asistence teknike per te ndihmuar procesin e zbatimit.

***

SHTOJCE 1 - Modeli i Sistemit te Mbikqyrjes se Tregut per Shqiperine

“Nje Inspektoriat i Pergjithshem per produktet e konsumatorëve dhe jo te tilla”.

Te gjitha pergjegjesite per mbikqyrjen e tregut te produkteve jo ushqimore (perfshire produktet e konsumatoreve dhe jo te tilla), te cilat jane nen pergjegjesine e METE-s do jene te perqendruar ne nje inspektoriat te pergjithshem. Ky sistem do te siguroje:

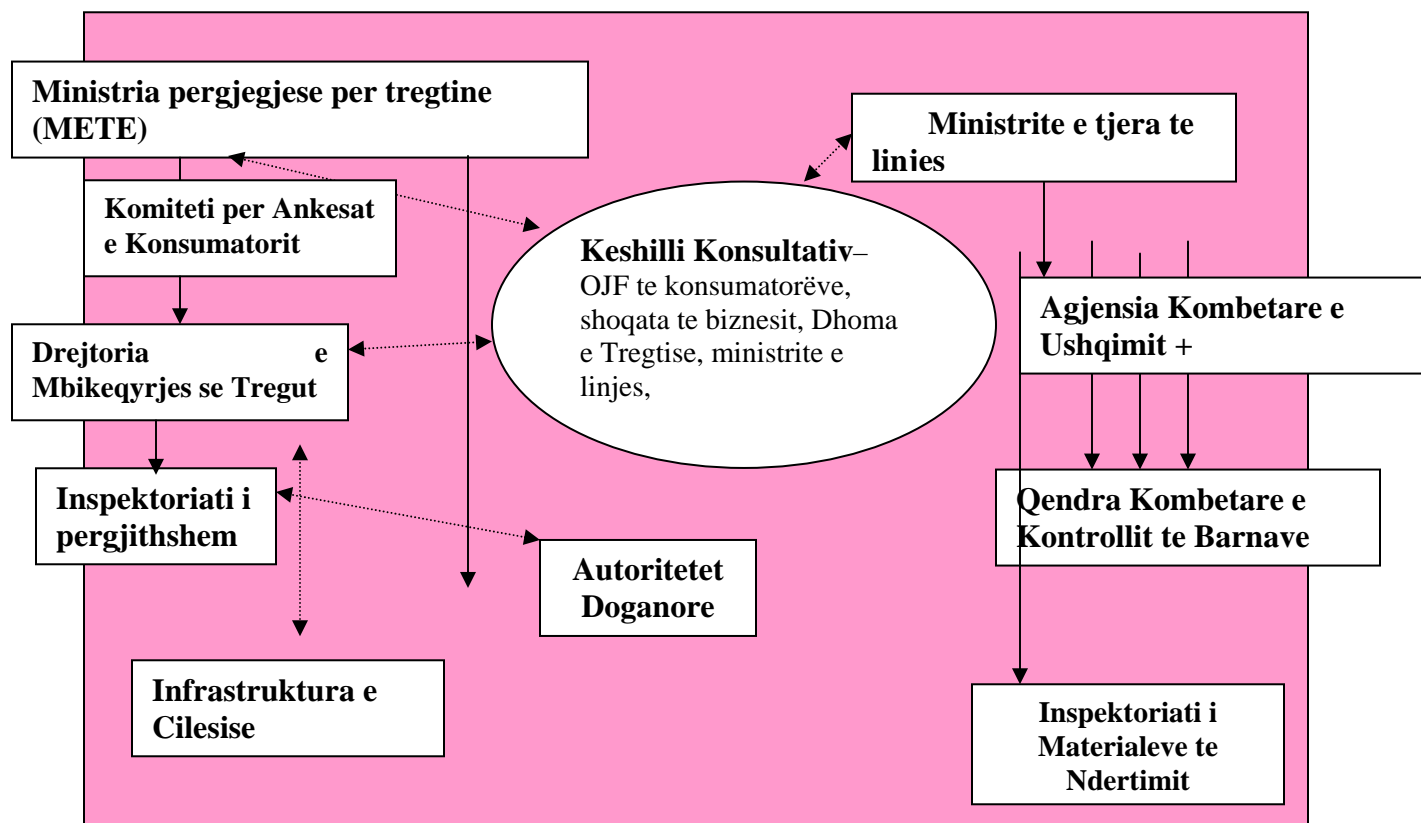
1. Mbulim te qarte (transparent) per te gjitha fushat;
2. Centralizim te forte, shpenzime te vogla administrative, efektiv, sistem ekonomik ne vend te ekzistences se dhjetra inspektoriave te vegjel, secili e specializuar per vetem nje sektor, vetem nje inspektoriat i pergjithshem do krijohet;
3. Lehtesi per koordinimin dhe shkembimin e informacionit;
4. Lehtesi ne kryerjen e mbikqyrjes se tregut te produkteve e cila mund te mbulohet nga disa ligje (psh pajisja shtepiake mikser eshte e mbuluar nga rregullime ne makineri, pajisje elektrike, pajtuesmeria elektro-magnetike etj.);

Ky inspektoriat i pergjithshem, do te mbuloje gradualisht si rezultat i transpozimit te direktivave evropiane te New dhe Old Approach, te gjithë sektoret e tjere si: makinerite, lojrat, ashensoret, kimikatet etj, dhe shume te tjera. Integrimi i disa institucioneve te tjera plotesisht ose pjeserisht mund te merren parasysh; psh. Instituti i Industrise se Lehte.

Ministrisa e Ekonomise, Tregtise dhe Energjetikes rekomandohet te mbikqyre Inspektoriatin e pergjithshem. Ne te njejten kohe, trajtimi i ankesave te konsumatorit dhe shkeljet e dispozitave te ligjit per mbrojtjen e konsumatorit do te kryehet nga DMT, i cili ka pergatitur te gjithë dokumentacionin e nevojshem per Komitetin vendimarrës per ankesat e konsumatorit.

Mbikqyrja per materialet e ndertimit parashikohet te vazhdoje te mbetet pergjegjesi e Inspektoriait te Ndertimit nen Ministrine e Puneve Publike, Transportit dhe Telekomunikacionit.

Diagrama e modelit te struktures se synuar

B Organizimi Rajonal

Struktura rajonale e inspektoriateve eshte nje aspekt tjetër vendimtar i funksionimit efektiv te autoriteteve te MT. Ne te njejten kohe, kosto e struktures duhet te jete sa me ekonomike.

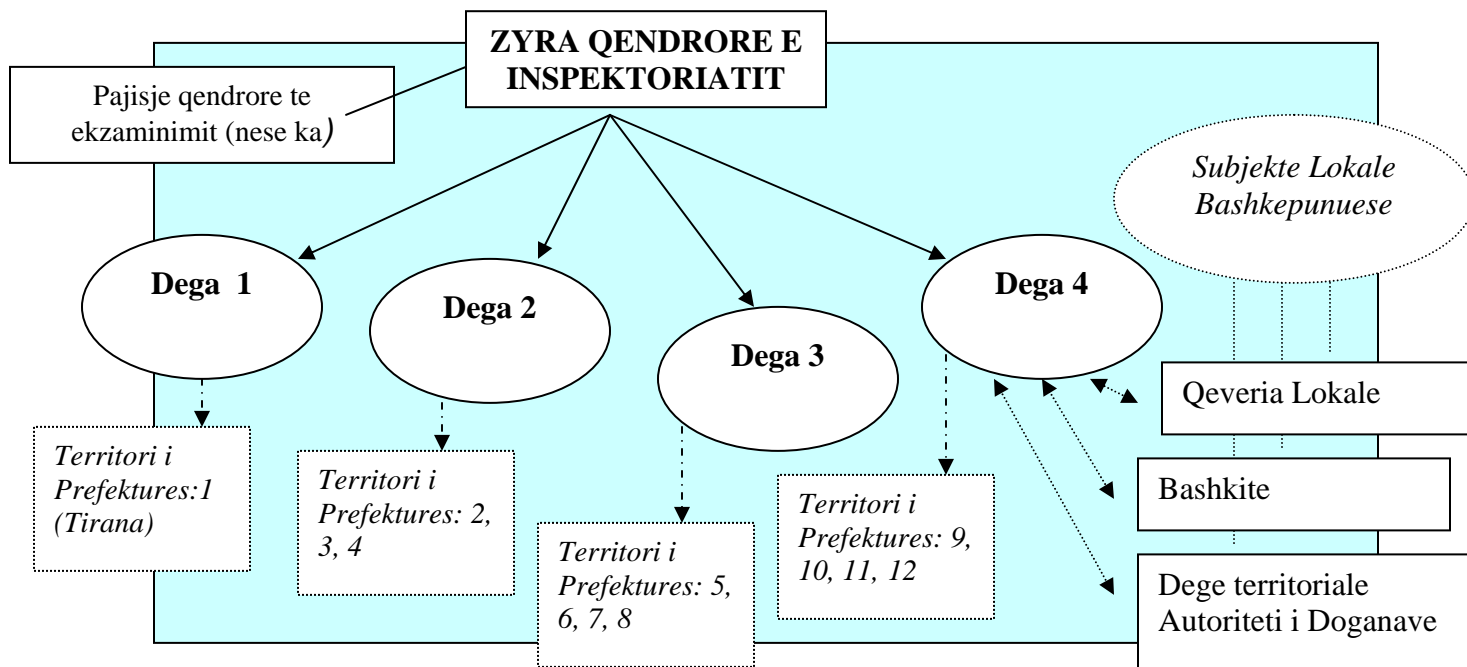
Inspektorati si organ ekzekutiv

Inspektorati do te jete nje organ EKZEKUTIV shume i centralizuar, me dege ne rajone, me inspektoret e vet si punonjes (ne dege); Ne ketë rast rekomandohet qe secili Inspektorati te kete nga 4 dege neper rajone: nje ne prefekturen e Tiranës dhe 3 ne rajone, secila te mbuloje 3-4 prefektura.

Keto dege rajonale mund te kene disa zyra te tjera (nen-dege) ne pjesen tjetër te prefekturave (psh, ne disa bashki). Por kjo nuk eshte domosdoshmerisht e nevojshme. (Shenim: per me teper, ketu mund te perdoret puna “nga qendra”, si kerkese baze stafi duhet te jete “I profilizuar me fushen”, dhe ata mund te mos jene domosdoshmerisht ne kontakte ditore me zyren e deges).

Presupozohet se si fillim, degët mund të kenë grupe prej 2-4 personash secila, megjithatë numri mund të rritet në mënyrë progresive brenda periudhës së arritjes së nivelit të synuar. **Inspektoriati e Mbikqyrjes së Tregut kryesore** mund që të fillojnë punë në rajone me secili me të pakten 10 persona .

Diagrama e strukturës së mundshme territoriale të një inspektoriati

SHTOJCE 2: Lista treguese e sektoreve te ndryshem qe duhet (gradualisht!) te kontrollohet nga inspektoriat i MT

Sektoret	Inspektoriatet “Kryesore” te MT	Inspektoriate sektoriale Potenciale te vecanta
Siguria e produkteve te pergjithshme	X	
Makineri	X	
Ashensore	X	
Pajisje nenpresion	X	
Boliere	X	
Pajisje gazi	X	
Tension i Ulet	X	
Perputhshmeria elektromanjetike	X	
Eksplozive	X	
Kabell	X	
Eficenca e energjise	X	
Perhapja e zhurmave		MMPU/Inspektoriat i Mjedisit
Instrumenta te matjes		Drejtoria e pergjithshme e Metrologjise
Mjete matese jo automatike		Drejtoria e pergjithshme e Metrologjise
Lodra	X	
Pajisje Radio dhe telefonike		X
Pajisje te mbrojtjes personale	X	
Pajisjet clodhese	X	Ministria e PPTT
Pajisje mjekesore		X
Produkte ndertimi	X	Ministria e PPTT/Insp. Ndertimit
Paketim	X	
Ekspllosive per perdorues civile	X	
Materialet ne kontakte me ushqimin		Ndoshta Autoriteti Kombetar i Ushqimit
Mjetet motorike, traktoret		Ministria e PPTT; MBUMK
Veshje / kepuce	X	
Imitimi i ushqimeve	X ?	
Metrologji	X ?	Drejtoria e pergjithshme e Metrologjise
Kimike		
• detergjent	X	
• kozmetike	X	
• produkte te rrezikshme	X	
• gaz	X	
Medikamentet		Qendra Kombetare e Kontrollit te Barnave
Sherbime	X	
Interesi ekonomik I konsumatoreve	X	
Ushqimi		Ndoshta Autoriteti Kombetar i Ushqimit (Inspektoriat i Ushqimit, Inspektoriat Veterinar, Inspektoriat Sanitar)

ANEKS 2

I. Lista e Direktivave Evropiane qe do te transpozohen ne akte nënligjore ne zbatim te ligjit te mbrojtjes se konsumatorëve

Viti 2008

1. Direktiva Evropiane 1997/7/ EC - Mbi respektimin e kontratave ne distance;
2. Direktiva Evropiane 90/314/EC- Mbi paketat e udhëtimit;
3. Direktiva Evropiane 85/577/EC- Respektimi i kontratave te negociuara larg qendrave te biznesi.;

Viti 2009

1. Direktiva Evropiane 94/47/EC – Mbi kontratat e përdorimit te sendeve te paluajtshme mbi bazën e afateve kohore;
2. Direktiva Evropiane 87/102/EEC- Mbi kreditë e konsumatorëve;
3. Direktiva Evropiane 98/7/EC/-Mbi kreditë e konsumatorëve;

Viti 2010

1. Direktiva Evropiane 98/27/EC - Mbi vendimet gjyqësore;
2. Direktiva Evropiane 2002/65/EC - Mbi marketingun ne distance te shërbimeve financiare;
3. Direktiva Evropiane 98/257/EC - Mbi mosmarrëveshjet jashtëgjyqësorit;
4. Direktiva Evropiane 2005/29/EC - Mbi praktikat e pandershme tregtare.

II. Lista e Direktivave Evropiane qe do transpozohen ne akte nënligjore për rregullat teknike ne zbatim te Ligjit “Për sigurinë e përgjithshme te produkteve, kërkesat thelbësore dhe vlerësimin e konformitetit te produkteve”

A. PËRAFRIMI I RI

Viti 2007

1. Direktiva Europiane 88/378/EEC –Per sigurine e lodrave

Viti 2008

1. Direktiva Europiane 87/404/EEC -Per enet e thjeshta nen presion
2. Direktiva Europiane 97/23/EC - Per pajisjet nen presion
3. Direktiva Evropiane 73/23/EEC – Për pajisjet e tensionit te ulet (Pajisjet 2006/95/EC Elektrike)
4. Direktiva Evropiane 89/336 – Për përputhshmërinë elektromagnetike.

5. Direktiva Evropiane 94/9/EC – Për pajisjet për atmosfera shpërthyesë.
6. Direktiva Evropiane 94/62/EC - Paketimi dhe paketimi i mbetjeve.
7. Direktiva Evropiane 96/57/EC – Për eficienten për energji për pajisjet frigoriferike.
8. Direktiva Evropiane 2000/55/EC –Për eficienten e energjisë për ndriçimin fluoeshent.
9. Direktiva Evropiane 92/75/EC – Për etiketimin e pajisjeve elektroshtëpiake
10. Direktiva Evropiane 95/16/EC – Për ashensorët.

Viti 2009

1. Direktiva Evropiane 98/37/EC – Për makineritë.
2. Direktiva Evropiane 89/686/EEC – Për pajisjet mbrojtëse vetjake
3. Direktiva Evropiane 90/396/EEC – Për pajisjet me gaz
4. Direktiva Evropiane 92/42/EC - Për kërkesat për efijence për bojlerët e rinj qe punojnë me gaz te lënget.

Viti 2010

1. Direktiva Evropiane 2000/9/EC -Për pajisjet kabllore për transport njerëzish.
2. Direktiva Evropiane 1999/36/EC -Për pajisjet e transportueshme nen presion.
3. Direktiva Evropiane 2002/96/EC -Per mbetjet e pajisjeve elektrike dhe elektronike

B. PËRAFRIMI I VJETËR

Viti 2008

1. Direktiva Evropiane 73/404/EEC, 73/405/EEC, 82/242/EEC, 82/243/EEC – Per detergjentet.

Viti 2009

1. Direktiva Evropiane 68/89 -Për klasifikimin e drurit te papërpunuar
2. Direktiva Evropiane 96/74/EEC, 97/73/EEC, 73/44/EEC -Për tekstilet
3. Direktiva Evropiane 94/11/EEC -Për këpucët
4. Direktiva Evropiane 64/493 -Për xhamin e kristalte

PJESA IV – Produktet farmaceutike

SITUATA AKTUALE NE SEKTORIN FARMACEUTIK

Sektori Farmaceutik ne Shqiperi eshte i privatizuar

Institucionet shtetore si Drejtoria farmaceutike ne Ministri te Shendetesise dhe Qendra Kombetare e Kontrollit te Barnave ne zbatim te politikave te zhvillimit te Qeverise, jane pergjegjese per sigurimin e ketije sherbimi per qytetaret.

Terheqja e barnave nga qytetaret Shqiptare, ne funksion te plesimit te nevojave te tyre shendetesore, kryhet vetem ne farmaci.

Prezenca e barnave ne tregun farmaceutik, sigurohet ne pjesen me te madhe nga Importi si dhe pjesa tjeter nga Prodhimi vendas.

Funksionimi i sherbimit farmaceutik eshte i rregulluar nepermjet ligjit Nr. 9223, date 25.11.2004 “*PER BARNAT DHE SHERBIMIN FARMACEUTIK*”,

Kontrolli i zbatimit te Ligjit ne lidhje me rregullat per fabrikimin, importin, eksportin, tregtimin, ruajtjen, shperndarjen, pershkrimin, perdorimin, kontrollin e cilesise dhe sigurise se efektit te deshiruar te nje bari, si dhe inspektimin e veprimtarive ne fushen farmaceutike, eshte kompetence e Qendres Kombetare te Kontrollit te barnave (Q.K.K.B)

Q.K.K.B. eshte nje institucion i varur nga Ministria e Shendetesise.

Organizimi dhe funksionimi i saje sigurohet nga sektoret e meposhtem

- 1 - Sektori i Regjistrimit
- 2 - Sektori i Analizave
- 3 - Sektori i Inspektimit
- 4 - Sektori i Ekonomi – Finances dhe Administrates

Sektori i Regjistrimit

Prane ketij sektori kryhet aplikimi dhe me pase regjistrimi i te gjithe barnave qe qarkullojne ne republiken e shqiperise.

Barnat regjistrohen me urdher te Ministrit te Shendetesise. Propozimi per regjistrim behet duke u bazuar ne vleresimin e specialisteve pas shqyrtimit te dosjeve, rezultatin e analizave laboratorike si dhe vleresimin e komisionit te nomeklatures se barnave.

Te gjithë barnat te cilet, plotesojne kriteret e parashikuara sipas ligjit dhe rregullores se miratuar pajisen me nje "Çertifikate Regjistrimi".Ky dokument identifikues i barit i cili eshte garant per cilesine dhe efektshmerine e barit te regjistruar, eshte i vleftshem per nje periudhe 5 vjecare.

Sektori i Analizave

Prane ketij sektori kryhen analizat nepermjet ushtrimit te metodave bashkekohore Fiziko – Kimike dhe Mikrobiologjike per te gjithë mostrat e paraqitura per regjistrim prane Sektorit te Regjistrimit.

Prane sektorit te analizave, kryhen ne menyre te vazhdueshme nepermjet sondazheve analiza, per barnat e regjistruara dhe qe qarkullojne ne treg duke rritur ne garancine per cilesine dhe sigurine e barnave qe qarkullojne ne tregun farmaceutik dhe perdoren nga qytetaret Shqiptare ne plotesim te nevojave te tyre shendetesore.

Sektori i Inspektimit

Nepermjet ketij sektori behet kontrolli i prodhimit vendas, importit, ruajtjes dhe shperndarjes se barnave.

Prane ketij sektori leshohet Leja e Importit te barnave (nje dokument zyrtar i vleshem per barnat qe do te importohen) ku respektivisht behet pershkrimi i detajuar per cdo bare te regjistruar, ne forme doze/paketim per cdo lot te shoqeruar, me daten e prodhimit dhe skadences .

Konform dokumentacionit original qe shoqeron barin respektivisht :

- 1 - Invoice (Fatura)
- 2 - Certifikate Origjine
- 3 - Certifikate Analize per cdo bar dhe per cdo lot te tij te leshuar nga Fabrika
- 4 - Packing List

dokumenta keto te rendesishme per verifikimin e origjines se barit sipas deklarimit ne dosjen e regjistrimit.

Inspektoret e QKKB, verifikojne me pergjegjesi medikamentet e zhdoganuara dhe sipas ligjit procedura vazhdon me dhenien e Lejes se perdorimit per barnat, per cdo lot si dhe me vendosjen e Pulles se Kontrollit te leshuar nga Q.K.K.B, nepermjet se ciles krahas sigurise per cilesine dhe origjinen e barit pasqyrohet edhe cmimi i shitjes se barit tek pacienti, duke shmangur edhe abuzimet e mundeshme.

Barnat per vete rendesine qe kane per jeten dhe shendetin e qytetareve trgtohen me cmime te kontrolluara nga shteti, sipas marzheve te tregtimit te miratuare me Vendim te Keshillit te Ministrave.

Procedurat e kontrollit dhe paisjes me leje perdorimi dhe pullen e kontrollit kryhen edhe per barnat e prodhuara nga fabrikuesit vendas.

Sektori i Ekonomi – Finances dhe Administrates

Eshte sektori mbeshtetes i ketij institucioni, nepermjet te cilit realizohen pagesat e punonjesve, mirembajtja dhe blerjet te ndyshme sipas dispozitave ligjore per nevojat e institucionit, pagesat e ndryshme per sherbimet qe kryhen prane QKKB, sipas tarifave te percaktuara paraprakisht

Vizioni, Prioritetet dhe Qellimet

Sektori farmaceutik per vete rendesine e sherbimit qe ofron ne sigurimin dhe permiresimin e jetes dhe shendetit te popullates, eshte ne prioritetet e Ministrise se Shendetesise.

Ne kuader te integritimit te shqiperise ne Bashkimin Europian eshte domosdoshme edhe ngritja e sherbimeve te ketij sektori ne nivelet e ofruara nga vendet e BE.

Prioritetet kryesore per periudhen 2007-2013 do te jene:

Prioritete baze do te jene Monitorimi i zbatimit te kritereve ligjore ne tre elementet kryesore te sistemit farmaceutik:

- Prodhimit te barnave nga fabrikuesit vendas
- Importit, ruajtjes dhe shperndarjes se barnave
- Sherbimit farmaceutik

Prodhimi i barnave nga fabrikuesit vendas

Te gjitha fabrikuesit e barnave ne Republiken e Shqiperise duhet te plotesojne standartet e prodhimit sipas ‘‘Praktikes se Prodhimit te Mire’’ GMP duke ju referuar direktivave te Keshillit te Europes dhe eksperiencave te aplikuara ne vendet e BE .

Importi, ruajtja dhe shperndarja e barnave.

Duke qene se pjesa me e madhe e barna qe nevojiten per qytetaret per gjate periudhes 2007 - 2013 do te vazhdoje te sigurohet nga importi i tyre, Monitorimi nga institucionet shteterore i ketije procesi ne zbatimin e praktikave te ruajtjes se mire dhe te shperndarjes se mire te barnave.

Sherbimi farmaceutik

Farmacite jane subjektet ne te cilat qytetaret do te terheqin barnat e nevojshme, si dhe udhezimin per perdorimin e tyre sipas rekomandimit te mjekut. Ndaj menyra e hapjes, sherbimit dhe funksionimit duhet te jete sipas modeleve te farmacive te vendeve te BE.

Forcimi i institucioneve

Prioritetet e permendura me siper do te realizohen nen drejtimin Institucioneve shteterore si Drejtoria farmaceutike ne Ministri te Shendetesise dhe Qendra Kombetare e Kontrollit te Barnave te cilat ne zbatim te politikave te zhvillimit te Qeverise, jane pergjegjese per sigurimin e sherbimit farmaceutik per qytetaret.

QKKB duhet te marre parametrat e Agjensive si motra ne vendet e BE. Reformimi i sektoreve ekzistues te regjistrimit, analizave dhe inspektimit, duhet te shkoje paralelisht me ngritjen e sektoreve te ri ne ekujvalence me Agjensite e vendeve te tjera si dhe ne zbatim edhe te direktivave te Keshillit te Europes.

Aktualisht do te synohet ne investim per shtimin e kapaciteteve fizike te ambjenteve te QKKB, per tju pershtatur ndryshimeve strukturore.

Paisjen me aparatura laboratorike moderne dhe akreditimin e tyre

Specializimi dhe trajnimi i specialisteve ne vende te BE

Prioriteti kryesor ne kete drejtim do te jete ngritja e struktures se farmakovigjilences.

Farmakovigjilenca eshte teresia e proceseve qe kane te bejne me pranimin, informimin, perpunimin, dhe shperndarjen e cdo lloj informacioni nga cfardolloj burimi i cili ka te beje me efektet e padeshiruara te barnave.

Qellimi dhe funksioni i kesaje strukture eshte garantimi i shendetit te qytetareve duke rritur shkallen e sigurise per efektshmerine e barnave.

Funksioni i saj eshte:

1- Te nxise, inkurajoje dhe te mbeshtese mjekun, e familjes ose specialist, stomatologet, infermieret, farmacistet dhe punonjesit e shendetesise, qe te raportojne cdo informacion per efektet e padeshiruara te barnave qe ata perdorin ose pershkruajne .

2- Rritja e ndjeshmerise se popullates per rendesine e raportimit te efekteve te padeshiruara te barnave.

Politikat

Baza e realizimit te prioriteteve te mesiperme do te jete mbeshtetja ligjore nepermjet hartimit te nje ligji te ri per barnat dhe sherbimin farmaceutik.

Ky ligj do te kete mbeshtetjen tek eksperiencat e vendeve te BE si dhe ne direktivat e Keshillit te Europes.

Parashikimi ne amendamentet e ketij ligji ne menyre te detajuar dhe profesionale si dhe ne pershtatje me kushtet e vendit tone te proceseve te tilla si prodhimi i barnave, menyra e hedhjes ne treg, importimi, ruajtja dhe shperndarja e barnave nga farmacite do ta vendoste sektorin farmaceutik ne Shqiperi ne nivele te barazvlefshme me ato te vendeve te BE.

OBJEKTIVAT	AFATET KOHORE	INDIKATORET E MONITORIMIT
Per shtim ambienti prane Q.K.K.B. (Ngritja e struktures se Farmakovigjilences)	2008-2010	Numri i zyrave per shtim ambienti prane Q.K.K.B.
Punonjesit per strukturen e re si dhe shtim i numrit te punonjesve ne Drejtorine Farmaceutike dhe Q.K.K.B.	2008-2010	Numri Punonjesve per strukturen e re si dhe numri i specialisteve ne Drejtorine Farmaceutike dhe Q.K.K.B.
Pajisje kompjuterike	2008-2010	Numri i kompjuterave
Aparatura laboratorike	2008-2010	Numri i aparaturave laboratorike
Trajnime periodike dhe te alternueshme	2008-2010	Numri i punonjesve qe do te trajnohen per strukturen e Farmakovigjilences si dhe koha e trajnimit te tyre jashte vendit. Numri i specialisteve qe do te trajnohen si dhe koha e trajnimit te tyre jashte vendit
Informatizimi i sistemit	2008-2010	Numri i softeve te krijuar
Promocion per strukturen e ngritur te Farmakovigjilences: Formulare Tip; Fletepalosje; Njoftime te vazhdueshme dhe te shpeshta ne televizion, radio, publikime ne shtyp dhe media per informim dhe sensibilizim te opinionit publik.	2008-2010	Numri i Flete palosjeve; Numri i Formulareve Tip; Numri i njoftimeve;

Konferenca dhe takime ne cdo rreth Me mjeke, infermiere, farmaciste, stomatologe	2008-2010	Numri i Konferencave si dhe numri i takimeve ne rrethe me mjeke, infermiere, farmaciste, stomatologe
Shtimi i ambjenteve ne nivel Prefekturash ne funksion te struktures se Farmakovigjilences	2010-2013	Numri i ambjenteve
Punonjesit ne nivel Prefekturash ne funksion te struktures se Farmakovigjilences	2010-2013	Numri i punonjesve
Pajisje kompjuterike per punonjesit ne nivel Prefekturash ne funksion te struktures se Farmakovigjilences	2010-2013	Numri i kompjuterave
Trajnime periodike dhe te alternueshme	2010-2013	Numri i punonjesve qe do te trajnohen per strukturen e Farmakovigjilences si dhe koha e trajnimit te tyre

ANEKS 3

Kuadri ligjor, projektet me te fundit dhe ato ne vijim

I. Kuadri ligjor

- Ligji nr.7941 date 31.05.1995 “Per Ushqimin”;
- Ligji nr. 9308, dt. 4.11.2004 “Mbi sherbimin dhe inspektoriatin veterinar”;
- Ligji nr. 8702, 01.12.2000 “Per identifikimin, kontrollin e kafsheve dhe regjistrimin e fermave shtazore”.
- Ligji nr.9362, date 24.03.2005 “Per sherbimin e mbrojtjes se bimeve”.
- Ligji nr. 7643, dt. 08.12. 1992, “Pe Inspektoriatin Sanitar Shteteror”, amenduar me ligjin nr. 7904, dt. 08.03.1995.
- Ligji nr. 8464, dt. 11.03.1999 “Mbi standardizimin”.
- Ligji nr. 9135, dt. 11.09.2003 “Per mbrojtjen e konsumatorit”.
- Ligji nr. 7908, dt. 05.04.1995, “Per peshkimin dhe akuakulturen”.
- Ligji nr. 8443, date 21.05.1999, “Per vreshtarine, veren dhe produktet e tjera qe rrjedhin nga rrushi”.
- Ligji nr. 8944, date 19.09.2002, “Per prodhimin, emertimet dhe tregtimin e vajit te ullirit”.
- Ligji nr. 9441, date 11.11.2005 “Per prodhimin, grumbullimin, perpunimin dhe tregtimin e qumeshtit dhe te produkteve me baze qumeshti”.
- Ligji nr. 9779, date 16.07.2007 “Për sigurinë e përgjithshme, kërkesat thelbësore, vlerësimin e konformitetit te produkteve joushqimore”.
- Ligji nr. 9595, date 27.07.2006 “Per ngritjen e Inspektoriatit Qendror Teknik”
- Ligji Nr. 8450, dt.24.2.1999 “Per perpunimin, transportimin dhe tregtimin e naftes, gazit dhe nenprodukteve te tyre”;
- Ligji Nr. 8734 dt.1.2.2001 “Per garantimin e sigurise se punes te paisjeve dhe te instalimeve elektrike;
- Ligj Nr.8739 dt.12.2.2001”Per garantimin e sigurise se puneve te paisjeve nen presion”
- Ligji nr. 9290, date 7.10.2004 "Per produktet e ndertimit"
- Ligji nr. 9780, date 17.7.2007 "Per inspektimin e ndertimit"
- Ligji nr. 8378, date 22.07.1998 “Kodi Rrugor i republikes se Shqiperise”, per mjetet motorrike
- Ligji 9636 date 6.11.2006 ”Per mbrojtjen e shendetit nga produktet e duhanit”
- Ligji 9518 date 18.4.2006 ”Per mbrojtjen e te miturve nga perdorimi i alkoolit”
- Ligji Nr 7761 date 19.10.1993 “Per Parandalimin dhe Luftimin e Semundjeve ngjitesë ne Shqiperi” (Neni 11 Ministria e Shendetesise organizon dhe drejton sherbimin sanitaro-antiepidemik ne Pikat e Kalimit Kufitar detar, ajror e tokesor .....per te siguruar

parandalimin e hyrjes se semundjeve te rrezikeshme te Konventes, ne perputhje me normat e percaktuara ne Rregulloren Sanitare Nderkombetare.

- Ligji Nr 8528 23.9.1999 ”Per nxitjen dhe mbrojtjen e te ushqyerit me gji”
- VKM 525 27.7.2006 ”Per disa shtesa dhe ndryshime ne ligjin 7643 date 2.12.1992, ”Per shendetin Publik dhe Inspektoratin Sanitar Shtetror” (eshte perfshire ne te koncepti HACCP)
- Urdher i perbashket i Ministrise se Bujqesise dhe Ministrise Shendetesise Nr. 316 dt. 16.11.2002 “Ne zbatim te urdherit te Kyeministrit Nr 280 dt. 14.10.2002 “per ngritjen e grupit nderministror te punes per vleresimin e veprimtarise per prodhimin e ujit te industrializuar dhe te treguesve higjieno – sanitare te tij”
- Udhezimi i perbashket me Ministrine e Shendetesise Nr 1 dt. 16.10.2002 “mbi Prodhimet qe tregetohen ne fushen e ushqimit Social”
- 11 rregullore higjieno-sanitare te Ministrise se Shendetesise te cilat perbejne bazen legale ne fushen e sigurise ushqimore.
- Urdher i Ministrit te Shendetesise Nr. 157, dt. 09/04/2002, per mbeshtetjen e iniciatives per t’u bere “Sherbime shendetesore mike te femijes” qe perkrahin dhe mbeshtetin ushqyerjen me gji, dhe per te implementuar politiken e OBSH/UNICEF lidhur me 10 hapat per nje ushqyerje te sukseseshme me gji.
- Vendimi i Keshillit te Ministrave Nr. 549 dt. 21/11/97 per” importimin e kripes se gjelles te jodizuar ”.
- Draft Ligji “Per eliminimin e crregullimeve nga deficiencenca jodike ne Shqiperi, nepermjet jodizimit te kripes per perdorim human, shtazor dhe industrial

II. PROJEKTET

- Projekti CARDS, 2005-2007, 3 milion Euro, “Per ngritjen e Autoritetit Kombetar te Ushqimit”.
- Projekti per kontrollin e gripit te shpendeve dhe pergatitjen per parandalimin e pandemise humane”, kohezgjatja 2006-2009, vlere rreth 6.1 milion USD, kredituar 5 milion USD nga BB, 800 mije USD nga Granti i Qeverise Japoneze, 300 mije USD kontributi i Qeverise Shqiptare, si dhe bashkepunime paralele nga USAID dhe OBSH, UNICEF e PNUD.
- Projekti “Forcimi i institucioneve te kontrollit te ushqimit ne Shqiperi”, donator Qeveria Italiane, implementim nepermjet FAO-s, 2 milion Euro, kohezgjatja 3 vjete.
- Programi CARDS 2003, Projekti “Mbështetje Sistemin e Mbikëqyrjes se Tregut, ne Shqipëri”;
- Programi CARDS 2006, Projekti “Mbështetje për Rregullat teknike, Mbikëqyrjen e Tregut, Mbrojtjen e Konsumatorëve dhe Metrologjinë ligjore ne Shqipëri”
- Taiex, Projekti “Mision ekspertesh ne lidhje me adoptimin e Direktivave Evropiane te New Approach ne legjislacion kombëtar”.

- Eshte ne proces final Komponenti i I (Food Policies and Legislation) i Projektit te Paktit te Stabilitetit “Forcimi i Sherbimeve te Sigurise Ushqimore dhe Ushqyerjes ne vendet e Europes Jug-Lindore”
- Eshte marre vendimi ndermjet shteteve te Rajonin ne takimin e katermbedhete te Rjetit te Shendetesise per vendet e Europes Jug-Lindore (Durrës, Nentor 2006), per fillimin e implementimit te Komponentit II “Vendosja e nje modeli te harmonizuar dhe integruar per Sistemet e Sigurise Ushqimore dhe Ushqyerjes” (ne faze implementimi)
- Eshte ne proces implementimi, Projekti i Paktit te Stabilitetit “Ndertimi i kapaciteteve ne fushen e Shendetit Publik per forcimin e Kontrollit te Duhanit ne vendet e Europes Jug-Lindore”
- Projekt i perbashket binjakezimi me Italine “Per monitorimin e situates dhe Luftimin e Deficiences Jodike ne Shqiperi” (Ne kuader te projektit eshte pergatitur draft Ligji “Per eliminimin e deficiences Jodike ne Shqiperi”)

ANEKS 4

REFERENCAT

Komisioni i Bashkimit Europian (2007): Komunikatë drejtuar Këshillit, Parlamentit dhe Komitetit Europian për Çështjet ekonomike dhe sociale mbi – Strategjinë e Politikës së BE-së për Konsumatorët 2007-2013 – “Fuqizimi i konsumatorëve, rritje e mirëqënies së tyre, mbrojtja e tyre efektive”. Bruksel, 13.03.2007.

Strategjia Evropiane e Politikës së Konsumatorëve BE 2002-2006;

FAO/ OBSH (2006): FAO/ OBSH Udhëzime për qeveritë mbi aplikimin e HACCP në bizneset e vegjël / pak të zhvilluar të ushqimit. Revista 86 e FAO Ushqimi dhe të Ushqyerit.

FAO (2005): Udhëzime vullnetare për të mbështetur realizimin progresiv të së drejtës për ushqim adekuat në kontekstin e sigurimit të ushqimit në nivel kombëtar. Miratuar nga sesioni i 127-të i këshillit të FAO, Nëntor 2004. Romë.

FAO/ OBSH (2003): Garantimi i Sigurisë dhe Cilësisë Ushqimore – Udhëzime për forcimin e sistemeve kombëtare të kontrollit.

FAO/ OBSH (1963): Codex Alimentarius.

Strukturat administrative kryesore të ngarkuara me implementimin e Acquis, Komisioni Europian, 2004;

Komunikatë e Komisionit të 7 Maj 2003 për Këshillin dhe Parlamentin Europian në zgjerimin për implementimin e Direktivave të Përafërimit të Ri;

Guida mbi implementimin e Direktivave bazuar në Përafërimit të Ri dhe të Vjetër, Komisioni Europian, 2000;

Republika e Shqipërisë (2007): Vështrim i përgjithshëm mbi sistemin e planifikimit të integruar. Handbook for Ministers.

Republika e Shqipërisë – Ministria e Bujqësisë, Ushqimit dhe Mbrojtjes së Konsumatorit: Vjetari statistikor 2006.

Republika e Shqipërisë – Ministria e Bujqësisë, Ushqimit dhe Mbrojtjes së Konsumatorit (2007): Strategjia e Zhvillimi Rural.

Republika e Shqipërisë – Ministria e Shëndetësisë, Drejtoria e Shëndetit të Kujdesit Parësor (2005): Analiza e Situatës së Ushqimit dhe të Ushqyerit në Shqipëri.

Republika e Shqipërisë – Ministria e Bujqësisë, Ushqimit dhe Mbrojtjes së Konsumatorit (2006): Bujqësi dhe Industria ushqimore Shqiptare në shifra.

Republika e Shqipërisë – Ministria e Shëndetësisë, Drejtoria e Shëndetit të Kujdesit Parësor (2005): Analiza e Situatës së Ushqimit dhe të Ushqyerit në Shqipëri.

Republika e Shqipërisë – Ministria e Shëndetësisë (2005): Mbi rregjistrimin e medikamenteve në Republikën e Shqipërisë.

Republika e Shqipërisë (2003): Ligji Nr. 9135, datë 11.9.2003 “Mbi Mbrojtjen e Konsumatorëve”

Republika e Shqipërisë (2007): Ligji Nr. _____, datë _____ “Per ushqimin” (*Projekt*)

Republika e Shqipërisë (2004): Ligji Nr. 9308, datë 04-11-04 mbi “ Shërbimin dhe inspektoratin veterinar”

Kombet e Bashkuara – Organizata Botërore e Shëndetësisë (2005): Rregullore Ndërkombëtare mbi Shëndetin.

Kombet e Bashkuara – Organizata Botërore e Shëndetësisë (2002): Strategjia Globale mbi Sigurinë Ushqimore.

SEED – Zhvillimi i ndërmarrjeve në Europën Juglindore (2005): Vëzhgim mbi ndërmarrjet Shqiptare të prodhimit / përpunimit të ushqimit dhe pijeve.

Kombet e Bashkuara – Organizata Botërore e Shëndetësisë (2005): Rregullore Ndërkombëtare mbi Shëndetin.

Kombet e Bashkuara – Organizata Botërore e Shëndetësisë (2002): Strategjia Globale mbi Sigurinë Ushqimore.

Raporti mbi politikën e mbrojtjes së konsumatorëve të Qeverisë Federale të 2004.